

**XII klasės  
egzaminai  
1995-1996 m.m.**

Georg-Eckert-Institut BS78



1 241 226 0

LIETUVOS RESPUBLIKOS  
ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

# XII klasės egzaminai 1995-1996 m.m.

**U**GDYMO  
CENTRAS

VILNIUS  
1996

Lietuvos Respublikos  
švietimo ir mokslo ministerijos patvirtinta

Georg-Eckert-Institut  
für internationale  
Schulbuchforschung  
Braunschweig  
-Schulbuchbibliothek -

96/762

ISBN 9986-03-199-0

© Leidybos centras, 1996

LT  
2-4(1,96)

## Pratarmė

### Brandos egzaminų analizė ir perspektyva

Vidurinė mokykla baigiama brandos egzaminais. Lyg ir aišku, tačiau kyla klausimas - kokiais? Kokia egzaminų branda?

Kaip žinome, 1994 12 01 ministerijos kolegijos patvirtinta „Bendrojo lavinimo mokyklos moksleivių kėlimo į aukštesnę klasę ir baigiamųjų egzaminų tvarka“ skirta trečiajam švietimo reformos etapui.

Abiturientai laikė 3 privalomus ir 2 pasirenkamuosius egzaminus, o ne-lietuviškose mokyklose — valstybinės kalbos egzaminą. 1994-1995 m.m. gegužės 25 d. švietimo skyrių duomenimis, egzaminus laikė 23833 moksleiviai, iš jų — 453 ankstesnių laidų abiturientai. (Šių skaičių sudaro visų tipų bendrąjį lavinimą teikiančių mokyklų abiturientai). Bendrojo lavinimo mokyklose egzaminus laikė 20794 moksleiviai, iš jų - 387 ankstesnių laidų abiturientai.

Jau antrus metus moksleiviai rinkosi ne tik egzaminą, bet ir lygį.

Ar veikia lygių sistema? Ar aiškūs rinkimosi motyvai, kriterijai? Į pirmąją klausimą atsakyti padeda patys abiturientai. Jų pasirinkimas leidžia konstatuoti, jog diferenciacija būtina, o ją atskleidžia štai toks palyginimas (palyginimui pateiksiu 1993-1994 m.m. ir 1994-1995 m.m. tik bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų analizės rezultatus).

	1993-1994 m.m.			1994-1995 m.m.		
	procentai			procentai		
	B	A	S	B	A	S
matematika	33,2	65	1,7	19,8	77,5	2,7
užsienio kalba						
anglų	5,8	38,4	2,2	3,6	44,6	2,6
vokiečių	3,1	18,5	0,8	3,1	22,2	0,6
prancūzų	0,9	5,5	0,2	0,9	5,6	0,1
rusų	-	14,9	-	5,5	13,1	-
gimtoji kalba (žodžiu)	-	51,2	-	-	51,2	-
istorija	5,1	39,1	0,3	3,2	32,9	0,5
biologija	10,1	38,5	0,2	9,7	69,7	0,03
chemija	0,8	2,5	0,1	2,5	4,1	0,08
fizika	1,1	4,0	0,1	2,9	5,6	0,3

	1993-1994 m.m.			1994-1995 m.m.		
	procentai			procentai		
	B	A	S	B	A	S
geografija (be lygių)	37,1				15,1	
informatika	-	-	-	0,3	4,5	0,6
dailė	-	-	-	0,07	1,5	0,6
muzika	-	-	-	0,03	2,2	0,3

Kad lygių sistema veikia, rodo dvejų metų rinkimosi rezultatai, kurių paneigti negalime. Vadinasi, toks modelis tinka. Belieka jį tobulinti.

Į antrąjį klausimą, ar aiškūs rinkimosi motyvai, kriterijai, atsakyti viena-reiškiamai negalime. Vienus dalykus renkasi didesnis moksleivių skaičius, kitus — mažesnis. Kodėl?

Atsitiktinis pasirinkimas, lengvesnės užduotys, geresnis mokytojas, informacijos stoka ar kiti kriterijai? Gal aukštosios mokyklos pozicija - nepripažinti profilių?

Kaip žinome, ketvirtajame konkurenciniame, apimančiame vidurinės mokyklos šiuo metu 10-12, ateityje 11-12 klases, mokymas toliau profiliuojamas. Atsižvelgdama į moksleivių interesus, mokyklos galimybes, konkrečią situaciją, mokykla siūlo humanitarinį, gamtamokslinį, techninį, ekonominių-komercinių profilius ir kitus variantus. Nors diferenciacija visais aspektais išlieka, naujas ugdymo turinio integracijos lygis pasiekiamas orientuojantis į sisteminių mokymą, skatinant abstraktų ir probleminį mąstymą. Atsižvelgiant į aukštesnę moksleivių motyvaciją, jiems keliami didesni reikalavimai. Ar pripažįstame profiliavimą? Atsižvelgę į dabartinę ekonominę situaciją, specialistų rengimo reikalavimus, į šį klausimą galime atsakyti tik teigiamai.

Apibūdinant metų rezultatus galima daryti išvadą, jog tam tikrais kriterijais pagrįstas egzaminas, testas parodo, ar moksleivio žinių turinys atitinka nustatytus reikalavimus, ar jo žinios yra tam tikro lygio. Todėl kiekvieno miesto, rajono mokykla turėtų pasitikrinti, dėl kokių priežasčių vieniems sekasi geriau, kitiems prasčiau laikyti egzaminus, ir nustatyti:

1. Kaip veikia individualizuoto, profiliuoto mokymo programa?
2. Kas moksleiviui sekasi sunkiau, kodėl?
3. Nustatyti moksleivio gabumus kuriai nors sričiai.
4. Nustatyti, ką moksleivis yra išmokęs.
5. Nustatyti moksleivio išmanymą, dalyko supratimą.
6. Nustatyti, ar jau galima pereiti prie tolesnio programos vieneto ir t.t.
7. Nustatyti moksleivio įgūdžius, mokėjimą juos naudoti.
8. Nustatyti rinkimosi motyvus.

Kaip žinome, antrus metus gimtosios kalbos bei matematikos egzaminų rašto A-S darbus, įvertintus 9-10 balų, tikrina rajono (miesto) centrinės komisijos, o fizikos bei chemijos A ir S egzaminai vyksta centruose.

Apibendrinus komisijų pirmininkų ataskaitas dėl gimtosios kalbos (rašto) darbų, iškilusias problemas galima sugrupuoti taip:

1. Nemaža darbų dalis mokyklose buvo nepagrįstai nuvertinti. Mokytojai vertina nesivadovaudami vertinimo lentele, todėl net suskaičiavus klaidas negalima pateisinti jų parašyto pažymio. Pasitaikė atvejų, kai pažymį teko pakelti 2-3 balais.

2. Kiti darbai pervertinti. Didžiausia blogybė — nepastebėtos klaidos ir klaidingai ištaisyti teisingi mokinių parašymai. Ne visi mokytojai žino taisyklių pakeitimus, todėl buvo atvejų, kai klaida žymėta ten, kur jos nėra.

3. Komisijos pareiga vertinti darbą, o ne rašinių lėmusias aplinkybes. Todėl negalima mažinti pažymio už nusirašinėjimą, jeigu tai nebuvo įrodyta.

4. Turi būti aiškiai nurodyta stiliaus, logikos klaidos vieta sakinyje. Nepateisinamas visos pastraipos vingiavimas. Klaida yra ne tai, kas nepatinka mokytojui, o tai, kas neatitinka kalbos normų.

Dabar panagrinėkime, koks gi turėtų būti vertinimas. Atrodo, kad moksleivių vertinimas dabar tampa poniausia mokyklų ir švietimo strategijos problema.

Parašyti moksleiviams pažymius — viena sunkiausių mokytojo užduočių. Daugelis mokytojų laiko moksleivius draugais ir vengia tokio darbo, kuris daro juos moksleivių teisėjais. Šie du vaidmenys - draugo ir teisėjo — atrodo nesuderinami. Tačiau kad ir koks skaudus būtų šis procesas, formalus įvertinimas yra būtina mokymo dalis. Mokyklos yra sukurtos tam, kad perduotų visuomenės vertybes. Kadangi mokytojai yra tam tikros visuomenės atstovai, jų vertinimo sprendimai apie mokslo rezultatus tam tikra prasme turi atitikti tai, kas toje visuomenėje yra laikoma svarbu ir gera. Kiekvieno tipo mokykla nuolat stengiasi įvairiais būdais perduoti, išaiškinti mokytojo vertinamuosius sprendimus moksleiviams, tėvams ir kitiems asmenims, kurie taip pat naudojami šiais vertinimais.

Pažymiai — tai apibendrinančio įvertinimo rūšis. Jie padeda nustatyti moksleivio silpnąsias ir stipriąsias vietas. Atsižvelgę į įvertinimus, mes galime patarti vienam moksleiviui iš profiliuotos peršokti į bendrąją klasę, ir atvirkščiai - kitam pasiūlyti papildomai mokytis rašybos. Vertinimas leidžia moksleiviui apsispręsti renkantis specialybę, kuri geriausiai atitiktų jo gebėjimus ir interesus.

Nepaisant to, kad pažymiai gali sukelti stresą, nerimą, jie yra daug kam reikalingi ir atlieka daug funkcijų.

Turint galvoje tikslus, kurių siekiama pažymiais ir pastabomis, reikėtų bendrą vertinimo sistemos kriterijų, nesvarbu, kurioje mokykloje mokėsi vaikas ir kas jį mokė.

Kadangi vertinant moksleivių darbus dažnai pasitaiko klaidų, ir vienu mokytojų vertinimai smarkiai skiriasi nuo kitų, tai skatina mokytojus eksperimentuoti. Turint tiek informacijos apie vertinimo skirtingumus, galima daryti tokias išvadas:

Pirma, mokytojams būtų labai naudinga aptarti pažymių rašymo standartus.

Antra, reikėtų, kur tik galima, pereiti nuo norimo prie kriterijais grindžiamo vertinimo.

Trečia, jei kurio nors dalyko pažymiai rodo to dalyko pažangą, mokymasis dėl pažymio iš tiesų atitinka mokymo tikslus.

Ketvirta, atsisakydami „neigiamo“, „teigiamo“ pažymio sampratos, turime kriterijais nustatyti konkretaus dalyko programos laiptelius ir jų įvertinimą.

#### Siūlymai:

1. Reguliarūs seminarai mokytojams, kaip taisyti rašinius, ką laikyti klaida ir t.t.

2. Prieš pradėdant taisyti darbus, centrinėje komisijoje aptarti temų „ribas“ — pagrindinius kiekvienos temos nagrinėtus klausimus.

3. Moksleiviams turi būti paaiškinta, už ką koks vertinimas rašomas, vaikas turi žinoti, į kokius dalykus vertintojas kreips dėmesį, kokiais kriterijais vadovausis.

4. Jeigu aukštųjų mokyklų dėstytojai neturės galimybės dalyvauti centrinų komisijų darbe, aukštosios mokyklos privalės sustiprinti stojamąjį egzaminą.

Egzaminų organizavimo praktika parodė, jog iškilusias problemas galėtume išspręsti, įkūrę nepriklausomą egzaminų centrą, kur moksleivių testavimas būtų pageidautinas, jeigu:

1) būtų naudojami tokie testai, kuriuos dauguma mokytojų laiko validžiais, autentiškai atspindinčiais tas žinių sritis, mąstymą, samprotavimus, uždavinių, problemų sprendimus, kūrybiškumą, kurie tais testais yra vertinami;

2) būtų naudojami tokie testai, kuriuos sudarant daug dirbo įvairios mokytojų grupės;

3) testavimas būtų derinamas su visuomenės švietimu — visuomenė turi žinoti apie mokymo rezultatus, kurie nepriklauso nuo mokytojo ir mokyklos, tada visuomenė nedarys nepagrįstų sprendimų apie mokytojų darbą;



4) kartu su testavimu būtų protingai ir apgalvotai stengiamasi padėti tiems mokytojams ir mokykloms, kurių darbo rezultatai blogi ne tik dėl poveikio, kurį daro nuo mokytojų ir mokyklų nepriklausantys veiksniai;

5) pakaktų finansinių resursų atlikti daug brangesniems tikrinimams, teikiantiems autentiškų duomenų, kaip yra daroma Anglijoje ir kitose šalyse.

Daugelyje šalių populiarius vertinimo būdas - testavimas. Kas tai yra testas (test)? Tai patikrinimas, vienas ar daugiau klausimų, užduočių, kuriais įvertinami žmogaus gabumai, mokymosi rezultatai ar mokslumas. Testai ne tik nurodo normas (tai yra, duoda pagrindą gautuosius balus palyginti su kitų moksleivių balais) - jie paprastai yra kruopščiai sudaryti, nes juos rengia specialistai, kurie naudojami testavimo techninėmis, statistikos ir mokslinio tyrimo žiniomis. Kartu su testu paprastai yra pateikiama išsami informacija apie tą testą - jo loginis pagrindimas, tikslai, jo sudarymo, teiginių ar klausimų parinkimo principai. Informuojama apie testo patikimumą ir validumą. Be to, pateikiama tiksli instrukcija, kaip moksleiviai turi tą testą atlikti, t.y., kaip jį reikia užpildyti, kiek tam skiriamas laiko (jei laikas ribotas), kaip turi elgtis mokytojas, susidūręs su vienokiomis ar kitokiomis problemomis.

Šiuo tikslu 1995 metų rugsėjo-spalio mėnesiais Vilniuje vyko du tarptautiniai seminarai, kuriuose buvo aptarta švietimo sistemų reformos eiga buvusiose socialistinėse Rytų ir Centrinės Europos šalyse. Ypač daug dėmesio skirta vidurinės mokyklos baigimo ir priėmimo į aukštąsias mokyklas egzaminams.

Konstatuota, kad Europoje egzistuoja trys mokyklos baigimo egzaminų tipai:

1. Vidiniai egzaminai (vykdomi mokyklos).
2. Išoriniai egzaminai (vykdomi centralizuotos valstybinės institucijos).
3. Mišri sistema.

Rytų ir Centrinės Europos šalyse vyrauja pirmasis egzaminų tipas. Daugelyje Vakarų Europos šalių vyrauja išoriniai egzaminai. Yra šalių, taikančių mišrią sistemą su vidinių ir išorinių egzaminų elementais. Pažymėsiu, kad egzaminų sistemos vystymosi tendencijos turi konvergencijos kryptį. Šalys, taikančios grynai išorinių egzaminų sistemą, įveda vidinių egzaminų komponentus. Visos šalys (Rytų ir Centrinės Europos), dabar naudojančios vidinių egzaminų sistemą, pereina prie išorinių egzaminų didesnę ar mažesnę svorį turinčių sistemų. Aiški lyderė šioje srityje yra Slovėnija. Kaip šiek tiek šioje srityje darančios, pažymimos Vengrija ir Latvija.

Lietuvos padėtį šiuo klausimu Europos Tarybos ekspertai vertina prastai, nes nepakankamai nuveikta šioje srityje. Iš tiesų jau 2 (3) metus bandoma įvesti išorinių egzaminų elementus į mokyklos baigiamuosius egzaminus.

Matyt, tai reikia daryti kur kas greičiau ir ryžtingiau. Kad išoriniai egzaminai būtų vykdomi, reikalinga centralizuota valstybinė institucija. Siūloma Lietuvoje įkurti šią funkciją atliekantį Nacionalinį egzaminų centrą (NEC). Tarptautiniuose seminaruose buvo konstatuota, kad prieš 20-30 metų išsivysčiusiose šalyse ne daugiau kaip 5 proc. jaunimo ateidavo į universitetus. Dabar šis skaičius išaugo iki 20-30 proc. ir turi tendenciją didėti. Lietuvoje - 25 proc., tai 5-6 kartus daugiau, dėl to darosi sudėtingesnė problema visa tai techniškai atlikti. Todėl priėmimui organizuoti taip pat steigiamos centralizuotos institucijos.

Ministerijos 1995 12 28 kolegijoje buvo svarstomas klausimas „Dėl Nacionalinio egzaminų centro“ kūrimo. Siūlyta, kad Lietuvoje kuriamas Nacionalinis egzaminų centras vykdytų išorinių egzaminų organizavimo ir vykdymo bei abiturientų priėmimo į universitetus ir kitas pomokyklinio mokymo įstaigas funkcijas procesui reguliuoti, tarpininkaujant tarp moksleivių ir aukštųjų, aukštesniųjų bei profesinių mokyklų. Centras atliktų tarpininko ir koordinatoriaus vaidmenį tik dokumentų tvarkymo srityje.

Šias funkcijas išplėstų:

1. Išsilavinimo lygio, pasiruošimo studijoms kriterijų nustatymas.
2. Atitinkamai pasirengus gali būti atliekami tarptautiniu lygiu pripažinti mokėjimų ir įgūdžių patikrinimai.

Egzaminavimo centras suteiks didesnę laisvę moksleiviui atsiskaityti tada, kai jis tam pasiruošęs, o ne tada, kai yra verčiamas. Tada bus nesudėtinga palyginti įvairių mokyklų paruošimo lygį.

Stingant lėšų turime pagalvoti apie esamą egzaminų sistemą, juk pasibaigus baigiamiesiems vidurinės mokyklos egzaminams po mėnesio prasideda stojamieji. Reikėtų nustatyti išlaidų balansą. Pvz., organizuojant vidurinės mokyklos egzaminus, išlaidos, neįskaitant ministerijos etatinių darbuotojų, rajonų, miestų švietimo skyrių darbuotojų atlyginimų, sudaro apie 200 tūkst. litų.

NEC padėtų sukurti ir išlaikyti visų mokomųjų dalykų išsilavinimo standartus, kurie vykstant švietimo reformai gali būti pavojingai iškraipyti.

Egzaminų organizavimo praktika parodė, jog iškilusias problemas: kokia mokymosi teorija remiantis parengta užduotis, ar vertinamas veiksmas yra tiksliai aprašytas, kiek teiginių, užduočių pateikta, ar užduotis validi, turint galvoje išeitas temas, ar užduotis patikima, ar teiks mokytojui pakankamą ir laiku grįžtamąjį ryšį, ar tinka egzaminuojamajam, ar priimtinas vertinimas ir t.t., galėtume išspręsti per egzaminų centrą, o jo viena iš svarbiausių užduočių būtų pereiti nuo norimos prie kriterijais pagrįstos vertinimo sistemos.

Tačiau turime nepamiršti, kad kiekvienos moksleivių vertinimo sistemos tikslas turi būti tobulėjimas. Visa kita yra antraeiliai dalykai. Vertinimo sistema, kurią planuoja sukurti NEC, grindžiama su visais (visos švietimo grandys), kuriems rūpi moksleivio gerovė.

Turime sukurti sistemą, kuri mums teiktų grįžtamąjį ryšį - informaciją apie svarbias moksleivių veiksmų dimensijas. Tada moksleiviai galėtų geriau atskleisti savo gabumus ir numatyti savo ateities siekius.

Pasaulyje yra daug įvairių egzaminavimo (testavimo) centrų tipų, kurie nustato jaunimo pasirengimą studijoms. Lietuvai integruojantis į pasaulio valstybių bendriją, būtina sukurti objektyvią ir tarptautiniu mastu pripažintą moksleivių ir studentų žinių vertinimo sistemą.

*V. Komičienė*

Ugdymo turino skyriaus  
vyriausioji specialistė

## Lietuvių kalba (raštu)

Egzamino tikslas - patikrinti literatūros pažinimą ir suvokimą, gebėjimą savarankiškai mąstyti, išsamiai argumentuoti teiginius, atskleisti estetinę patirtį, vertybines orientacijas sklandžia ir taisyklinga kalba.

Bus pateiktos 5 temos, susijusios su išeituoju literatūros kursu. Egzamino metu moksleiviai galės naudotis Dabartinės lietuvių kalbos žodynu ir 10-12 kl. literatūros chrestomatijomis. Žodynas bus padėtas ant atskiro stalo, šalia egzaminų komisijos. Moksleiviui pageidaujant, literatūros chrestomatijos turi būti pateikiamos.

Egzaminui skiriamos 6 astronominės valandos, skaičiuojant laiką nuo temų paskelbimo pabaigos.

*Elona Jakniūnaitė*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Ugdymo turinio skyriaus vyr. specialistė

## Matematika (raštu)

Matematikos egzaminas visose mokyklose organizuojamas A ir B lygiu. Sustiprintas matematikos egzaminas vyks Švietimo skyrių patvirtintose sustiprinto matematikos mokymo mokyklose. Mokinys renkasi egzaminą lygi prieš egzaminą. Mokiniams, kurių metinis matematikos pažymys mažesnis negu 6, rinktis egzaminą laikyti aukštesniu lygiu neleidžiama. Išlaikius egzaminą A lygiu, į B lygį pažymys negali būti perkeltas.

A ir B lygio egzaminų užduotys bus sudarytos iš dešimties uždavinių, parinktų iš šių temų ir jų taikymo:

tapatūs algebrinių reiškinių pertvarkiai ir jų skaičiavimas;

tapatūs rodiklinių ir logaritminių reiškinių pertvarkiai ir skaičiavimas;

tapatūs trigonometrinių reiškinių pertvarkiai ir skaičiavimas;

procentai;

racionaliosios lygtys ir nelygybės;

racionaliųjų lygčių ir nelygybių sistemos;

iracionaliosios lygtys;

rodiklinės ir logaritminės lygtys (lygčių sistemos);

rodiklinės ir logaritminės nelygybės;

trigonometrinės lygtys (lygčių sistemos, nelygybės);

lygčių ir lygčių sistemų sudarymo uždaviniai;

progresijos;

išvestinės;

funkcijų tyrimas;

planimetrija;

stereometrija;

kombinatorika.

Skliausteliuose nurodytų temų uždaviniai gali būti tik A lygio egzaminų užduotyje.

Tikimybių teorijos uždaviniai į egzaminą užduotis nebus įtraukti.

Sustiprinto matematikos egzaminų užduotys bus sudarytos pagal „Rekomenduojamą sustiprinto matematikos mokymo programą“ (V., 1993, 1994, 1995).

Sustiprinto mokymo programa skiriasi nuo A lygio programos apimtimi ir sudėtingumu, be to, papildomai mokoma matematinės indukcijos, platesnio ribų, išvestinių ir integralų kurso, kompleksinių skaičių, daugianarių, poslinkių.

Egzaminui skiriamos 5 astronominės valandos, skaičiuojant laiką nuo  
duočių paskelbimo pabaigos.

*Marytė Stričkienė*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Ugdymo turinio skyriaus vyr. specialistė

## Anglų kalba

### Egzamino tikslas ir objektas

Egzamino tikslas — patikrinti 12-ųjų klasių mokinių anglų kalbos komunikacinius gebėjimus, baigiant bendrojo lavinimo vidurinę mokyklą.

Egzaminą laiko visų (neatsižvelgiant į tai, kokia kalba mokoma - lietuvių, rusų, lenkų ar kt.) Lietuvos bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų 12-ųjų klasių mokiniai mokslo metų pabaigoje. Jis gali būti laikomas kaip privalomas užsienio kalbos egzaminas arba kaip pasirenkamasis antrosios užsienio kalbos egzaminas. Abiem atvejais egzamino reikalavimai yra tie patys.

### Testo lygiai

Egzamino metu tikrinamas kalbos mokėjimas pagal „Bendrąsias programas“ trimis lygiais:

pagrindiniu B,

aukštesniuoju A,

pagal sustiprinto mokymo programą S.

Mokiniai, laikantys B ir A lygio egzaminą, atliks tą patį testą, kuriame mokėjimo lygis (B arba A) bus nustatomas pagal surinktų balų skaičių.

Mokiniai, laikantys S lygio egzaminą, atliks kitą testą, į kurį bus įtrauktos ir A lygio užduotys, o mokėjimo lygis (A arba S) taip pat bus nustatomas pagal balų skaičių.

### Kalbos mokėjimo lygis, baigiant bendrojo lavinimo vidurinę mokyklą

*B lygis*

Mokiniai geba vartoti kalbą kasdieniam bendravimui.

*A lygis*

Mokiniai geba savarankiškai vartoti kalbą kasdieniam bendravimui, turi komunikacijos ir savarankiško mokymosi įgūdžių, reikalingų asmenybės vystymuisi bei profesiniam rengimuisi.

*S lygis*

Mokiniai geba laisvai bendrauti įvairiose situacijose, apimančiose akademinus ir profesinius tikslus.

## Testo struktūra

Brandos egzamino testas atitiks „Bendrųjų programų“ keliamus tikslus, tačiau neišrems kokiais nors konkrečiais vadovėliais. Jis nustatys mokinio komunikacinę kompetenciją trimis lygiais.

B ir A lygio testą sudarys šios dalys:

- klausymo
- skaitymo
- kalbėjimo
- rašymo (tik A lygiui)
- kalbos vartosenos (gramatika, žodynas)

A ir S lygio testą sudarys šios dalys:

- klausymo
- skaitymo
- kalbėjimo
- rašymo
- kalbos vartosenos (gramatika, žodynas)

## Orientacinė testo dalių trukmė

	<i>B ir A lygiai</i>	<i>A ir S lygiai</i>
Klausymas	15-20 min.	15-20 min.
Skaitymas	40-50 min.	40-50 min.
Kalbėjimas	10-15 min.	10-15 min.
Rašymas	60 min.	120 min.
Kalbos vartoseną	20 min.	30 min.

## Testo dalių svarba

	<i>B lygis</i>	<i>A lygis</i>	<i>S lygis</i>
Klausymas			
Skaitymas	50%	50%	50%
Kalbos vartoseną			
Kalbėjimas	50%	25%	25%
Rašymas	—	25%	25%

Tikslus atlikimo laikas bus nurodytas teste.



## Kalbėjimo testo reikalavimų apibūdinimas

### *B lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

kalbėti monologu pagal pateiktą temą, laikantis mokyklos programos; apibūdinti temos aspektą, padaryti įžangą, nuosekliai dėstyti, paaiškinti, išvardyti, pateikti pavyzdžius, logiškai užbaigti; bendrauti su pašnekovu pagal pasiūlytą situaciją, pokalbio metu parodant iniciatyvą, spontaniškai reaguojant į pašnekovo replikas; pasiteirauti ir teikti informaciją, tenkinant gyvybiškai svarbius poreikius; išreikšti patikimą ar nemėgimą, nusakyti laiko, vietos, matavimo ir kitus ryšius.

Kalbėjimo užduotis:

kalbėti monologu pagal situaciją, laikantis programos.

### *A lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

visi, nurodyti B lygyje; išreikšti savo ir išsiaiškinti pašnekovo intelektines bei emocines būsenas, skatinti pašnekovą atlikti veiksmą, teikti instrukciją ar nurodymus, išreikšti sutikimą/pritarimą ir nesutikimą/nepritarimą, pasitikrinti supratimą, susitarti dėl laiko ir vietos.

Kalbėjimo užduotys:

visos, nurodytos B lygyje; dviejų egzaminuojamųjų pokalbis pagal pasiūlytą situaciją; dviejų egzaminuojamųjų bendravimas, išsiaiškinant trūkstamą informaciją.

### *S lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

tie patys, kaip B ir A lygiuose; paklausti ir duoti patarimą, pasiteirauti kito nuomonės ir pasakyti savo; vartoti įvairias pokalbio palaikymo strategijas: perfrazuoti, perklausti, užpildyti pauzes tarpais, pakreipti pokalbį palankia sau linkme; apibendrinti ir interpretuoti; suprasti socialinį-kultūrinį bendravimo kontekstą, prisiderinti prie pašnekovo.

Kalbėjimo užduotys:

visos, kaip B ir A lygiuose; dviejų egzaminuojamųjų pokalbis, atliekant vaidmenis pagal pateiktą situaciją;

dviejų egzaminuojamųjų diskusija/disputas, įvertinant argumentus „už“ ir „prieš“, priimant sprendimą.

### Klausymo testo reikalavimų apibūdinimas

#### *B lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

- suprasti aiškiai pateiktą informaciją;
- suprasti detales;
- suprasti pagrindinę mintį.

Užduočių tipai:

- pažymėti sakinius/paveikslėlius pagal išklaustą informaciją;
- pažymėti sakinius, apibūdinančius paveikslėlį kaip „teisingą“ arba „neteisingą“;
- surasti ir pažymėti klaidas paveikslėliuose, piešiniuose ar diagramose;
- sudėti paveikslėlius eilės tvarka pagal girdėtą aprašymą.

Klausomų tekstų rūšys:

- skelbimai;
- įprastiniai nurodymai;
- pokalbiai;
- interview;
- pasakojimas.

#### *A lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

- visi, išvardyti B lygyje;
- atskirti pagrindinę mintį ar temą nuo papildomų detalių;
- trumpai pateikti girdėto teksto turinį, akcentuojant jo esmę;
- daryti išvadas;
- nustatyti, ar visas tekstas, ar tik jo dalis atitinka tam tikrą teiginį;
- suprasti sakinio, būdingo šnekamajai kalbai, struktūrą;
- suprasti sakinių komunikacinę funkciją;
- suprasti ryšius tarp atskirų teksto dalių.

Užduočių tipai:

- visi, išvardyti B lygyje;
- tęsti sąrašus (pvz., pirkinių, vietų, žmonių, darbų, šalių, minčių, daiktų);
- užpildyti diagramas, formas, schemas, pažymint reikiamą langelį arba parašant trumpus atsakymus;

užpildyti lenteles, tvarkaraščius (pvz., įrašant traukinių/lėktuvų išvykimo ir atvykimo laiką, vietą; pamokų tvarkaraštį, nurodant pomėgius ir t.t.); pažymėti maršrutą žemėlapyje ar plane pagal išgirstą informaciją.

**Tekstų rūšys:**

visų rūšių tekstai, kaip ir B lygyje;  
radijo bei televizijos žinios, naujienos, skelbimai;  
oro prognozės;  
reportažai, komentarai, nurodymai;  
grožinio teksto ištraukos.

**S lygis**

**Tikrinami šie gebėjimai:**

visi, išvardyti B ir A lygiuose;  
analizuoti ir įvertinti išgirstą informaciją;  
suprasti turinio potekstę, daryti išvadas;  
nustatyti tolesnę įvykių eigą;  
sutrumpinti tekstą, atmetant supratimui nebūtiną informaciją;  
suprasti palyginimo, laipsniavimo, priežasties, darinių, nuomonės reiškimo sąvokas;  
mokėti pateikti girdėtą informaciją vizualine arba grafine forma.

**Užduočių tipai:**

visi, išvardyti B ir A lygiuose;  
eilės tvarka išdėstyti įvykius, sugrupuoti faktus, nuomones;  
pagal išgirstas instrukcijas užbaigti figūrą, žemėlapij ar planą.

**Tekstų rūšys:**

visi, kaip B ir A lygiuose;  
diskusijos;  
informacija, išgirsta pokalbiuose telefonu;  
eilėraščiai;  
prozos ištraukos.

**Skaitymo testo reikalavimų apibūdinimas**

**B lygis**

**Tikrinami šie gebėjimai:**

suvokti bendrą turinį;  
suprasti pagrindinę mintį ir idėją;  
suprasti detales;  
skirti pagrindinę mintį nuo ją papildančios informacijos;

suvokti teksto loginę struktūrą;  
suvokti teksto loginius-prasminius ryšius (laiko, erdvės, kiekio, krypties santykius);  
suprasti prasminius ryšius tarp sakinio dalių.

**Užduočių tipai:**

teisingo atsakymo pasirinkimas;  
teisingi/neteisingi tvirtinimai;  
suderinimas;  
išdėstymas kita tvarka;  
užbaigimas.

**Teksto pobūdis:**

adaptuotas grožinis (pasakojimas ir aprašymas);  
informacinis-instruktuojantis (laiškas, atvirukas, dokumento blankas, skelbimas, raštelis).

*A lygis*

**Tikrinami šie gebėjimai:**

visi, išvardyti B lygyje;  
rasti tekste reikalingą informaciją;  
suprasti potekstę;  
skirti pagrindinę informaciją nuo šalutinės, faktus nuo nuomonės, tvirtinimus nuo pavyzdžių ir pan.;  
susieti tekstą su paveikslėliais, žemėlapiais, diagramomis, lentelėmis;  
skirti teksto rūšis;  
suprasti loginius prasminius ryšius tarp teksto dalių ir pastraipų;  
suprasti kalbinius ir prasminius ryšius sudėtinuose sakiniuose;  
nustatyti nežinomų žodžių reikšmes pagal žodžių darybos elementus.

**Užduočių tipai:**

visi, išvardyti B lygyje;  
teksto užbaigimas, taikant rišlumo priemones;  
logiškas pastraipų ir sakinių išdėstymas.

**Teksto pobūdis:**

grožinė literatūra: apsakymai, pasakos, ištraukos iš romanų (gali būti šiek tiek adaptuota);  
informaciniai-instruktuojantys tekstai (pvz.: nurodymai, kaip elgtis tam tikros situacijos metu, įvairaus pobūdžio pranešimai);  
mokslo populiarinimo, publicistinis.

### *S lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

- visi, išvardyti B ir A lygiuose;
- suprasti teksto autoriaus požiūrį ir nuostatą;
- apibendrinti svarbią informaciją ir padaryti išvadas;
- suprasti lingvistinius teksto požymius, rodančius minties plėtojimo eigą (įžanga, minties kaita, išvada ir pan.);
- suprasti priežastis, darinius, teksto loginius ryšius;
- keisti skaitymo būdą pagal skaitymo tikslą ir teksto pobūdį;
- suprasti komunikacinę sakinių funkciją;
- nustatyti nežinomų žodžių reikšmes iš konteksto ir pasitelkus kalbos jausmą.

Užduočių tipai:

- visi, išvardyti B ir A lygiuose;
- teksto pabaigimas, įrašant praleistus trūkstamus žodžius.

Teksto pobūdis:

- autentiška grožinė literatūra;
- laikraščio straipsnis;
- mokslinis-informacinis tekstas (mokslinis, techninis, kt.).

### **Rašymo testo reikalavimų apibūdinimas**

### *B lygis*

Rašymo gebėjimai netikrinami.

### *A lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

- perteikti atitinkančią turinį užduotį;
- parinkti tinkamą struktūrą pagal pateiktą užduotį;
- pasirinkti adekvačias kalbos raiškos priemones pagal užduotyje nurodytą rašymo tikslą;
- rašyti išskaitomai ir suprantamai, laikantis įprastų normų.

Numatomi užduočių tipai:

- laiškas arba atvirukas;
- žinutė arba raštelis.

### *S lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

- visi, išvardyti A lygyje;
- logiškai ir nuosekliai perteikti užduotį atitinkantį turinį;

aprašyti, apibūdinti, klasifikuoti, palyginti ir supriešinti;  
pasirinkti adekvačias kalbos raiškos priemones pagal užduoties situaciją,  
rašymo tikslą ir rašančiojo intenciją;  
taikyti skrybros taisykles.

**Užduočių tipai:**

visi, nurodyti A lygyje;  
rašinys.

### **Gramatikos ir žodyno apimtis**

Kalbos vartosenos testas bus rengiamas, vadovaujantis „Užsienio kalbų programa“ (V., Leidybos centras, 1994) ir šiuo metu naudojamais Švietimo ir mokslo ministerijos rekomenduojamais vadovėliais.

Kalbėjimo testas bus rengiamas pagal prie šių reikalavimų pridedamą temų sąrašą.

*Birutė Bersėnienė*

Pedagoginio universiteto Anglų filologijos  
katedros vyr. asistentė

*Lina Juknelienė*

Marijampolės 6-osios vidurinės mokyklos  
anglų kalbos mokytoja metodininkė

*Zita Mažuolienė*

Vilniaus universiteto Anglų kalbos  
katedros vedėja

*Stasė Skapienė*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Ugdymo turinio skyriaus vyr. specialistė

*Virginija Stanevičienė*

Vilniaus 7-osios vidurinės mokyklos  
anglų k. mokytoja metodininkė

## Kalbėjimo temos\*

- 1 personal identification
- 2 house and home, environment
- 3 daily life
- 4 free time, entertainment
- 5 travel
- 6 relations with other people
- 7 health and bodycare
- 8 education
- 9 shopping
- 10 food and drink
- 11 services
- 12 places
- 13 language
- 14 weather

### 1 Personal Identification

The learners can say who they are, spell their name, state their address, give their telephone number, say when and where they were born, state their age, sex, say whether they are married or not, state their nationality, say where they are from what they do for a living, describe their family, state their likes and dislikes, say what other people are like; elicit/understand similar information from others.

*name*

name

first name/Christian name/forename

surname/family name

initials

Mr...

Mrs...

Miss...

Ms... (writing)

to write/to spell

How do you write/spell your name?

\* J. A. van Ek ir J. L. M. Trim. Threshold level 1990. Council of Europe Press, 1993.

	names of letters of the alphabet .....
	to call <u>We call him Bill.</u>
	to be/to be called <u>He's (called) Bill.</u>
	to sign signature
	letter <u>What's the last letter of your name?</u>
address	to live <u>Where do you live?</u>
	address <u>What's your address?</u>
	names of roads etc eg: park, road, square, street.
	number <u>I live at number fifteen.</u>
	country <u>I live in the country.</u>
	town/city
	village
	names of countries
	names of cities eg: Athens, Basle, Brussels, Cologne, Copenhagen, Florence, Lisbon, The Hague, Vienna.
telephone number (see also 11.2)	telephone <u>Have you got a telephone?</u>
	to call/to phone/to ring up
	telephone number
	O (pronounced [əu] in telephone numbers)
date and place of birth	to be born <u>I was born in London on...</u>
	date
	place
	birthday
	names of the months .....
	the required numerals



age I am... (years old)  
 How old are you (is he/she, etc)?  
 adult, baby, child

sex sex  
 man  
 woman  
 boy  
 girl  
 male  
 female  
 gentlemen (as on lavatory doors)  
 ladies (as on lavatory doors)

marital status (not/un-) married  
 single  
 divorced  
 separated  
 widowed  
 widow  
 widower

nationality nationality  
 names of nationalities  
 foreign  
 foreigner

origin to be from...  
I'm from London.  
Where are you from?  
 to come from...

occupation job/occupation/profession  
 to do  
What do you do (for a living)?  
 names of occupations  
 eg: baker, business-man, business-woman, butcher, civil servant, doctor/physician, greengrocer, grocer, labourer, nurse, clerk, salesman, saleswoman, secretary shop-assistant, soldier, teacher, tradesman, typist; farm worker, office worker.

names of places of work

eg: factory, farm, hospital, office, school, shop

names of occupational activities

eg: to buy, to teach, to sell, to work (as in:

I work in an office.)

worker/employee

boss/employer

manager

firm/company

to work

Where do you work?

family

family

Have you brought your family?

Have you any family?

parents/father and mother

child

baby

husband

wife

names of relatives

eg: aunt, brother, cousin, daughter, father,

grandchild, grandfather, grandmother, mot-

her, sister, uncle

likes and dislikes, hobbies

expressing liking

This coffee is very good.

I like riding very much.

I love cats.

expressing dislike

That's not at all nice.

Sour milk is nasty.

I don't like sweet tea.

I'd hate to hurt him.

I wouldn't like to be late.

enquiring about likes and dislikes

Do you enjoy ballet?

How do you like playing pop music?

What do you like?

character, disposition

What sort of...?

What sort of man/woman/etc is he/she?

kind

He is a very kind person.

nice

good

bad

(un)pleasant

quiet

active

lazy

(un-)intelligent

(un-)generous

physical appearance

tall

short

fat

thin

slim

pretty

beautiful

plain

ugly

dark (-haired)

fair (-haired)

bald

## *2 House and Home, Environment*

The learners can describe a house or flat and the rooms in it, refer to furniture and bedclothes, cost, services and amenities, describe regions and natural environment; obtain/understand similar descriptions and references from others; exchange views on these matters.

types of accommodation

house

flat

apartment

building

I have a flat in a big building.

(un-)furnished

to buy

to rent

accommodation, rooms

room

We have two rooms on the ground floor.

We have plenty of room here.

names of rooms

eg: bathroom, bedroom, cellar, kitchen, lavatory/toilet/w.c., living-room

floor

The bedrooms are on the first floor.

basement

stairs

downstairs

The kitchen is downstairs.

Let's go downstairs.

upstairs

The bathroom is upstairs.

Let's go upstairs.

lift

window

door

wall

cupboard

garden

furniture, bedclothes\*

furniture

names of pieces of furniture

eg: bed, chair, curtain, desk, lamp, table

blanket

pillow

sheet

quilt

cost

price (cheap, (in)expensive, high, low)

How much + Be...? (as in: How much is the rent?)

The room is £5 per week.

rent

to let

Rooms to let.

---

\* pažymėtos temos 1996 m. egzamine nebus tikrinamos.

for sale

House for sale.

included

Water is included in the rent.

services

electricity

gas

heating

central heating

telephone

water

on

The heating is on.

off

The heating is off.

to turn on

Turn on the light please.

to turn off

How do you turn off the heating?

amenities

bath

shower

fridge

television

radio

garage

washing-machine

to clean

The rooms are cleaned twice a week.

to wash

You can wash your clothes downstairs.

region

part of the country

In our part of the country there are many  
factories.

area

farmland

industry

farm

factory

fields

forest/wood

hill

lake

valley

mountain

canal

river

sea

seaside

coast

beach

island

water

land

top

We could see the tops of the mountains.

bottom

We could see the bottom of the lake.

flat

Our part of the country is quite flat.

flora and fauna

animal

pet

names of animals, birds, fish, insects

eg: bird, cat, cow, dog, fish, fly, goat, horse,

insect, pig, sheep

plant

tree

flower

bush

names of plants, trees, flowers

### 3 Daily Life

The learners can describe their daily routines, at home and at work, can give information about income, schooling and prospects; obtain/understand similar information from others; exchange views on these matters.

at home  
(see also FREE TIME,  
ENTERTAINMENT, 4)

to wake up  
to get up  
to wash  
to take a bath  
to take a shower  
to get (un-)dressed  
to have breakfast, etc  
names of meals  
eg: breakfast, lunch, tea, dinner, supper  
to cook

I'll cook dinner for you.

to make

Shall I make a pot of tea?

to wash up

to clean

I clean the windows once a week.

to go shopping

to go to school

to go to work

to come home

to go to bed

to go to sleep

spare time

at work  
(see also 1 Occupation)

working-hours

to start work

to stop work

break

holiday(s)

canteen

free

We get a free meal every day.

to be free

We are free on Saturdays.

days off

We have two days off a week.

colleague

(on) strike

unemployment

social security/social benefits

income	income/salary/wages to earn tax(es) pension grant allowance
schooling	see EDUCATION, section 8
prospects	to become <u>I may become a doctor.</u> to learn to study to qualify as to apply (for) <u>I won't apply for that job.</u>

#### 4 Free Time, Entertainment

The learners can say when they are free and what they do in their spare time, particularly with reference to hobbies and interests, public entertainment and private pursuits, mass media, sports and reading; obtain/understand similar information from others; exchange views on these matters; make use of entertainment facilities.

leisure	to be free <u>I'm free after six.</u> free time/spare time/leisure holiday(s)
hobbies and interests (see 1 „likes and dislikes“)	hobby names of hobbies eg: carpentry, collecting stamps, fishing, gardening, knitting, photography, sailing. names of fields of interest eg: computers, films, music, politics, sports to go for... <u>I always go for a walk on Sundays.</u>
radio, TV, etc	radio to listen to (the radio) television/TV



to watch (TV)  
cable television  
network  
programme  
names of radio/TV programmes  
eg: current affairs, comedy, documentary, drama, film, news, quiz, commercials  
cassette recorder  
tape recorder  
tape  
cassette  
walkman  
videorecorder  
videorecorder  
videotape  
record/gramophone record  
record player  
CD/compact disc  
CD player  
to play

Let's play your new record.

song  
names of types of music  
eg: classical, folk, jazz, modern music, pop music  
to show

What are they showing on TV tonight?

cinema, theatre,  
concert, etc

names of places for public entertainment  
eg: cabaret, cinema, circus, disco, night-club, theatre  
names of public performances  
eg: ballet, concert, film, floor-show, musical, opera, revue, show  
names of types of performers  
eg: actor, actress, ballet dancer, disc jockey, (film) star, musician, pop star, singer  
names of musical instruments  
eg: flute, piano, violin, guitar

to dance

to play

Who is playing Hamlet?

She plays the guitar.

to sing

performance

ticket

I'll get the tickets.

ticket office

booking office

afternoon performance

matinee

seat

row

We have seats in row five.

front

We have seats in the front.

centre

back

Two seats at the back, please.

entrance

exit

emergency exit

cloakroom

lavatory/toilet/w.c.

programme

Shall I buy a programme?

interval

exhibitions,  
museums, etc

museum

gallery

art-gallery

exhibition

art

picture/painting

sculpture

modern

old

antique

open

Open on Sundays 2-5 pm.

opening-hours

closed

to close

The museum closes at six.

closing-time

intellectual and  
artistic pursuits

to read

to study

to learn

book

story

poem

names of types of books

eg: biography, detective story, novel, short story,  
spy story, thriller

bookshop

library

to write

to make

He made a picture of a bridge.

names of art forms

eg: painting, photography, sculpture

sports

sport(s)

names of sports and games

eg: baseball, chess, cricket, football, hockey,  
(horse) racing, riding, snooker, (lawn) tennis,  
rugby, skiing, swimming

to play

I've never played hockey.

(palying-) cards

to watch

race

to race

game

to win

to lose

draw

The game ended in a draw.

player

team

club

field

ground

We live near the football ground.

stadium

ball

against

We saw England against France in '68.

press

newspaper/paper

magazine

Let's buy some magazines.

article

picture

advertisement

page

reporter/journalist

to read

### 5 Travel

The learners can use and refer to means of transport; travel by road, rail, sea and air for business and holiday purposes.

public transport

to go

How can I go to Liverpool?

to travel

traveller

passenger

to travel by air, train, bus, etc

journey

aeroplane

plane

airport

airline

terminal

Your flight is from terminal A.

to check in

boarding-pass

flight

Flight KL 175 has just arrived.

Enjoy your flight.

charter flight

to fly

security (as in: security check)

gate

The flight to New York is from gate 10.

to board

stewardess/hostess

bus

coach

bus stop

driver

train

underground

Let's take the underground.

(railway) station

railways

platform

Our train leaves from platform 10.

to change

For Leeds you have to change at Sheffield.

connection

We'll miss our connection to Reading.

fast train

slow train

tram

tram stop

boat

ferry

ship

quay

cabin

harbour

taxi/cab

taxi rank/cab rank

taxi driver, cab driver

booking-office

to book

time table

fare

What's the fare to Liverpool?

ticket

adult

One adult and two children.

single

Two singles to Brighton, please.

return

A return ticket is cheaper than two singles.

class

I always travel second class.

business class

tourist class

to smoke

waiting-room

lounge

arrival

departure

luggage/baggage

lost property office

travel bureau

information office

information desk

enquiries

restaurant

refreshments

bar

delay

to be delayed

to cancel

Has our flight been cancelled?

private transport  
(see also 5 and 11)

names of vehicles

eg: bike/bicycle, car, lorry, motor cycle, scooter, van

to drive

driver

to ride

cyclist

traffic

to hire/to rent

We could always rent a car.

traffic

street

one-way street

road

main road

motorway

bridge

crossing

level crossing

roundabout

to cross

Don't cross here!

corner

traffic lights

blue zone

In the blue zone you can park for one hour

only.

speed

speed limit

fine

You'll have to pay a fine of £10.

danger

dangerous

safe

safety

safety belt

signpost

to follow

Follow the signs.

pedestrian

map

distance

to lose one's way

common road-signs:

eg: cross now, exit, give way, keep left, keep right, no parking, no waiting, one way, stop, turn left, turn right

holidays

journey

trip

tour

guided tour

tourist

tourist office

(tourist) guide

group

We went with a group of tourists.

to visit

sights

names of sights and buildings of interest

eg: castle, cathedral, ruins, zoo abroad

Are you going abroad this year?

to a foreign country

Are you going to a foreign country this year?

names of continents: Africa, America, Asia,

Australia, Europe

accommodation

names of types of accommodation for travellers

eg: campsite, guest house, hotel, inn, tent, youth

hostel

single room

double room

full board

half board

bed and breakfast

balcony

view

guest

to book

reservation

reception

desk

Please, leave your key at the desk.

to register

registration form

key

to call



Can you call me at six, please?

message

Is there a message for me?

hall

lounge

lift

to press

button

Press the button for the third floor.

to push

Push to open the door.

to pull

Pull to open the door.

fire

In case of fire...

to check out

bill

Can I have my bill, please?

receipt

cheque

to pay cash

credit card

luggage

luggage/baggage

bag

suitcase

box

camera

porter

Do you want a porter for your luggage?

locker

entering and leaving  
a country

frontier/border

immigration

passport control

visa

customs

to import

to declare

Have you anything to declare?

	to open	<u>Will you open your bag, please?</u>
	duty	<u>You'll have to pay duty on this.</u>
	duty-free	
	money	
	to change	<u>I want to change 500 dollars.</u>
	currency	
travel documents	document	
	passport	
	insurance	
	driving licence	

### 6 Relations With Other People

The learners can refer to personal relations, participate in social life, deal with matters of correspondence, refer to club membership, refer to forms of government and politics, to matters of crime and justice, of war and peace, to social affairs; exchange information and views on these subjects with others.

relationship	acquaintance	
	friend	
	boy-friend	
	girl-friend	
	lover	
	partner	
	stranger	
invitations	to invite	
	invitation	
	to make an appointment	
	to join	<u>Will you join us for lunch?</u>
	to expect	<u>We'll expect you at six.</u>
	to visit	
	to come and see...	<u>Why don't you come and see us tonight?</u>

party

We're having a party tonight.

to talk

to dance

present

He brought a present for me.

guest

correspondence

to correspond with...

to write (to)

pen friend

letter

envelope

postcard

note paper

paper

Have you got some paper for me?

stamp

airmail

pen

pencil

ball point/ball pen/ biro

to send

I'll send you a postcard.

to receive/to get

I got a letter from her.

answer

to answer

club membership

club

member

meeting

to meet

We meet every Wednesday.

government and politics

to govern

government

parliament

president

king

queen

prince  
princess  
minister  
prime minister  
to elect  
election  
to vote  
politics  
political  
party

Are you a party member?

names of political parties  
eg: communist, conservative, liberal, socialist  
right wing  
left wing  
leader

He is the leader of the conservatives.

state

The state owns many factories.

EEC/Common Market

NATO

crime and justice

crime  
criminal

He is a criminal

to steal  
thief  
burglar  
burglary  
theft  
to rob  
robber  
robbery  
to kill  
to murder  
killer/murderer  
to kidnap  
kidnapper  
to hijack  
hijacker

to rape  
rape  
to shoot  
gun  
bomb  
to throw

The kidnapper threw a bomb into the garage.

terrorist  
terrorism  
drugs  
to take drugs  
addict  
alcohol  
victim  
police  
policeman  
policewoman  
police station  
to arrest  
law  
lawyer  
judge  
jury  
court  
witness  
prison  
to punish  
punishment

war and peace

peace  
disarmament  
war  
to fight  
army  
navy  
air force  
soldier  
officer  
enemy  
ally

	battle
	attack
	to attack
	defence
	to defend
	victory
	defeat
	(nuclear) weapon
	gun
	bullet
	bomb
	missile
	spy
social affairs	issue
	pollution
	poverty
	problem
	question
	welfare

### 7 Health and Bodycare

The learners can refer to matters of personal comfort, stating whether they feel well, are hungry, tired, etc., refer to matters of personal hygiene and obtain the articles required, refer to matters of health and illness and describe what is wrong to a doctor or dentist, report accidents, refer to medical services and insurance; exchange information and views on these matters.

parts of the body	names of parts of the body eg: arm, back, chest, foot, hair, hand, head, heart, leg, lungs, neck, stomach, tooth
personal comfort	comfortable <u>I'm quite comfortable now.</u> <u>The chair isn't very comfortable.</u> hunger hungry thirst thirsty

tired  
to rest

I'd like to rest a little.

sleepy  
to sleep  
to wake up  
to feel well  
to look well

hygiene

clean  
dirty  
brush  
comb  
razor  
sanitary towel  
scissors  
soap  
toothbrush  
toothpaste  
towel  
to cut

Will you cut my hair, please?

to shave  
to wash

I'd like to wash before dinner.

Can you wash these clothes for me?

laundry

Is there a laundry here?

Has the laundry come back yet?

ailments, accidents

health  
ill  
to fall ill  
to feel ill  
to be alive/to live  
dead  
killed  
disease  
illness  
pain/-ache

I have a headache.

fever/temperature  
to have a cold  
dizzy  
to feel sick  
to hurt  
names of diseases  
operation

I had an operation last year.

to be operated upon  
accident  
to fall  
to break

He has broken his leg.

to burn

He has burnt his hand.

to cut

She has cut her finger.

wound

bandage/dressing

diet

medical services

dentist

doctor

nurse

specialist

chemist

medicine

Do you take any medicine?

tablet

Take three tablets a day.

pill

ambulance

hospital

ward

The patient is in the children's ward.

patient

The patient is waiting.

to fill

This tooth was filled six months ago.

appointment



What time is your appointment?

to see a doctor (dentist, etc)

prescription

glasses

insurance

to insure

insurance

third-party

Do you have third-party insurance?

### 8 Education

The learners can exchange information and views on educational matters, particularly types of education, school subjects and qualifications.

schooling

education

to learn

to take a course, lessons, etc

to teach

to train

He (was) trained to be a nurse.

lesson

course

I took a course in mathematics.

lecture

teacher

master

professor

student

pupil

names of types of education

eg: primary school, secondary school, university, college, adult education

subjects

subject

What subjects did you take at school?

names of school subjects

eg: arithmetic, computer science, economics, geography, history, mathematics, physics, reading, science, writing

qualifications

diploma  
certificate  
examination  
final examination  
entrance examination  
test  
to pass  
I passed my examination last year.  
to fail  
I failed my driving test twice.

### 9 Shopping

The learner can use shopping-facilities, particularly obtaining foodstuffs, clothes, household articles and smokers' requisites, discuss prices, pay for things bought; exchange information and views on these matters.

shopping facilities

shop  
to go shopping  
supermarket  
department store  
market  
self-service  
names of types of shops  
eg: baker's, butcher's, greengrocer's, grocer's,  
tobacconist's

sale

I've bought this at the sales.

it is my (etc) turn

to show

to wrap up

to change

I want to change this shirt, it is not the right colour.

foodstuffs

see 10 „Food and Drink“

clothes, fashion.

clothes

names of clothes

eg: blouse, coat, dress, hat, jacket, raincoat,  
shirt, shoes, skirt, socks, stockings, suit,

size

What size shoes do you take?

colour

blue, black, brown, green, grey, orange, red,  
white, yellow; light (as in: a light colour; light  
blue), bright, dull, dark (as in: a dark colour;  
dark blue)

tights, trousers, underwear

pocket

purse

wallet

handbag

jewellery

watch

Have you got a new watch?

to try on

to put on (clothes)

to take off (clothes)

to wear (clothes)

smoking

tobacco

pipe

cigar

cigarette

ashtray

to smoke

no smoking

household articles

fork

knife

spoon

dish

plate

Be careful, the plate is hot.

cup

saucer

bottle

pot

glass

jar

jug

prices

matches  
string

to pay How much + Be...? (as in: How much are these socks?)  
to spend  
money  
discount  
bank-notes  
coins  
credit card  
£ (pound)  
p (penny, pence)  
names of national currencies

#### 10 Food and Drink

The learners can refer to and order various kinds of food and beverage, also in a restaurant, cafe, etc; exchange information and views on food, drink and places for eating and drinking.

types of food and drink

to eat  
meal  
snack  
to taste (as in: How does your soup taste?  
Would you like to taste this?)  
taste (as in: I don't like the taste.)  
bad, nice, bitter, salt(y), sour, sweet  
names of meals  
eg: breakfast, lunch, tea, dinner, supper,  
to have breakfast etc.  
course  
What's the main course?  
vegetables  
names of vegetables  
eg: beans, cabbage, carrots, cauliflower, mushrooms, peas, potatoes, spinach  
chips  
salad  
soup  
meat  
names of kinds of meat

eg: beef, lamb, mutton, pork, veal

names of meat products

eg: hamburger, sausage(s)

fish

names of kinds of fish

eg: cod, plaice, sole

poultry

names of kinds of poultry

eg: chicken, turkey

egg

omelette

cheese

dessert

sweet

Would you like a sweet?

ice-cream

vanilla

chocolate

Would you like a piece of chocolate?

Chocolate ice-cream, please.

cake

pastry

pie

tart

fruit

names of fruits

eg: apple, banana, grape, lemon, nut, orange,  
raisin, pear, strawberry

mustard

pepper

salt

oil

vinegar

flour

bread

piece

Would you like a piece of cake?

slice

(bread) roll

sandwich

toast  
butter  
peanut butter  
jam  
to drink  
coffee  
tea  
cream  
milk  
sugar  
drink

Would you like a drink?

names of beverages

eg: beer, fruit-juice, mineral water, soft drinks,  
orange-juice, water, wine

ways of preparing food

eg: to bake, to boil, to fry, to grill, to mix, to  
peel, to stir;  
fresh, freshly

eating and drinking out

snack bar  
coffee-shop  
cafe  
pub  
bar  
canteen  
self-service  
help-yourself  
to serve  
service

No service in the garden.

Service is included in the bill.

waiter  
waitress  
menu

to choose  
to decide

Have you decided yet?

to order  
bill

tip  
service charge  
to take away  
Can I take this away?

## 11 Services

The learners can refer to, inquire about and make use of postal services, telephone, telegraph, bank, police, diplomatic services, medical services, car-maintenance services and petrol stations.

post  
(see also 6 „Correspondence“)  
post office  
to post  
postman  
mail  
parcel  
postage  
letter box  
collection  
poste-restante

telephone  
(see also 1 „Telephone number“)  
telephone booth  
phone booth  
call-box  
operator  
do dial  
out of order

telegraph  
telegraph  
telegram  
word  
sender  
fax

bank  
(see also 9 „Prices“)  
bank  
to change  
I'd like to change 500 francs.  
currency  
cheque  
travellers' cheque  
to cash  
I'd like to cash this cheque.

	account
	I have an account with the Midland Bank.
	to borrow
	to lend
police	see 6.
	to lose
	<u>I've lost my passport.</u>
diplomatic services	consul
	consulate
	embassy
	ambassador
hospital surgery, etc.	see 7 „Medical services“
garage	garage
	trouble
	engine trouble
	brake
	engine
	lights
	steering
	to help
	to repair
	to work
	<u>My brakes don't work.</u>
petrol station	petrol station
	petrol (gallon, litre, pint)
	unleaded
	oil
	oil change
	tyres
	to check
	empty
	full

### 12 Places

The learners can ask the way and give strangers directions. See 1 „Address“ and 5 „Traffic“.



existence, nonexistence	<u>There is a park in the town centre.</u> There's no There isn't any
presence, absence	here, not here, there, not there, away
availability, nonavailability	to have (got)
occurrence, nonoccurrence	to happen
location	here, there, everywhere, somewhere, nowhere, (not) anywhere, where?; inside, outside. (in) the east/north/south/west. to have been to (as in: <u>She has been to Paris.</u> ) this, that, <u>these</u> , those
relative position	above, against, among, at, at the end of, at the side of, before, behind, below, beside, betwe- en, in, in front of, inside, in the centre of, next to, on, opposite, outside, over, round, under
distance	distance (as in: <u>The distance from A to B is five miles.</u> ) far (away) (from) near, in the neighbourhood (of) (... away (as in: <u>It is two miles away.</u> ))
motion	to arrive, to come, to come along, to come + to NP (as in: <u>He came to the house.</u> ), to fall, to get up, to go, to hurry, to leave (as in: <u>We have to leave now.</u> ), to lie down, to start, to move (as in: <u>The car did not move.</u> ), to pass (as in: <u>You pass the railway station.</u> ), to run, to stand still, to stop (as in: <u>The train stop- ped.</u> ), to walk, to turn (as in: <u>Turn left at the river.</u> ).
direction	direction <u>In which direction is Slough?</u> away, back, down (as in: <u>Are you going down?</u> ), in, out, (to the) left, (to the) right, straight on, up (as in: <u>Are you going up?</u> ); east (as in: <u>He went east.</u> ), north, south, west, across, along, down, for, (as in: <u>He is leaving</u>

for Rome.), from, into, off, past, through, to, towards, up, away from.

### 13 Language

The learners can refer to foreign-language ability and deal with problems of understanding and expression.

- Communication repair
- signalling non-understanding
    - Sorry, I don't understand.
  - asking for repetition of sentence
    - (I beg your) pardon?
    - What did you say please?
    - (Sorry) could you say that again (please)?
    - Could you repeat that please?
  - asking for repetition of a word or phrase
    - Sorry, where does she live?
    - Sorry, what did you say his name was?
  - asking for confirmation of text
    - Did you say „umbrella“?
  - asking for confirmation or understanding
    - Do you mean to say that they aren't coming?
  - asking for clarification
    - What does 'traffic' mean?
    - What do you mean by 'good'?
    - What is 'kicking the bucket'?
    - Could you explain that, please?
  - asking someone to spell something
    - Could you spell that, please?
    - How do you spell that, please?
  - asking for something to be written down
    - Could you write that down for me, please?
  - expressing ignorance of a word or expression
    - I don't know how to say it.
    - I don't know what you call it.
    - I don't know the word in English.
    - In (native language) we say...
- appealing for assistance
- What is the English for „kriaušė“?
  - What is „keltas“ in English?

## Anglų kalbos brandos egzamino tvarka

Egzaminas organizuojamas trimis lygiais. Laikantys B ir A lygio egzaminą, atliks tą patį testą, o kalbos mokėjimo lygis ( B arba A) bus nustatomas pagal surinktų balų skaičių. Laikantys egzaminą pagal sustiprinto mokymo reikalavimus, atliks kitą testą, į kurį bus įtrauktos ir A lygio užduotys, o mokėjimo lygis ( A arba S) taip pat bus nustatomas pagal balų skaičių.

B ir A lygio anglų kalbos egzaminas vyksta mokyklose Švietimo ir mokslo ministerijos nustatytu laiku. Egzaminas pagal sustiprinto mokymo reikalavimus vyksta švietimo skyriaus nurodytame viename/keliuose centruose.

Egzaminui organizuoti centruose švietimo skyrius skiria:

egzamino stebėtojus raštu atliekamai egzamino daliai ( skaitymo, klausymo, rašymo ir kalbos vartosenos testui), skiriant vieną stebėtoją 30 moksleivių,

egzaminuotojus ir vertintojus kalbėjimo testui,

vertintojus rašymo testui tikrinti,

vertintojus skaitymo, klausymo ir kalbos vartosenos testui tikrinti.

Stebėtojais, vertintojais negali būti skiriami moksleivį 12 klasėje mokę mokytojai. Stebėtojais gali būti ir kitų specialybių mokytojai.

Egzaminui organizuoti mokykloje, mokyklos direktorius skiria:

Stebėtojus, vertintojus ir egzaminuotojus. Kalbėjimo, rašymo ir kitų testo dalių vertintoju mokykloje gali būti tas pats mokytojas. Esant mažam moksleivių skaičiui, kalbėjimo testo metu, egzaminuoja juos mokęs mokytojas, o vertina kitas anglų kalbos mokytojas. Esant dideliame moksleivių skaičiui, skiriami 2-3 egzaminuotojai ir 2-3 vertintojai. Ten, kur nepakanka anglų kalbos mokytojų, vertintojus skiria švietimo skyrius.

Testas rengiamas centralizuotai ir teikiamas mokykloms egzamino išvakarėse.

Testą atplėšia egzamino komisija likus 30 minučių iki egzamino pradžios ir išdalija moksleiviams likus 10 minučių iki egzamino pradžios, jeigu ant voko nenurodyta kitaip.

Testai mokykloms dalijami vokuose ant kurių užrašoma:

**Dalyko pavadinimas, lygis, testų skaičius, variantas, voko atplėšimo laikas.**

Moksleiviai žymi atsakymus parkeriu/tušinuku. Jokie taisymai parkeriu/tušinuku neleidžiami. Kiekvienas taisymas laikomas klaida. Egzamino metu moksleiviai gali naudotis pieštuku, tačiau pieštuku parašyti atsakymai nevertinami.

Jeigu atskiros testo dalys išspausdintos ant atskirų lapų, jie surenkami atlikus

atskirą testo dalį. Jeigu mokykloje egzaminą laiko daugiau negu 30 moksleivių, jie skirstomi į grupes.

Moksleiviai sėdi po vieną.

#### **Klausymas**

Mokyklos direktorius užtikrina tinkamą patalpų parengimą egzaminui (akustika, technikos kokybė ir kt.)

Klausymo tekstas transliuojamas 2 kartus, jeigu testo užduotis nenurodo kitaip. Klausantis teksto daugiau kartų negu nurodyta užduotyje, klausymo testo rezultatai gali būti anuliuojami.

#### **Rašymas**

Rašymo užduoties apimtis ir pobūdis nurodomi teste. Darbus tikrina 2 vertintojai (nesikonsultuodami ir nematydami vienas kito vertinimo), naudodamiesi vertinimo lentele. Vertintojai rašinyje nieko netaiso. Taisymo pastabas (pagal pateiktą lentelę) ir pažymį kiekvienas vertintojas užrašo ant atskiro lapo ir prideda prie moksleivio darbo. Ištaisius ir įvertinus visus darbus, išvedamas abiejų vertintojų pažymių vidurkis. Rašymo vertinimas organizuojamas tokia pat tvarka ir mokykloje ir centre.

#### **Kalbėjimas**

Rengiamos vienodos užduotys B ir A lygiui, o sustiprinto mokymo egzaminui moksleivis atlieka B, A lygio ir papildomą užduotį. Vertintojas naudojami vertinimo kriterijų lentele.

Egzaminavimo tvarka B, A lygiams:

1 užduotis - egzaminuotojas- moksleivis,

2-3 užduotis - moksleivis- moksleivis.

Egzaminavimo tvarka A lygiui ir pagal sustiprinto mokymo reikalavimus:

1 užduotis - egzaminuotojas-moksleivis ir moksleivis-moksleivis,

2-3 užduotis - moksleivis-moksleivis.

Išvedamas kiekvienos užduoties pažymių vidurkis pagal vertinimo kriterijus. Kalbėjimo pažymį sudaro visų užduočių pažymių vidurkis.

Vertintojas gali atsižvelgti į egzaminuotojo nuomonę.

## Prancūzų kalba

### 1. Tikslas

Patikrinti mokinių komunikacinę kompetenciją, kurią apibrėžia prancūzų kalbos programa. Egzaminas gali būti laikomas kaip privalomas užsienio kalbos egzaminas arba kaip pasirenkamasis antrosios užsienio kalbos egzaminas. Abiem atvejais egzamino reikalavimai yra tie patys.

### 2. Lygis

Mokinių komunikacinė kompetencija tikrinama trimis lygiais: B - pagrindiniu, A - aukštesniuoju ir pagal sustiprinto mokymo programą.

### 3. Kryptis

Tikrinami šie mokinių gebėjimai:

#### *B lygiu*

- suprasti turinio esmę klausant;
- suprasti turinio esmę ir svarbesnes detales skaitant;
- kalbėti pateikta tema (monologas);
- bendrauti pateikta situacija (dialogas);
- rašyti buitinio pobūdžio raštelį;
- pažinti ir vartoti kalbos medžiagą.

#### *A lygiu*

- suprasti turinio esmę ir svarbesnes detales klausant;
- suprasti turinio esmę, detales, potekstę skaitant ir remiantis teksta papildančia informacija (žemėlapiu, diagrama, lentelė ir/ar pan.);
- kalbėti pateikta tema (monologas);
- bendrauti pateikta situacija (dialogas);
- parašyti asmeninį laišką;
- pažinti ir vartoti kalbos medžiagą.

#### *Pagal sustiprinto mokymo programą*

- suprasti turinio esmę ir detales klausant;
- suprasti turinio esmę, detales, potekstę skaitant ir remiantis teksta papildančia informacija;
- kalbėti pasiūlyta tema (monologas);
- bendrauti pasiūlyta situacija (dialogas);

rašyti asmeninį laišką;  
vartoti kalbos medžiagą.  
4. Struktūra ir trukmė (orientacinė)  
Egzaminą sudarys šios dalys:

*B lygiu*

klausymo testas - 20 min.  
skaitymo testas - 30 min.  
kalbėjimo testas - 15 min.  
rašymo testas - 45 min.  
kalbos vartosenos testas - 25 min.

*A lygiu*

klausymo testas - 20 min.  
skaitymo testas - 30 min.  
kalbėjimo testas - 15 min.  
rašymo testas - 60 min.  
kalbos vartosenos testas - 25 min.

*Pagal sustiprinto mokymo programą*

klausymo testas - 20 min.  
skaitymo testas - 35 min.  
kalbėjimo testas - 15 min.  
rašymo testas - 60 min.  
kalbos vartosenos testas - 40 min.

*Edmundas Narbutas*

Pedagogikos instituto

Užsienio kalbų sektoriaus vedėjas,

mokytojas ekspertas

## Rusų kalba

Rusų kalbos egzaminas gali būti laikomas kaip privalomas užsienio kalbos egzaminas (renkamasi iš anglų, prancūzų, rusų, vokiečių kalbų) arba kaip pasirenkamasis antrosios užsienio kalbos egzaminas. Abiem atvejais egzaminavimo reikalavimai ir tvarka tokie patys.

Egzaminas laikomas B ir A lygiais. Kiekvieno lygio egzaminui parengiami 22 bilietai (kai yra nedidelis laikančių rusų kalbos egzaminą moksleivių skaičius, pateikti mažiau biletų negalima). Biliete 2 klausimai.

Moksleiviams, laikantiems B lygio rusų kalbos egzaminą, parengiami bilietai, kuriuose pirmuoju klausimu įrašoma B lygio literatūrinė tema. Moksleiviams, laikantiems A lygio rusų kalbos egzaminą, siūlomos A lygio literatūrinės temos.

Mokytojas gali pakeisti dalį A ir B lygio klausimų.

Antruoju klausimu pateikiama kalbinė situacija: aprašymas ir užduotys. Siūlomos situacijos vartotinos abiem lygiais. Be to, mokytojas gali pateikti ir kitaip nusakytas ar kitas situacijas.

Į pirmąjį ir antrąjį biletų klausimus moksleiviai atsako žodžiu. Atsakant į antrąjį klausimą, pokalbis vyksta pasirinktinai: arba poromis moksleivis-moksleivis, arba mokytojas-moksleivis, arba vienaip ir kitaip. Atsakymai į pirmąjį ir antrąjį klausimus vertinami atskirai. Aukščiausias vertinimas - 10 balų.

### Pirmasis klausimas: literatūrinės temos

#### *B lygio*

1. Прочитать наизусть стихотворение А. Пушкина. Обосновать свой выбор.
2. Основные вехи жизненного пути Онегина.
3. Рассказать запомнившийся эпизод из жизни Печорина.
4. Прочитать наизусть понравившееся стихотворение М. Лермонтова. Обосновать свой выбор.
5. Судьба Мцыри по поэме М. Лермонтова.
6. Кто такой Хлестаков?
7. Жизненный путь Елены Стаховой.
8. Прочитать наизусть отрывок из любого произведения Н. Некрасова и прокомментировать его.

9. Прочитать наизусть стихотворение Ф. Тютчева или А. Фета. Обосновать свой выбор.
10. Рассказать один эпизод из жизни Наташи Ростовой.
11. Переломные моменты в жизни Андрея Болконского (один эпизод по выбору).
12. Передать содержание одного рассказа А. Чехова.
13. Пересказать легенду о Данко или Ларре.
14. Прочитать наизусть одно стихотворение А. Блока. Обосновать свой выбор.
15. Выразительно прочитать одно из стихотворений В. Маяковского и обосновать свой выбор.
16. Прочитать наизусть одно стихотворение С. Есенина. Обосновать свой выбор.
17. Пересказать запомнившийся эпизод из романа М. Булгакова "Мастер и Маргарита".
18. Самые яркие эпизоды из жизни Андрея Соколова (пересказ по выбору).
19. Прочитать наизусть одно из стихотворений А. Ахматовой. Обосновать свой выбор.
20. Мой любимый рассказ К. Паустовского (пересказ).
21. Пересказать содержание одного из произведений В. Распутина или В. Шукшина.
22. Прочитать наизусть одно из стихотворений поэта второй половины XX века. Обосновать свой выбор.

### Pirmasis klausimas: literatūrinės temos

#### *A lygio*

1. Лирика А. Пушкина.
2. Образ Онегина или Татьяны в романе А. Пушкина "Евгений Онегин".
3. Жизнь и судьба Печорина.
4. Основные мотивы лирики М. Лермонтова.
5. Романтическая поэма М. Лермонтова "Мцыри".
6. Сатира в комедии Н. Гоголя "Ревизор".
7. Образ Елены Стаховой в романе И. Тургенева "Накануне".
8. Образ русской женщины в поэме Н. Некрасова "Мороз, Красный нос" (или художественный смысл стихотворения "Железная дорога").



9. Основные мотивы лирики Ф. Тютчева и А. Фета.
10. Образ Наташи Ростовской в романе Л. Толстого "Война и мир".
11. Путь исканий Андрея Болконского в романе Л. Толстого "Война и мир".
12. Рассказы А. Чехова.
13. Ларра и Данко в рассказе М. Горького "Старуха Изергиль".
14. Лирика А. Блока.
15. Лирика В. Маяковского.
16. Лирика С. Есенина.
17. Идеи и образы в романе М. Булгакова "Мастер и Маргарита".
18. Нравственная красота Андрея Соколова.
19. Лиризм прозы К. Паустовского (рассказ "Телеграмма").
20. Тематика современной русской прозы. Анализ одного произведения по выбору учащегося.
21. Творческое наследие А. Ахматовой.
22. Русская поэзия второй половины XX века. Творчество одного поэта по выбору.

### **Antrasis klausimas: kalbinių situacijų aprašymai ir užduotys**

#### *В ir A lygių*

1. Вы готовитесь отмечать свой день рождения. Пригласите друга (подругу) в гости. Поинтересуйтесь, сможет ли он (она) прийти. Попросите помочь подготовиться к дню рождения.
2. В гости к вам приехал знакомый (знакомая) из России. Вы хотите познакомить его (ее) со своим городом (своей деревней). Расскажите гостю о своем городе (своей деревне). Спросите у него, что ему понравилось, что запомнилось.
3. Вы встретили своего знакомого. Он работает в закрытом акционерном обществе. Расспросите его о работе, о зарботке. Расскажите, что вы думаете делать после окончания школы.
4. Ваш друг предлагает вам поступать на медицинский (юридический, экономический ...) факультет. Вы не хотите. Подискутируйте с ним.
5. Ваш знакомый (знакомая) интересуется, какие газеты, журналы вы читаете. Расскажите об этом подробнее.
6. Ваш друг хочет быть учителем. Каким, по вашему мнению, должен быть учитель?
7. Вас приглашают посмотреть новый фильм. Вы о фильме ничего не знаете. Расспросите своего друга о нем.

8. Вы посмотрели спектакль. Вам он (не) понравился. Почему?
9. Интересуетесь ли вы политикой? Мотивируйте свой ответ.
10. Вы приехали в Москву (Санкт-Петербург), зашли пообедать. Закажите обед. Рассчитайтесь с официантом.
11. Ваш друг считает, что сегодня не говорят о духовной красоте, что эмоции не в моде. А что думаете вы?
12. Что вы думаете о современной молодежи?
13. Ваш друг (ваша подруга) (не) любит дискотеков. А как к этому относитесь вы?
14. Ваш друг (ваша подруга) считает, что музыка должна быть спокойная, мелодичная. Вы с ним (ней) согласны? Поговорите об этом.
15. Как вы относитесь к спорту? Почему?
16. Ваш друг (ваша подруга) неуважительно относится к старшим. Вы это одобряете? Почему?
17. Ваш друг считает, что в потертых джинсах прилично ходить всюду. Вы тоже так думаете? Почему?
18. Ваш друг (ваша подруга) считает, что телевидение скоро заменит книгу и театр. Вы с ним согласны? Почему?
19. Говорят, что журналисты не имеют права стареть. А вы как думаете? Почему? Только ли о журналистах так говорят?
20. К вам в класс придет психолог. Он будет говорить о дружбе и любви. Какие вопросы вы обсуждаете, готовясь к этой встрече?
21. Ваш друг (ваша подруга) интересуется традициями вашей семьи. Расскажите ему (ей) о своем любимом семейном празднике.
22. Вы недавно были в музее (на выставке). Расскажите об этом.

Moksleiviai, laikantys rusų kalbos egzaminą ir B, ir A lygiu, turi atlikti gramatinę užduotį. Gramatinė užduotis skirta šioms moksleivių žinioms ir įgūdžiams patikrinti:

Veiksmo objekto (papildinio) raiškos būdai. Žodžių valdymas.

Daikto būdą nusakantys žodžiai, jų daryba, rašyba. Žodžių derinimas.

Būdvardžių ir neveikiamųjų būtojo laiko dalyvių daryba, vartojimas ir rašyba.

Išskirtinių sakinio dalių vartojimas ir skyryba.

Vietą ir veiksmo kryptį nusakančių žodžių, žodžių junginių ir sakinių vartojimas.

Laiką nusakančių žodžių, žodžių junginių ir sakinių vartojimas.

Veiksmo būdo raiškos formos.

Priežasties ir tikslo raiškos būdai.

Vienarūšės sakinio dalys, jų skyryba.

Aprašomojo teksto sudarymas.

Samprotaujamo teksto sudarymas.

Pasakojamojo teksto sudarymas.

Rišlaus teksto korekcija.

Tiesioginė ir netiesioginė kalba.

Užduotį rengia ŠMM ir atsiunčia į mokyklas. Paketai atplėšiami prieš egzamino pradžią. Užduotis atliekama raštu, kiekvienas moksleivis gauna lapą su išspausdintomis užduotimis. B lygiui - penkiolika, A lygiui - šešiolika (šešioliktoji užduotis - rašinėlis pagal duotą pradžią).

Gramatinės užduoties vertinimo normos bus pateiktos tuose pačiuose paketuose.

### Gramatinės užduoties pavyzdys

1. Слова, данные в скобках, поставьте в нужной форме, с предлогом или без предлога, и вставьте в предложение.  
Подготовка..... потребовала от меня больших усилий (самостоятельная письменная работа).
2. От слова, данного в скобках, образуйте имя прилагательное и вставьте его в предложение.  
К трем часам путешественники вышли на песчаный берег и долго смотрели на ..... блеск моря (серебро).
3. От глагола, данного в скобках, образуйте страдательное причастие прошедшего времени и вставьте в предложение его полную или краткую форму.  
На письменном столе автора лежала только что ..... повесть (окончить).
4. Расставьте недостающие знаки препинания.  
Первые лучи солнца пробив темную тучу блеснули в небе и пробежали по земле засверкавшей каплями утренней росы.
5. От слов, данных в скобках, образуйте и вставьте в предложение наречия, обозначающие направление движения.  
Машина вначале поехала ....., затем повернула .... (левый, правый).
6. Вставьте в предложение данные в скобках слова для обозначения времени в нужной форме, с предлогами или без предлогов.  
Эту книгу я ....., конечно, не прочитаю, но ..... все же надеюсь прочитать (два дня, неделя).
7. Ответьте на вопрос, используя наречие быстро или скоро.  
- Вы были на соревнованиях по легкой атлетике? Скажите, как на этот раз бежала наша Раса?
8. Ответьте на вопрос, используя слова из скобок.  
- Скажите, пожалуйста, почему вы, Альгис и Витас, вчера не пришли на репетицию? ..... (болезнь, дождь).

9. Расставьте недостающие знаки препинания. Определите, какими членами предложения являются выделенные слова.  
*Ветер вырывается* из-за *каждого угла* из каждых ворот натывается на стены бросается из стороны в сторону.
10. Присоедините к главной части придаточное цели.  
 Писателю нужно мужество .....
11. Присоедините к главной части придаточное предложение условия.  
 ....., урожай будет хороший.
12. Закончите бессоюзное предложение, расставьте в нем знаки препинания.  
 В лесу было удивительно красиво .....
13. Исправьте текст, заменяя некоторые местоимения текстовыми синонимами.  
 У меня есть друг. Мы не расстанемся с ним никогда. Вместе с ним я готовлю уроки. Даже на спортивных соревнованиях мы выступаем с ним в одной команде. Он всегда радуется моим успехам в учебе. И я могу гордиться им: ведь он чемпион школы по плаванию.
14. Замените прямую речь косвенной.  
 - Садитесь в машину, Оля. Покаताю, покажу все хозяйство,  
 - весело сказал Юрий.
15. Ответьте на вопрос сложноподчиненным предложением с придаточным изъяснительным.  
 - О чем Кястас просил своего друга?
16. Напишите одно мини-сочинение (не более 10 предложений) по данному началу. а) Вот серый, старый дом.  
 Теперь он пуст и глух, .....
- б) Неожиданный резкий стук в дверь разбудил всех .....
- в) Если бы я составлял (-а) задания для выпускного экзамена, я ....., потому, что .....

Egzamino eiga tokia:

1. Atliekama gramatinė užduotis, raštu (1,5 val.);
2. Pertrauka, rašto darbų tikrinimas;
3. Bilietų traukimas ir atsakinėjimas į klausimus;
4. Galutinis įvertinimas.

*Irena Musteikienė*

Vilniaus pedagoginio universiteto profesorė

*Irena Valūnaitė*

Pedagogikos instituto vyr. mokslinė bendradarbė

## Vokiečių kalba

Vokiečių kalbos egzamino tikslas - patikrinti ir įvertinti mokslievių, baigiančių bendrojo lavinimo vidurinę mokyklą, vokiečių kalbos komunikacinius gebėjimus. Egzamino turinį apsprendžia 1995-1996 mokslo metų vokiečių kalbos programa bendrojo lavinimo vidurinėms mokykloms.

Egzaminą laiko visų bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų 12-ųjų klasių moksleiviai Švietimo ir mokslo ministerijos nustatyta data. Jis gali būti laikomas kaip privalomas užsienio kalbos egzaminas arba kaip pasirenkamas antrosios užsienio kalbos egzaminas. Abiem atvejais egzamino reikalavimai yra tie patys.

Egzamino struktūros ir reikalavimų aprašyme yra pateikiamas bendras tikrinamų gebėjimų ir užduočių rūšių turinys. Egzamino metu bus parinkta viena arba dvi užduotys. Šiais mokslo metais įvedamas rašymo testas.

Egzamino eigą, tvarką, testų pavyzdžius bei vertinimo sistemą skelbsime „Dialogue“, žurnale „Miteinander“ ir egzaminuotojų mokyme.

Egzaminas laikomas vienu iš moksleivių pasirinktuoju mokymo lygiu: B, A arba S.

B lygis - pagrindinis,

A lygis - aukštesnysis,

S lygis - pagal sustiprinto mokymo programą.

B ir A lygio egzaminą mokiniai laikys savo mokyklose, o S lygio - egzamino centruose.

Kalbos mokymo lygių komunikacinių gebėjimų apibūdinimas.

*B lygis*

Baigdami bendrojo lavinimo vidurinę mokyklą mokiniai geba vartoti kalbą kasdieninio bendravimo lygiu.

*A lygis*

Baigdami bendrojo lavinimo vidurinę mokyklą moksleiviai geba vartoti kalbą kasdieninio bendravimo lygiu, turi įgiję savarankiško mokymosi įgūdžių, kuriuos gali pritaikyti rengdamiesi profesijai.

*S lygis*

Moksleiviai geba laisvai bendrauti įvairiomis gyvenimo situacijomis, yra įgiję savarankiško darbo įgūdžių, kuriuos gali taikyti akademiniam mokymuisi bei profesiniam rengimuisi.

Moksleivių komunikaciniai gebėjimai tikrinami testavimo metodu.  
Kiekvieno mokymo lygis (B, A, S) egzamino testą sudaro penkios dalys:

1. Klausymo testas
2. Skaitymo testas
3. Rašymo testas
4. Kalbos vartosenos (gramatika, žodynas) testas
5. Kalbėjimo testas

Testo dalių svarba:

Klausymas		Kalbėjimas	
Skaitymas	50 proc.	Rašymas	50 proc.
Kalbos vartoseną			

Tiksli atskirų testo dalių užduočių atlikimo trukmė bus nurodyta teste.  
Pateikiame orientacinį laiką:

Testo rūšis	B lygis	A lygis	S lygis
Klausymo testas	20 min.	20 min.	20 min.
Skaitymo testas	30 min.	30 min.	35 min.
Kalbėjimo testas	15 min.	15 min.	15 min.
Kalbos vartosenos testas	25 min.	25 min.	40 min.
Rašymo testas	45 min.	60 min.	60 min.

### Kalbėjimo testo reikalavimai

#### *B lygis*

Tikrinami šie žodinės raiškos gebėjimai:

kalbėjimas monologu pagal pateiktą situaciją (ne atskiros temos pasakojimas, o pagal situaciją);

bendravimas su pašnekovu pagal pateiktą situaciją;

keitimasis informacija su pašnekovu svarbiomis gyvenimo temomis.

Kalbėjimo užduotys:

kalbėjimas monologu pagal pateiktą situaciją;

bendravimas klausimų-atsakymų forma;

kalbėjimas (pasakojimas) pagal paveikslėlį;

valdomas pokalbis (pagal iš anksto numatytą temą ir pateiktą pokalbio turinį).

#### *A lygis*

Tikrinami šie žodinės raiškos gebėjimai:

visi, nurodyti B lygyje;

mokėjimas skatinti pokalbį, perimant iniciatyvą, pritariant, sutinkant, neigiant, teigiant ir pan.;

šnekamosios kalbos įvairių formų taikymas kalbėjimo procese.

**Kalbėjimo užduotys:**

visos, nurodytos B lygyje;

vaidinimas rolėmis (Rollenspiel), vaidinimas pagal scenarijų, vaidinimas su kortele ir pan.;

pasakojimas pagal paveikslėlių seriją;

pašnekovų (mokytojų, klasės draugų) bendravimas, norint ką nors išsiaiškinti, sužinoti; apibūdinti priežastis, išreikšti nuomonę, pasiūlymą, patvirtinti prielaidą, išsakyti savo jausmus.

*S lygis*

**Tikrinami šie gebėjimai:**

visi, išvardyti B ir A lygiuose;

mokėjimas teikti savo nuomonę;

mokėjimas palaikyti pokalbį (užpildyti pauzes);

pakreipti pokalbį norima linkme;

interpretuoti, prisiderinti prie pašnekovo;

diskutuoti apie tam tikrą problemą;

mokėti apibendrinti pokalbį.

**Kalbėjimo užduotys:**

visos, kaip B ir A lygiuose;

probleminis pokalbis-diskusija;

pokalbio temos įvertinimas argumentuojant.

**Skaitymo testo reikalavimai**

*B lygis*

**Tikrinami šie gebėjimai:**

bendras turinio suvokimas;

pagrindinės minties išskyrimas;

pagrindinių detalių supratimas.

**Tekstų rūšys:**

adaptuoti tekstai (gali būti grožinės literatūros ištraukos);

skelbimai, anketos, laiškai, atvirlaiškiai, dokumentai, instrukcijos.

**Užduočių tipai:**

atsakyti į klausimus;

atpažinti;

sieti (paveikslą su aprašymu);  
parinkti reikiamą atsakymą.

#### *A lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

- visi, išvardyti B lygyje;
- informacijos, papildančios pagrindinę mintį svarbiausiose detalėse, supratimas;
- mokėjimas išrinkti nurodytą informaciją;
- teksto potekstės supratimas;
- mokėjimas sieti teksto informaciją su papildomomis priemonėmis (lentelemis, paveikslais, žemėlapiais ir pan.);
- išsakyti savo požiūrį į teksto siužetą.

Tekstų pobūdis:

- adaptuota ir neadaptuota grožinė literatūra;
- publicistiniai straipsniai, reportažai, pranešimai;
- kiti informuojantys ar instruokiantys tekstai.

Užduočių tipai:

- visi, išvardyti B lygyje;
- semantiškai teisinga teksto pabaiga;
- susiejimas-derinimas (Zuordnung);
- pastraipų įvardijimas;
- loginis teksto dalių išdėstymas.

#### *S lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

- visi, išvardyti B ir A lygiuose;
- apibendrinti pateiktą informaciją;
- pateikti išvadas;
- išskirti teksto autoriaus nuomonę;
- išskirti lingvistinius (stilistinius) teksto požymius.

Tekstų pobūdis:

- autentiška grožinė literatūra;
- recenzijos, komentarai;
- laikraščių straipsniai;
- mokslo populiarinimo tekstai.

Užduočių tipai:

- visi, išvardyti B ir A lygiuose;
- baigti tekstą, įrašant praleistus žodžius (Lückentext mit Auswahlantworten);



išsakyti savo požiūrį į teksto siužetą ir palyginti su savo patirtimi;  
aptarti įvairias teksto interpretacijas ir jas motyvuoti.

### **Klausymo testo reikalavimai**

*B lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

pagrindinės minties supratimas,  
atskirų detalių supratimas.

Audiotekstų rūšys:

trumpas pasakojimas,  
skelbimai, nurodymai,  
dialogas,  
interviu.

Užduočių tipai:

atsakyti į klausimus,  
atpažinti,  
sieti-derinti,  
pasižymėti,  
parinkti reikiamą atsakymą,  
parinkti arba išdėstyti paveikslėlius ar simbolius pagal išklaustą aprašymą.

*A lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

visi, išvardyti B lygyje,  
suprasti pagrindinę mintį, papildančią informaciją detalėse,  
išrinkti nurodytą informaciją,  
suprasti potekstę.

Audiotekstų rūšys:

visi, išvardyti B lygyje,  
radijo ir televizijos žinios, naujienos, reportažai,  
sporto ir kiti komentarai (tarp jų - pranešimas monologu),  
grožinio teksto ištraukos.

Užduočių tipai:

visi, išvardyti B lygyje,  
vadovautis nurodymais (nubrėžti žemėlapyje maršrutą, užpildyti kontūrinę žemėlapi ir pan.),

pasižymėti (perkelti informaciją į atitinkamas skiltis, užpildyti lentelę, užsirašyti pastabas, pavaizduoti kokio nors proceso veiksmų seką).

### *S lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

visi, išvardyti B ir A lygiuose,  
atpažinti specifines raiškos intencijas,  
mokėti analizuoti išgirstą informaciją (lyginti, nurodyti priežastis),  
daryti išvadas, suprasti potekstę.

Audiotekstų rūšys:

visi, išvardyti B ir A lygiuose,  
grožinio teksto ištraukos.

Užduočių tipai:

visi, išvardyti B ir A lygiuose,  
grupuoti nuomones, faktus, įvykius, nurodyti jų seką;  
papildyti dialogą;  
baigti pasakojimą, sąmojų;  
sieti audiotekstą su rašytiniu tekstu;  
įvertinti girdėtą informaciją, daryti išvadas;  
įsidėmėti ir palyginti savo, pašnekovo jausmus, reakcijas;  
sukurti savo interpretaciją.

### **Rašymo testo reikalavimai**

### *B lygis*

Tikrinami šie rašytinės raiškos gebėjimai:

mokėti parašyti kalbos turinį;  
užpildyti nesudėtingus dokumentus;  
parašyti asmeninį laišką.

Užduočių tipai:

parašyti trumpą raštelį;  
parašyti atvirlaiškį (sveikinimo ar kt.);  
užpildyti nesudėtingą formuliarą;  
parašyti asmeninį laišką.

### *A lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

visi, išvardyti B lygyje;  
perteikti oficialią informaciją;

tinkamai vartoti kalbos raiškos ir struktūros priemonės.

**Užduočių rūšys:**

visos, išvardytos B lygyje;

parašyti oficialų laišką;

parašyti žinutę, nurodymą;

parašyti rašinėlių (pagal paveikslą ar pateiktą temą).

**S lygis**

Tikrinami šie rašytinės raiškos gebėjimai:

visi, išvardyti B ir A lygiuose;

mokėti referuoti informaciją;

mokėti bendrauti raštu oficialiomis temomis;

nuosekliai išdėstyti temą, pranešimą.

**Užduočių rūšys:**

visos, nurodytos B ir A lygiuose;

rašinys-referatas;

teksto baigimas;

reklaminis skelbimas.

### **Kalbos vartosenos testo reikalavimai**

**B lygis**

Tikrinami šie lingvistinės kompetencijos gebėjimai:

pagrindinių gramatinių struktūrų vartojimas;

prasmingos ir tikslingos kalbos vartojimas.

**Užduočių rūšys:**

trūkstančių žodžių, žodžių formų, žodžių junginių įrašymas.

**A lygis**

Tikrinami šie gebėjimai:

visi, išvardyti B lygyje;

sudėtingesnių gramatinių struktūrų ir reiškinių vartojimas;

mokinių gebėjimas sieti reikšmę ir formą;

kalbos raiškos priemonių tinkamas vartojimas kontekste.

**Užduočių rūšys:**

visos, išvardytos B lygyje;

sakinių baigimas;

viso teksto ar jo dalies gramatinis keitimas (laikų, nuosakos).

### *S lygis*

Tikrinami šie gebėjimai:

- visi, išvardyti B ir A lygiuose;
- įvairių gramatinių struktūrų vartojimas.

Užduočių rūšys:

- visos, išvardytos B ir A lygiuose, tik sudėtingesnės ir platesnės apimties.

### *Rekomenduojama literatūra*

1. Joe Sheilsas. Komunikacija kalbos pamokoje. - V., 1995.
2. I. Rorbaha. Deutsche Texte-leicht gemacht (su tekstų įrašais). - Ryga, 1995.
3. N. Bogomolnikovienė. Vokiečių kalbos gramatikos testai.
4. D. Keiša. Bewerbung (Themenheft). - Ryga, 1995.
5. Metodinis žurnalas „Miteinander“ (Rengiamas specialus egzamino numeris). - Trakai, 1994.
6. Anglų kalba. Vokiečių kalba. Tekstai ir užduotys. - V., 1994.
7. A. Mikalauskienė. Deutsche Grammatik. - K., 1994.
8. I. Norkaitienė. Vokiečių kalbos praktinė gramatika. - V., 1995.
9. Vokiečių vadovėliai: „Das Deutschmobil“. - Talinas, 1995. „Deutsch konkret 1“. - V., 1994. „Deutsch konkret 2“. - V., 1995. „Themen neu“. - Ryga, 1996.
10. Žurnalas „Juma“.
11. „Inter Naciones“ medžiaga. - Bona.
12. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos. Projektas. - V., 1994.

*Nijolė Bazarienė*

Švietimo ir mokslo ministerijos Ugdymo turinio skyriaus vyr. specialistė

### **Kalbėjimo temos**

#### *1. Asmens identifikavimas ir apibūdinimas*

Mokinys turėtų gebėti teikti /prašyti informacijos apie savo /kitų vardą, pavardę (pasakyti ir paraižiu), adresą, telefono numerį, gimimo datą ir vietą, amžių, lytį, šeiminę padėtį (viengungis, vedęs ar ištekėjusi ir pan.),

tautybę, pilietybę,  
kilmę,  
profesinę veiklą (užsiėmimas, darbdavys ir pan.),  
šeimoms narius (šeimoms sudėtis, giminystės ryšiai),  
religiją,  
mėgstamus /nemėgstamus dalykus (interesai, maistas, asmenys ir pan.),  
charakterį, temperamentą,  
išvaizdą.

## 2. Švietimas, mokymas ir mokymasis

Mokinys turėtų gebėti teikti /prašyti informacijos apie  
*mokyklą ir mokymąsi:*

mokyklos pavadinimą ir pobūdį,  
gaunamą ar gautą išsimokslinimą /išsilavinimą;

*mokymo organizavimą:*

švietimo sistemos struktūrą,

mokslo metų pradžią /pabaigą ir trukmę,

įvairių atostogų pradžią /pabaigą ir trukmę,

pamokų pradžią /pabaigą,

pamokų skaičių per dieną /savaitę,

namų darbų apimtį,

pertraukų trukmę ir kas veikiama per pertraukas;

*mokymo dalykus:*

mokymo dalykų pavadinimus;

išėjus /einamus /eisimus mokymo dalykus,

mėgstamus /nemėgstamus mokymo dalykus,

mokymo dalykų pamokų skaičių per savaitę,

apdovanojimus /paskatinimus už mokymąsi;

*nepamokinę ir popamokinę veiklą:*

būrelių /klubų veiklą,

fakultatyvus,

mokyklos /klasės išvykas, šventes ir pan.,

namų darbus;

*išsimokslinimą ir kvalifikacijas:*

egzaminus, jų laikymą, susikirtimą /sėkmę,

gautus pažymėjimus /diplonus ir jų teikiamą teisę,

būsimą profesiją ir rengimąsi ją įgyti.

### 3. Svetimoji kalba

Mokinys turėtų gebėti, kalbėdamas apie

*kalbos mokymąsi:*

pasakyti /paklausti, kur ir kaip mokėsi kalbos,

paaiškinti /išsiaiškinti kalbos mokymosi sąlygas,

išdėstyti /išsiaiškinti kalbos mokymo vietą šalies /krašto švietimo sistemoje,

teikti /prašyti žinių apie kalbos būrelio, klubo ir kitą popamokinę veiklą,

apibūdinti /gauti žinių apie klasės ir namų darbų pobūdį, apimtį ir pan.,

teikti /prašyti žinių apie kalbos egzaminų programą ir reikalavimus;

*kalbos mokėjimą:*

pasakyti /paklausti, kokia kalba /kokiomis kalbomis kalba, rašo, skaito, supranta,

paklausti /paaiškinti apie kokią nors kalbos reiškinių,

įvertinti savo kalbos mokėjimą;

*pačią kalbą:*

teikti /prašyti žinių apie kalbos paplitimą,

teikti /prašyti žinių apie žymiausius kalbininkus,

teikti /prašyti žinių apie svarbiausius žodynus, žinynus ir kitus įvairius kalbos veikalus ir leidinius.

### 4. Namai ir butas

Mokinys turėtų gebėti teikti /prašyti informacijos apie savo ir kitų buto sąlygas, ypač apie:

*buto pobūdį, tipą*

aiškinantis, kur gyvena,

aptariant, kokiomis teisėmis ten gyvena,

apibūdinant, kokiame bute /name gyvena.

*buto išplanavimą*

nusakant, iš kokių patalpų susideda butas,

nurodant, kaip išdėstytos tos patalpos;

*baldus ir patalynę*

išvardijant, kokius baldus turi /norėtų turėti;

aptariant buto apstatymą,

išvardijant, kokią patalynę turi /norėtų turėti.

*indus ir namų apyvokos reikmenis*

aiškinantis, kokius indus ir namų apyvokos reikmenis turi /norėtų turėti,

aiškinantis, kokias namų apyvokos mašinas /aparatus turi /norėtų turėti, nurodant indų, namų apyvokos reikmenų ir mašinų ar aparatų buvimo vietą.

*buto priežiūra*

išvardijant naudojamus energijos šaltinius,

aiškinantis, kokius buitinius patogumus turi /norėtų turėti,

aptariant, kas daroma prižiūrint butą;

būto /namo nuomą

išsiaiškinant buto ar buto nuomos kainą,

aptariant išlaidas butui /namui išlaikyti;

*buto /namo erdvę ir aplinką*

aiškinantis, ar prie buto /namo yra rūšys, kiemas, sodas /daržas, garažas ir kt. ir kur jie yra,

sakant /klausiant, kur ką laiko,

bendrais bruožais apibūdinant ir vertinant buto /namo erdvę ir aplinką;

*naminius gyvulėlius /augalus*

pasakant /teiraujantis, kokius naminius gyvulėlius /augalus turi ir kur juos laiko;

*namo /buto kokybę*

bendrais bruožais apibūdinant namo /buto kokybę.

##### 5. Geografinė aplinka, fauna ir flora, klimatas ir orai

Mokinys turėtų gebėti, kalbėdamas apie

*buveinę, apylinkę, šalį:*

duoti /prašyti žinių apie jų aplinką,

bendrai apibūdinti buveinės, apylinkės kokybę.

*florą ir fauną:*

duoti /prašyti žinių apie šalies /vietovės augmeniją ir gyvūniją,

sakyti /klausti, kokius augalus ir gyvūnus mėgsta ir argumentuoti tai;

*klimatą, meteorologines sąlygas, orus:*

duoti /prašyti žinių apie savo /kitų gyvenamosios vietos /šalies klimatą ir meteorologines sąlygas,

duoti /prašyti žinių apie savo /kitų gyvenamosios vietos /šalies orus tą dieną /artimiausiu metu,

duoti /prašyti žinių apie savo /kitų gyvenamosios vietos /šalies orus kalbamu metų laiku;

*mėnesius, metų laikus, metų šventes:*

reikšti /prašyti nustatyti ko nors laiką pagal metų skirstymą ir ritmiškumą.

## 6. Kelionės ir susisiekimasis

Mokinys turėtų gebėti, kalbėdamas apie  
*orientavimąsi, vietas keitimą, maršrutus:*

klausti /nurodyti kelią,

klausti /sakyti atstumą,

naudotis žemėlapiu /planu;

*važiavimą į darbą /mokyklą ir pan.:*

nurodyti /klausti apie transporto priemones,

nurodyti /klausti apie tvarkaraštį,

nurodyti /klausti apie važiavimo trukmę /dažnumą;

*atostogas ir turizmą:*

pasakoti /klausinėti kur /kada /kaip važiuoja atostogų /leidžia atostogas;

*viešąjį transportą:*

teikti /gauti žinių, kaip kur nors nuvažiuoti,

klausti /paaiškinti, kaip nusipirkti bilietą,

klausti /teikti žinių apie tvarkaraštį,

suprasti dažniausiai pasitaikančius skelbimus /pranešimus;

*nuosavą transportą:*

teikti /prašyti žinių apie maršrutą, kelią,

sakyti /klausti, kur galima sustoti /stovėti,

teikti /prašyti žinių apie judėjimo sąlygas;

*važiavimą per valstybės sieną:*

deklaruoti muitinėje,

prašyti /teikti žinių apie pinigų keitimą,

teirautis /informuoti, ką ir kiek galima vežtis į užsienį;

*kelionės į kitą šalį dokumentus:*

klausti /paaiškinti, kokie dokumentai reikalingi,

klausti /paaiškinti, kaip ir per kiek laiko gaunama viza.

## 7. Nakvynė ir maitinimasis: viešbutis, kavinė ir kt.

Mokinys turėtų gebėti užsakyti kambarį viešbutyje, stalėlį kavinėje ir suprasti informaciją, padedančią jam tai padaryti; jis turėtų, kalbėdamas apie

*viešbutį, stovyklavietę:*

paklausti /pasakyti, kur viešbutis /stovyklavietė,

sužinoti, ar yra laisvas kambarys /laisva vieta,

smulkiau apibūdinti, kokio kambario norėtų,



sužinoti kainą,  
išsiaiškinti, kur, kada ir kaip užmokėti;

*kavinę, restoraną, valgyklą:*

pasakyti /paklausti, ar kas nors alkanas /nori gerti,

pakviesti pavalgyti /atsigerti ir atsakyti į kvietimą,

sužinoti /pasakyti, kur galima pavalgyti /atsigerti,

pasiteirauti /pasakyti, ar stalas /vieta laisva,

paprašyti valgiaraščio, sąskaitos,

skaityti /aptarti valgiaraštį,

užsakyti dažniausių valgių /gėrimų,

palinkėti gero apetito,

vertinti patiekalus,

sužinoti kainą ir užsimokėti;

*maitinimąsi ir jo tradicijas:*

pasiteirauti /pasakyti, kelintą valandą pusryčiai, priešpiečiai ir kt.,

paklausti /pasakyti, kas ką mėgstą pusryčių, priešpiečių ir kt.,

teirautis /pasakyti, kas ko norėtų valgyti /gerti,

teirautis /pasakyti, kas ką paprastai valgo pusryčių, priešpiečių ir kt.,

gauti /teikti informacijos apie šeimos /vietovės šalies tradicinius valgius  
/gėrimus,

gauti /teikti informacijos, kaip pasigaminti patiekalą,

klausti /pasakyti, kas su kuo ir kaip valgoma /geriama,

gauti /teikti informacijos, ar dažnai visa šeima susirenka prie stalo,

sužinoti /pasakyti, kas gamino patiekalą,

pagirti patiekalą.

### 8. Parduotuvės ir pirkiniai

Mokinys turėtų galėti, pirkdamasis įvairių dalykų svetimoje šalyje,

pasakyti, ko pageidauja,

suprasti jam teikiamas žinias,

suprasti pardavėjo atsakymus.

Jis turėtų gebėti, kalbėdamas apie

*parduotuves bendrai:*

pasakyti /sužinoti, kur ir kokios yra parduotuvės,

paklausti /paaiškinti, kur koks skyrius toje parduotuvėje,

paprašyti kokios nors prekės,

sužinoti kainą, kur ir kaip užmokėti;

*maistą:*

nusipirkti kasdienio maisto,  
išsiaiškinti produkto kokybę ir galiojimo laiką;  
*rūbus, avalynę:*

paprašyti kokio nors daikto,  
pasakyti, kokio reikia dydžio, ūgio, spalvos ir pan.,  
paklausti, ar /kur galima pasimatuoti,  
vertinti prekę;

*rašymo ir namų apyvokos reikmenis:*

sužinoti /paaiškinti, ar yra ir kur yra parduotuvėje specializuoti skyriai,  
paklausti /paaiškinti, kur yra specializuota parduotuvė,  
paprašyti reikiamos prekės,  
vertinti prekę;

*vaistinę ir vaistus:*

pasakyti /sužinoti, kur yra vaistinė,  
nusipirkti paprastų ar prirašytų vaistų;

*kainą ir apmokejimą:*

paklausti kainos,  
paprašyti ko nors pigesnio,  
paklausti, kur ir kaip mokėti,  
paprašyti gražos,  
paprašyti pasmulkinti pinigą.

### 9. Paslaugos ir aptarnavimas

Mokinys turėtų gebėti gauti žinių apie pageidaujamas paslaugas ir aptarnavimą, ypač kalbant apie

*paštą:*

pasakyti /sužinoti, kur yra paštas, pašto dėžutė,  
susikalbėti, išsiųsdamas laišką /siuntinį /perlaidą,  
susikalbėti, pirkdamas pašto ženklą, popieriaus laiškui, voką;

*telefoną:*

paaiškinti /paklausti, kaip kur nors paskambinti,  
paprašyti /duoti kieno nors /savo telefono numerį,  
paprašyti pakviesti ką nors prie telefono,  
paaiškinti, kad perduoda ragelį kam nors kitam,  
prisistatyti,  
paklausti, su kuo kalba,  
sužinoti, ar sujungtas su pageidaujamu abonentu;  
*telegrafą:*

paprašyti telegramos blanko,  
užpildyti telegramos blanką, parašyti telegramą,  
susikalbėti, siųsdamas telegramą,  
paklausti kainos už telegramos perdavimą,  
sužinoti, kada adresatas gaus telegramą;

*banką:*

paprašyti pakeisti valiutą,  
susikalbėti, pateikdamas čekį;

*policiją:*

iškviesti policiją,  
pareikšti apie vagystę,  
susikalbėti, paduodamas skundą,  
susikalbėti, gaudamas /mokėdamas baudą;

*medicininį aptarnavimą:*

paprašyti paslaugos,  
išsiaiškinti, per kiek laiko galima pasveikti,  
paklausti, kokio režimo laikytis sergant,  
išsiaiškinti, kaip vartoti prirašytus vaistus /procedūras,  
sužinoti, kiek laiko reikės būti ligoninėje /gydytis,  
sužinoti slaugymo kainą;

*pagalbą:*

paprašyti pagalbos,  
pranešti apie pavojų,  
iškviesti pageidaujamą tarnybą;

*autoservisą*

susikalbėti, pirkdamas degalų /tepalų;

*autoremontą:*

susirasti dirbtuves,  
papasakoti apie gedimą,  
išsikviesti vilkiką.

## 10. Higiena ir sveikata

Mokinys turėtų gebėti

pasakyti /paklausti apie savo /kitų bei šeimos narių sveikatą,  
informuoti /sužinoti apie savo /kitų bei šeimos narių savijautą,  
paaiškinti /sužinoti apie teikiamas gydymo paslaugas.

Mokinys turėtų gebėti, kalbėdamas apie

*kūno dalis:*

išvardyti kūno dalis, pavyzdžiui, lankantis pas gydytoją,  
 pasakyti, kuri kūno dalis skauda /blogai funkcionuoja;  
*psichinius poreikius ir fiziologinę būseną:*  
 pasakyti /paklausti apie savijautą,  
 pasakyti, /paklausti, ar šalta /pavargęs...  
*higieną ir kūno priežiūrą:*  
 pasakyti /paklausti, kur galima išsimaudyti vonioje /po dušu,  
 sužinoti, kur galima nusikirpti,  
 paaiškinti /paklausti, kur galima nusipirkti tualetų reikmenų;  
*ligą, nelaimingą atsitikimą:*  
 pareikšti apie negalavimą /karštį, nelaimingą atsitikimą,  
 pasakyti, ar yra sirgęs /operuotas,  
 paaiškinti, kokius vaistus vartoja,  
 papasakoti apie nelaimingą atsitikimą,  
 priminti sveikatos būklę;  
*draudimą:*  
 paklausti /pareikšti, ar yra apdraustas,  
 suprasti /duoti paprasčiausius išpėjimus saugotis;  
*gydymo ir sveikatos paslaugas:*  
 pasiklausti apie šias paslaugas,  
 susitarti dėl priėmimo pas gydytoją,  
 atsakyti į gydytojo klausimus,  
 pasakyti gydytojui, kas skauda, kuo negaluoja.

### 11. Fiziniai veiksmai, laikysena, suvokimas

Mokinys turėtų gebėti suprasti nurodymus,  
 kaip naudotis koku nors prietaisu,  
 kaip įsijungti kokį nors aparatą,  
 kaip surinkti /sukonstruoti kokį nors daiktą,  
 kaip ką nors pataisyti.

Mokinys turėtų gebėti reikšti kalba savo pojūčius ir suvokimus. Mokinys turėtų gebėti, kalbėdamas apie

*kūno padėtį ir judesius:*

nusakyti kūno padėtį ir judesius,  
 paprašyti /sutikti ar nesutikti ką nors padaryti (pvz., atsistoti, atsisėsti);

*fizinius veiksmus:*

klausti /duoti nurodymus, kokius veiksmus atlikti, norint ką nors padaryti,

paprašyti /sutikti ar nesutikti imtis kokios nors veiklos (pvz., ką nors paduoti, atnešti);

*jutiminį suvokimą:*

pasakyti /paklausti, ar ką nors suvokia (pvz., girdi, užuodžia, jaučia),  
pasakyti /paklausti apie skonį, kvapą, spalvą ar pan.

## 12. Profesija, amatas, darbas

Mokinys turėtų gebėti keistis bendro pobūdžio žiniomis apie profesijas ir darbo sąlygas, susirasti darbo pagal skelbimus, o ypač kalbėdamas apie savo, tėvų, artimųjų ir draugų

*profesinę veiklą:*

pasakyti /paklausti, kuo verčiasi,  
pasakyti /paklausti, kas darbdavys /kur dirba;  
*darbo ieškojimą, nedarbą, atleidimą iš darbo:*

suprasti skelbimus apie darbą,  
susikalbėti priimant į darbą,  
užsiregistruoti darbo biržoje,  
gauti /teikti duomenų apie darbo patirtį;

*darbo sąlygas:*

sužinoti darbo grafiką, atlyginimą,  
duoti /gauti žinių apie atostogas,  
klausti /sakyti darbuotojų adresą;

*profesinį rengimą, karjerą, ateitį:*

aptarti nepertraukiamo profesinio rengimo sąlygas,  
aptarti ateities ir karjeros galimybes;

*užsiėmimo vertinimą*

vertinti užsiėmimo visumą;

*būsimą profesinę veiklą:*

vertinti būsimą profesinę veiklą, darbo sąlygas, atlyginimą,  
argumentuoti būsimos profesinės veiklos pasirinkimą,  
apibūdinti kelią į profesiją ir profesinį meistriškumą.

## 13. Laisvalaikis, pramogos, sportavimas

Mokinys turėtų gebėti paklausti /pasakyti, kuo jis /kiti ir šeimos nariai domisi ir kokios mėgstamos pramogos. Jis turi gebėti, kalbėdamas apie

*pramogas:*

pasakyti /klausinėti apie tai, kaip leidžia laisvalaikį,

pasakyti /sužinoti, ar mėgsta žiūrėti televizijos laidas,  
 klausytis muzikos įrašų, radijo,  
 pasakyti /teirautis apie mėgstamų laidų pobūdį;  
*sportavimą:*  
 papasakoti /sužinoti apie mėgstamas sporto rūšis,  
 teikti /gauti žinių apie sporto naujienas /įvykius,  
 nusipirkti bilietą į sporto renginį,  
 aptarti sporto varžybų /sportininko rezultatus;  
*kiną, teatrą, operą, koncertą:*  
 pasakyti /klausti, ką mėgsta,  
 teikti /gauti žinių apie programas,  
 pasakyti /klausti, kur ir kaip nusipirkti bilietą,  
 aptarti spektaklį ar kitą kultūros renginį;  
*muziejų, parodą:*  
 teikti žinių /sužinoti apie muziejų ir veikiančių parodų pobūdį, darbo  
 laiką, lankymosi sąlygas;  
*lektūrą, rašymą:*  
 pasakyti /pasidomėti, ar mėgsta skaityti /rašyti,  
 papasakoti /sužinoti, kur yra biblioteka /knygynas,  
 pristatyti /teirautis apie kokį nors laikraštį, žurnalą ar kitą leidinį;  
*spektaklių, renginių vertinimą:*  
 vertinti /aptarti spektaklio, renginio visumą,  
 vertinti /aptarti atlikėjus.

#### 14. Santykiai ir kontaktai

Mokinys turėtų gebėti apibūdinti kai kuriuos asmeninių ir visuomeninių  
 santykių aspektus, pasakyti, kokius santykius jis /kitas palaiko su kitais  
 kalbėdamas apie santykių pobūdį,  
 patikslinti /paprašyti patikslinti santykių /ryšių pobūdį;  
*kvietimai, pasimatymai:*  
 susitarti susitikti /užeiti pas ką nors,  
 pasiūlyti atsigerti, užkąsti, kur nors nueiti;  
*susirašinėjimą:*  
 sakyti /klausti, su kuo ir ar dažnai susirašinėja, apie ką rašo,  
 teirautis /tartis, ką rašyti;  
*draugijas, sąjungas, organizacijas:*  
 pasakyti /klausti, ar priklauso kokiai nors draugijai /sajungai /organizacijai,  
 apibūdinti /prašyti apibūdinti draugiją /sąjungą /organizaciją.

15. *Naujausi įvykiai: politinis, ekonominis, visuomeninis gyvenimas*

Mokinys turėtų gebėti suprasti, skaitydamas laikraštį, klausydamas radijo /televizijos laidos, pagrindinę politinio, ekonominio ir visuomeninio gyvenimo naujienų informaciją, atsižvelgdamas į turimą tos srities patirtį, kai kalbama apie

*bendrybes:*

suprasti, kad koks nors dalykas įvyko /atsitiko,

suprasti įvykio pobūdį,

nustatyti įvykio problemą, klausimą ar pan.;

*politinius, ekonominius ir visuomeninius įvykius:*

suprasti pagrindinį įvykio pobūdį,

apčiuopti įvykių eigą,

suvokti požymius, kurie sukelia kokius nors įvykius;

*įvykių vertinimą*

apskritai vertinti vykstančius įvykius.

## Lietuvių kalba (žodžiu)

Lietuvių kalbos egzaminas žodžiu - pasirenkamasis. Jo alternatyva - istorijos, geografijos, menų, antrosios užsienio kalbos egzaminai. Egzaminas gali būti laikomas A ir B lygiais.

Laikantiems A lygiu pateikti 54 literatūros ir 27 kalbos klausimai. Iš šių klausimų mokytojas sudaro 27 bilietus. Biliete trys klausimai - du literatūros, vienas kalbos.

Laikantiems B lygiu pateikti 27 literatūros ir 27 kalbos klausimai, iš kurių mokytojas sudaro taip pat 27 bilietus. Biliete du klausimai - vienas literatūros, vienas kalbos. Sudarytus bilietus apsversto lietuvių kalbos mokytojų metodinis būrelis, patvirtina mokyklos direktorius.

Nors kalbos klausimas (A ir B lygiu laikantiems) yra praktinio pobūdžio, egzaminuotojai turėtų būti atidūs moksleivio kalbai, kai jis atsakinėja ir literatūros klausimus: jo tartis, sintaksė, žodynas, kirčiavimas. Tai turi turėti įtakos ir bendram egzamino vertinimui.

Išlaikius egzaminą A lygiu, į B lygį pažymys negali būti perkeltas.

Mokytojui suteikiama teisė kai kuriuos klausimus formuluoti konkrečiau, tiksliau. Moksleiviui leidžiama rinktis ir autorių, kūrinių, nagrinėjimo aspektą, jeigu tai numatyta biliete. Abiturientas turėtų įspėti egzaminuotoją iš anksto, kokį kūrinių yra pasirinkęs. Analizuodamas kūrinius, moksleivis gali naudotis jų tekstais, kurie turi būti pateikiami. Praktines kalbos užduotis parengia mokytojas, jas apsversto lietuvių kalbos mokytojų metodinis būrelis, patvirtina mokyklos direktorius.

*Elona Jakniūnaitė*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Ugdymo turinio skyriaus vyr. specialistė

### Literatūros klausimai

#### *A lygis*

1. Lietuvių liaudies pasakos arba mitologinės sakmės. Vienos pasakos (sakmės) analizė arba pasakų (sakmių) analizė pasirinktu aspektu.
2. Lietuvių liaudies dainų analizė pasirinktu aspektu.
3. Senovės graikų teatras. Vienos tragedijos aptarimas.



4. Viduramžių literatūros ypatybės. Vieno kūrinio aptarimas.
5. V. Šekspyro laikų teatras. Vienos V. Šekspyro dramos aptarimas.
6. Pirmosios lietuviškos knygos, jų kūrėjai.
7. J. V. Gėtės „Faustas“ - kūrinio I dalies aptarimas.
8. Gamta ir žmogus K. Donelaičio „Metuose“. Raiškiai perskaityti nurodytą „Metų“ ištrauką.
9. K. Donelaičio asmenybė. Būrų socialinių ir tautinių interesų gynimas K. Donelaičio „Metuose“.
10. Romantizmo literatūros ypatybės. A. Mickevičiaus vieno kūrinio aptarimas.
11. Miškas ir lietuvis A. Baranausko romantinėje poemoje „Anykščių šilelis“. Raiškiai perskaityti nurodytą ištrauką.
12. V. Kudirkos satyrinė proza.
13. Tėvynės praeitis ir dabartis Maironio lyrikoje.
14. Gamta ir žmogus Maironio lyrikoje. Eilėraštis atmintinai.
15. I. Šeiniaus vieno kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
16. Šatrijos Raganos, Vydūno kūryba — vieno autoriaus kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
17. Vieno XIX a. realizmo autoriaus (O. Balzako, Stendalio, jeigu atskirai nedėstoma rusų literatūra, - F. Dostojevskio, A. Čechovo, L. Tolstojaus arba kt.) kūrinio aptarimas.
18. Žemaitės asmenybė. Apsakymų analizė pasirinktu aspektu.
19. Žmogaus dvasingumo atskleidimas J. Biliūno prozoje.
20. A. Vienuolio „Paskenduolė“ - kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
21. J. Tumo-Vaižganto asmenybė. „Dėdės ir dėdienės“ - kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
22. V. Krėvės prozos kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
23. V. Krėvės „Skirgaila“ arba „Šarūnas“ - dramos analizė pasirinktu aspektu.
24. B. Sruogos „Dievų miškas“. Žmogus prievartos pasaulyje.
25. V. Mykolaičio-Putino poezija. Pasirinktų eilėraščių arba rinkinio analizė. Eilėraštis atmintinai.
26. V. Mykolaičio-Putino romano „Altorių šešėly“ analizė pasirinktu aspektu.
27. K. Binkio poezija. Pasirinktų eilėraščių analizė.
28. Pasirinkto XX a. Vakarų Europos moderniosios prozos, poezijos ar dramos autoriaus vieno kūrinio arba rinkinio aptarimas.
29. A. Vaičiulaitis, K. Boruta, J. Savickis — vieno autoriaus kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
30. V. Mačernio poezija. Pasirinktų eilėraščių analizė. Eilėraštis atmintinai.

31. J. Baltrušaičio arba O. Milašiaus poezija. Pasirinktų eilėraščių analizė.
32. Tremties ir lagerių kūryba (memuarai, dainos, eilėraščiai).
33. Rezistentų kūryba (memuarai, dainos, eilėraščiai).
34. A. Miškinio arba B. Brazdžionio poezija. Pasirinktų eilėraščių analizė.
35. J. Aisčio poezija. Pasirinktų eilėraščių analizė.
36. M. Katiliškio vieno kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
37. S. Nėries poezija. Pasirinktų eilėraščių arba rinkinio analizė. Eilėraštis atmintinai.
38. P. Cvirkos novelių arba romano analizė pasirinktu aspektu.
39. I. Simonaitytės romano „Vilius Karalius“ problematika ir veikėjų charakteriai.
40. Just. Marcinkevičiaus eilėraščių rinkinio arba poetinės dramos analizė pasirinktu aspektu. Eilėraštis atmintinai.
41. J. Degutytės, J. Vaičiūnaitės, M. Martinaičio poezija - pasirinkto autoriaus eilėraščių analizė.
42. S. Gedos, J. Strielkūno poezija - pasirinkto autoriaus eilėraščių analizė.
43. J. Apučio novelistika. Novelės arba kelių novelių analizė pasirinktu aspektu.
44. A. Škėmos kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
45. B. Radzevičiaus „Priešaušrio vieškeliai“ (I arba II d.) analizė pasirinktu aspektu arba apsakymų iš rinkinio „Link Debesijos“ analizė.
46. R. Granausko „Gyvenimas po klevu“ analizė pasirinktu aspektu arba apsakymų iš rinkinio „Duonės valgytojai“ analizė pasirinktu aspektu.
47. H. Radausko poezija. Pasirinktų eilėraščių analizė.
48. K. Bradūno poezija. Pasirinktų eilėraščių analizė.
49. H. Nagio, A. Nykos-Niliūno, A. Mackaus, L. Sutemos poezija — vieno autoriaus pasirinktų eilėraščių analizė.
50. J. Grušo „Barbora Radvilaitė“ arba „Meilė, džiazas ir velnias“ — kūrinio analizė pasirinktu aspektu.
51. Naujausioji poezija. Vieno poeto kūrybos aptarimas.
52. Naujausioji novelistika. Vieno prozininko kūrybos aptarimas.
53. Klausimą parengia mokytojas.
54. Klausimą parengia mokytojas.

## Literatūros klausimai

### *B lygis*

1. Dainų ir pasakų pasaulis. Vienos pasakos ir dainos analizė.
2. Pasirinktos epochos vieno visuotinės literatūros kūrinio aptarimas.

3. Pirmosios lietuviškos knygos, jų kūrėjai.
4. K. Donelaičio „Metų“ gamta ir žmonės. Raiškiai perskaityti nurodytą „Metų“ ištrauką.
5. Miškas ir lietuvis A. Baranausko romantinėje poemoje „Anykščių šilelis“. Raiškiai perskaityti nurodytą ištrauką.
6. Maironio „Pavasario balsai“. Eilėraščio analizė. Eilėraštis atmintinai.
7. Žemaitės asmenybė. Vieno apsakymo analizė.
8. J. Biliūno asmenybė. Vienos novelės analizė.
9. A. Vienuolio „Paskenduolė“ - kūrinio analizė.
10. J. Tumo-Vaižganto asmenybė. „Dėdės ir dėdienės“ - kūrinio analizė.
11. V. Krėvės proza. Pasirinkto kūrinio analizė.
12. B. Sruogos „Dievų miškas“. Žmogus prievartos pasaulyje.
13. V. Mykolaičio-Putino romanas „Altorių šešėly“. Asmenybės ir kūrybos laisvės problema.
14. Pasirinkto simbolisto arba keturvėjininko kūryba (V. Mykolaitis-Putinas, B. Sruoga, K. Binkis ir kt.). Eilėraščio analizė arba rinkinio aptarimas. Eilėraštis atmintinai.
15. A. Vaičiulaitis, K. Boruta, P. Cvirka, J. Savickis - vieno autoriaus kūrinio arba rinkinio aptarimas.
16. A. Miškinio, J. Aisčio arba B. Brazdžionio poezija. Eilėraščio analizė. Eilėraštis atmintinai.
17. M. Katiliškio vieno kūrinio aptarimas.
18. S. Nėries vieno poezijos rinkinio aptarimas. Eilėraščio analizė. Eilėraštis atmintinai.
19. V. Mačernio poezija. Vieno eilėraščio analizė. Eilėraštis atmintinai.
20. Tremties ir rezistencijos kūryba (memuarai, dainos, eilėraščiai).
21. I. Simonaitytės romanas „Vilius Karalius“. Pagrindinių veikėjų paveikslai.
22. Just. Marcinkevičiaus poezijos rinkinio arba poetinės dramos aptarimas. Eilėraštis atmintinai.
23. J. Apučio novelistika. Vienos novelės analizė.
24. R. Granausko apysakos „Gyvenimas po klevu“ analizė.
25. Pasirinkto išeivijos poeto (H. Radausko, K. Bradūno, A. Nykos-Niliūno, A. Mackaus arba kt.) kūrybos aptarimas. Vieno eilėraščio analizė.
26. J. Grušo „Barbora Radvilaitė“ arba „Meilė, džiazas ir velnias“ - pasirinkto kūrinio aptarimas.
27. Klausimą parengia mokytojas.

## Lietuvių kalbos klausimai

1. Taisyklingai perskaityti 12 pateiktų žodžių, apibūdinti ilgųjų ir trumpųjų balsių, kietųjų ir minkštųjų bei greta esančių priebalsių *šs, žš, žž* tarimą ir rašybą.
2. Taisyklingai perskaityti 12 žodžių su dvibalsiais ir mišriaisiais dvigarsiais, paaiškinti tarimą ir rašybą.
3. Rasti tekste 10 žodžių, kurių kirčiuotas skiemuo yra ilgas, žodžius sukirčiuoti ir taisyklingai perskaityti.
4. Rasti tekste 10 žodžių, kurių kirčiuotas skiemuo yra trumpas, žodžius sukirčiuoti ir taisyklingai perskaityti.
5. Remiantis priešpaskutinio skiemens taisykle, sukirčiuoti 3 pateiktų daiktavardžių vienaskaitos įnagininką, daugiskaitos galininką ir 3 veiksmažodžių esamojo ir būtojo kartinio laiko I, II asmenį.
6. Rasti pateiktuose sakiniuose po 3 vienaskaitos įnagininkus ir daugiskaitos galininkus, vienaskaitos ir daugiskaitos vietininkus ir juos sukirčiuoti naudojantis kirčiavimo žodynu.
7. Rasti 5 pateiktuose sakiniuose taisyklingai ir netaisyklingai pavartotus vardininkus, galininkus ir įnagininkus, paaiškinti kalbos klaidas ir jas ištaisyti.
8. Rasti 5 pateiktuose sakiniuose taisyklingai ir netaisyklingai pavartotus vietininkus, paaiškinti kalbos klaidas ir jas ištaisyti.
9. Rasti 5 pateiktuose sakiniuose taisyklingai ir netaisyklingai pavartotus prielinksnius *pas, ant į*, paaiškinti kalbos klaidas ir jas ištaisyti.
10. Rasti 5 pateiktuose sakiniuose vartotinus ir nevartotinus skolinčius. Nevartotinas svetimybės pakeisti norminiais žodžiais.
11. Rasti 5 pateiktuose sakiniuose taisytinus vertinius, paaiškinti jų taisyimo motyvus.
12. Rasti 5 pateiktuose sakiniuose taisyklingai ir netaisyklingai pavartotus padalyvius, ištaisyti klaidas, apibūdinti pusdalyvių ir padalyvių vartojimo skirtumą.
13. Rasti 5 pateiktuose sakiniuose gramatinių normų pažeidimus, paaiškinti juos ir ištaisyti.
14. 40-50 žodžių tekste rasti kalbos klaidas, jas paaiškinti ir ištaisyti.
15. 40-50 žodžių tekste rasti kalbos klaidas, jas paaiškinti ir ištaisyti.
16. 40-50 žodžių tekste rasti kalbos klaidas, jas paaiškinti ir ištaisyti.
17. Nustatyti 3-4 pateiktų tekstų funkcinį stilių ir kiekvieną jų trumpai apibūdinti.
18. Stiliškai suredaguoti 40-50 žodžių tekstą, paaiškinti stilistinių taisyčių motyvus.

19. Stilistiškai suredaguoti 40-50 žodžių tekstą, paaiškinti stilistinių taisy-  
mų motyvus.
20. Rasti 40-50 žodžių tekste sakinių sudarymo klaidas, jas ištaisyti, paaiškinti.
21. Tarp 5 pateiktų sakinių rasti logiškai ydingus sakinius ir juos pataisyti.  
Paaiškinti taisyčių motyvus.
22. Tarp 5 pateiktų sakinių rasti tuos, kuriuose yra aiškumo trūkumų ir dvi-  
prasmybių. Rastuosius sakinius pataisyti, paaiškinti taisyčių motyvus.
23. Pateiktame 80-100 žodžių tekste rasti leksinius ir gramatinius sinoni-  
mus, aptarti jų vartojimo tikslą.
24. Baltų kalbos.
25. Apibūdinti gimtąją arba pasirinktąją tarmę.
26. J. Jablonskis — bendrinės kalbos kūrėjas.
27. Svarbiausi lietuvių kalbos žodynai ir gramtikos. Kalbos kultūros leidiniai.

Bilietų klausimus parengė:

*Vilija Dailidienė*

Vilniaus tikslųjų, gamtos ir technikos mokslų licejaus  
(Realinės gimnazijos) mokytoja

*Bronius Dobrovolskis*

Vilniaus universiteto docentas

*Elona Jakniūnaitė*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Ugdymo turinio skyriaus vyr. specialistė

*Vilija Janušauskienė*

Vilniaus M. Daukšos vidurinės mokyklos mokytoja

*Ona Keršienė*

Vilniaus 1-osios buitinių mokyklos mokytoja;

*Marius Mikalajūnas*

Vilniaus tikslųjų gamtos ir technikos mokslų licejaus  
(Realinės gimnazijos) mokytojas

*Audronė Oržekauskaitė*

Vilniaus „Gabijos“ vidurinės mokyklos mokytoja;

*Nida Poderienė*

Vilniaus M. Biržiškos vidurinės mokyklos mokytoja.

## Menai (dailė ir muzika)

### Tikslai:

leisti moksleiviui atskleisti turimą erudiciją meno ir kultūros srityje, ugdyti meninės saviraiškos ir bendravimo kultūros įgūdžius, gilesniu meno ir kultūros pažinimu paremti būsimas studijas.

Egzaminas rekomenduojamas moksleiviams, norintiems studijuoti meno, pedagogikos ir humanitarinius dalykus, bei moksleiviams, turintiems papildomą meninį išsilavinimą.

### Egzamino lygiai

Egzaminas laikomas A arba B lygiu ir pagal sustiprinto mokymo programą. Pagal sustiprinto mokymo programą egzaminas rekomenduojamas abiturientams, baigusiems visą sustiprintą muzikos arba dailės kursą arba įgijusiems atitinkamą pasirengimą kitokiu būdu (baigusiems muzikos, dailės mokyklas ar pan.).

A lygiu menų egzaminą rekomenduojama laikyti abiturientams, iki galo išklausiusiems pasirenkamųjų dalykų kursus (pavyzdžiui, aukštesnėse klasėse turėjusiems dvi muzikos arba dailės pamokas per savaitę) ir aktyviai besireiškiantiems meninėje (muzikos, dailės, teatro, choreografijos) veikloje arba parengusiems meninį projektą, taip pat įgijusiems analogišką pasirengimą kitur (vaikų meno, muzikos, dailės mokyklose, moksleivių meninėse studijose ir kt.).

B lygiu egzaminą rekomenduojama laikyti abiturientams, įvykdžiusiems B lygio vidurinės mokyklos meninių dalykų programos reikalavimus.

Egzamino lygį renkasi abiturientas. Sustiprinto dailės arba muzikos mokymo klasėse egzaminas laikomas pagal sustiprinto mokymo programą.

Laikant muzikos egzaminą, privaloma patikrinti muzikos rašto pažinimą taikant mokykloje susiformavusią apklausos ir vertinimo metodiką.

Meno ir muzikos gimnazijose egzaminas laikomas pagal sustiprinto mokymo programas.

### Egzaminas pagal sustiprinto mokymo programą

Laikomas specializuotas dailės arba muzikos egzaminas. Jį sudaro 2 dalys.

1. Meninė raiška

Praktines meninės raiškos užduotis parengia mokykla, atsižvelgdama į susiklosčiusias profiliuoto meninio ugdymo tradicijas.

2. Meno pažinimas (dailės istorija bei meno reiškinių analizė arba muzikinės kultūros pažinimas)

Teoriniai klausimai atsakomi pagal bendruosius ministerijos patvirtintus bilietus, naudojantis mokykloje susiformavusia dalykinio vertinimo metodu.

#### *A lygio egzaminas*

A lygiu laikomas integruotas dailės ir muzikos egzaminas. Egzaminas susideda iš 2 dalių:

##### 1. Meninė raiška

Moksleivis renkasi vieną iš šių meninės raiškos sričių:

solinis meno kūrinio atlikimas,

ansamblis (ne daugiau kaip 4 dalyviai) arba kūrybinis grupinis darbas,

teminio projekto arba referato pristatymas.

Turėdamas meninių gebėjimų moksleivis meninę raišką gali rinktis ne tik iš dailės ir muzikos, bet ir iš kitų meno rūšių (teatras, choreografija, raiškūs skaitymas).

##### 2. Dailės istorija ir meno pažinimas arba muzikinės kultūros pažinimas.

Moksleivis renkasi dailės istorijos ir meno pažinimo arba muzikinės kultūros pažinimo bilietą.

#### *B lygio egzaminas*

B lygiu laikomas diferencijuotas dailės arba muzikos egzaminas. Moksleivis renkasi dailės istorijos ir meno pažinimo arba muzikinės kultūros pažinimo bilietą.

### **Vertinimas**

Egzaminas vertinamas 10 balų sistema. Sudedamųjų egzamino dalių rezultatai sumuojami ir, padalijus jų sumą, išvedamas vidurkis.

### **Egzamino organizavimas**

Egzaminas organizuojamas mokyklose.

Į egzmino komisiją gali būti įtraukiami vaikų muzikos ir dailės, taip pat meno mokyklų mokytojai. Moksleiviams pasirinkus teatrą, choreografiją ar raiškų skaitymą, į komisiją kviečiami ir šių dalykų specialistai. Jei reikia, koordinuojant švietimo skyriui, sudaromos rajoninės arba zoninės komisijos. Likus ne mažiau kaip savaitei iki egzamino komisija organizuoja posėdį, kuriame numatoma egzamino dalių eiga ir trukmė. Mokyklose gali būti organizuojamos egzaminui pateikiamų kūrinių viešos perklauskos bei darbų peržiūros.

## Dailės istorijos ir meno pažinimo bilietai

1. Dailės rūšys ir žanrai. Naujos žanrinės struktūros dailėje ir kitose meninės veiklos srityse (literatūroje, muzikoje, teatre ir kt.). Pateiktų dailės pavyzdžių grupavimas pagal rūšis ir žanrus.
2. Pagrindiniai vizualinės meninės kalbos elementai, išraiškos priemonės. Išnagrinėti pasirinktą meno kūrinį (reprodukciją, nuotrauką), nustatant plastinės išraiškos elementus, jų tarpusavio ryšį, tikslingumą atskleidžiant meninę idėją.
3. Keramika - viena iš seniausių meninės veiklos formų. Keramika seniau ir dabar. Formos, medžiagos, funkcijos. Lietuvių tradicinės keramikos bruožai.
4. Liaudies tekstilė. Jos įvairovė, vieta žmogaus gyvenime. Lietuvių tradicinės tekstilės medžiagos, spalvos, raštai. Pasirinkto Lietuvos regiono liaudiški audiniai.
5. Architektūros menas. Konstrukcija, funkcija, grožis, jų tarpusavio ryšys. Vietiniai architektūros paminklai (pasirinkto paminklo aspektinė analizė).
6. Viduramžių, Renesanso, Baroko architektūros ansamblių pagrindiniai bruožai. Išanalizuoti artimiausią architektūros ansamblį.
7. Tradicinės lietuvių architektūros bruožai. Tėvų ir senelių darbai (sodybos, malūnai, koplytstulpiai, kryžiai). Ryšys su aplinka. Išanalizuoti vietinį tradicinės architektūros paminklą.
8. Svarbiausios lietuvių tautodailės sritys. Tradicinės medžiagos, estetiniai principai. Vietos liaudies menininkai.
9. Heraldikos menas. Istorinės lietuvių heraldikos simboliai, plastinė jų raiška ir prasmė. (Išnagrinėti pasirinktą heraldikos ženklą).
10. Bažnytinis menas. Jo specifika, formos, funkcijos. Bažnytinio meno pagrindiniai elementai ir simboliai (altorius, stacijos, krikštykla monstrancija ir kt.). Vietos bažnyčios meninės vertybės.



11. Knygos menas. Knygos ansamblis, pagrindiniai jo elementai. Išnagrinėti pasirinktos knygos apipavidalinimą, ryšį su turiniu.
12. Menotyra. Meno istorija, teorija, kritika. Žymiausieji lietuvių meno tyrinėtojai (pasirinktos asmenybės veiklos apibūdinimas).
13. Kultūros ir meno paminklo samprata. Paminklų tipai. Meno ir kultūros paminklų apsaugos įstatymai. Paminklų registracija, jos reikalavimai. Vietos meno ir kultūros paminklų įvertinimas.
14. Grožio sampratos raida ir prieštaravimai. Grožis ir mada. Individualus skonis (pasirinkto pavyzdžio analizė).
15. Žymiausieji pasaulio ir respublikos meno muziejai, jų veikla, turtai, reikšmė kultūrai (aplankyti vietas bei respublikos muziejus išsamiau apibūdinti).
16. Monumentaliosios dailės samprata, jos vieta visuomenės gyvenime. Lietuvos monumentaliosios dailės raida ir pasiekimai (vitražas, freska, mozaika, skulptūra - pasirinktinai).
17. Istorinių meno stilių chronologinė raida, pagrindinės turinio ir raiškos savybės. Atpažinti pasirinkto meno kūrinio stilių (iš reprodukcijos, nuotraukos).
18. Senųjų civilizacijų dailė, jos ryšys su religija. Bendriausieji bruožai (pasirinktinai - Egipto, Mesopotamijos).
19. Senosios Europos kultūros ir meno samprata. Baltų kultūros arealas. Seniausieji meno radiniai Lietuvoje.
20. Antikos dailė. Meno ryšys su mitais. Architektūra. Orderiai. Akropolio ansamblis.
21. Graikų keramika ir skulptūra. Harmoningumo samprata Antikos dailėje.
22. Senosios Romos dailė. Architektūra. Skulptūrinis portretas. Sieninė tapyba. Antikos meno įtaka Europos dailei.
23. Viduramžių menas. Romanika. Gotikos menas (architektūra, skulptūra, vitražas, meniniai amatai).

24. Viduramžių meno paminklai Lietuvoje. Lietuvos gotikinė architektūra (šv. Onos bažnyčia Vilniuje).
25. Bizantinė dailė. Architektūra. Monumentalioji tapyba (mozaika). Bizantinės dailės tradicijos Rytų Europoje.
26. Rytų šalių samprata, bendri savitumai (budizmo, islamo - vieno dailės žanro analizė pasirinktinai).
27. Renesansas. Humanistinio meno ir kultūros samprata. Svarbiausi laikotarpiai.
28. Renesanso architektūros, skulptūros, tapybos bendriausieji bruožai (pasirinkto kūrinio stilistinė analizė).
29. Baroko stilius. Nacionalinės mokyklos. Didingos amžiaus asmenybės. Žymiausi baroko paminklai Lietuvoje (pasirinkto meno kūrinio stilistinė analizė).
30. Meno demokratėjimas XVIII a. Rokoko, klasicizmas, realizmas. L. Stuckos-Gucevičiaus kūryba. Vilniaus katedra.
31. Meninių požiūrių sandūros XIX a. dailėje. Romantizmas ir simbolizmas. Realizmas prieš akademizmą. Vilniaus meno mokyklos veikla. Pr. Smuglevičiaus kūryba.
32. Impresionizmas ir postimpresionizmas. Permainų laikotarpis tapyboje. Žymiausi moderniojo meno pranašai. Impresionizmo ir postimpresionizmo reiškiniai Lietuvos dailėje.
33. M. K. Čiurlionis. Garso ir vaizdo santykis M. K. Čiurlionio kūryboje (pasirinkto kūrinio samprata).
34. XX a. dailės bendra charakteristika. Vyraujančios moderniosios XX a. srovės: ekspresionizmas, kubizmas, siurrealizmas, abstrakcionizmas - jų samprata. Ryškiausios individualybės - pasirinktinai.
35. Kauno meno mokykla, jos veikla. „Arso“ veikla (pasirinkto menininko kūrybos apžvalga).

36. Dailė po Antrojo pasaulinio karo. Kaleidoskopiška naujų meno srovių kaita. Masinė kultūra ir jos reiškiniai. Kičas. Popmenas. „Žvaigždžių kultas“ ir kt.
37. Šiuolaikinė Lietuvos meno situacija. Grupotės, jų parodos, programos (aplankytos parodos apibūdinimas - meninės idėjos, tendencijos).
38. Koloristinės lietuvių tapybos mokyklos susiformavimas 7-8 dešimtmetyje. Žymiausieji atstovai (pasirinkto dailininko kūrybos apibūdinimas).
39. Lietuvos grafikos raida. Svarbiausios rūšys. Liaudies meno tradicijų naudojimas knygų grafikoje (pasirinkto grafikos kūrinio apibūdinimas).
40. Konceptualus menas, postmodernizmas, sintetiniai menai (performansai, teatras, videomenas ir kt.).

*Dalia Šiaulytienė*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Papildomojo ugdymo skyriaus vyr. specialistė

*Danutė Jedzinskienė*

M. K. Čiurlionio menų gimnazijos mokytoja ekspertė

### **Dailės mokymo lygiai**

Dailės istorijos ir meno pažinimo bilietai menų brandos egzaminui (pagal D. Jedzinskienės ir J. Gudmono programą „Dailė 5-12 kl.“ bendrojo lavinimo mokykloms) suteikia galimybę mokytojui apibrėžti reikalavimų lygį, atsižvelgiant į dalyko valandų skaičių per savaitę. Tuo vadovaujамasi nustatant B, A ir sustiprintą mokymo lygius.

Mokantis B lygiu, remiamasi minimaliu mokymo krūviu - viena valanda per savaitę. Svarbiausieji reikalavimai moksleiviams:

1. Minimali plastinė raiška, susipažinimas su dailės rūšimis ir žanrais.
2. Meno istorijos pažinimas, įšimenant pasaulinės reikšmės meno reiškinius.
3. Susipažinimas su tautodailės pagrindais.
4. Svarbiausių Lietuvos dailės etapų žinojimas.
5. Elementari meninio kūrinio analizė, suvokiant plastinius, stilistinius bruožus.

6. Estetinės ir utilitarinės pramonės gaminių funkcijos suvokimas.
7. Dalyvavimas mokyklos kultūriniuose renginiuose.
8. Susipažinimas su vietos kultūros paminklais. Pasirinkto objekto globa.
9. Supratimas apie komunikatyvinius menus ir jų vietą šiuolaikinėje kultūroje.

Mokantis A lygiu, šalia bendrų reikalavimų, numatytų B lygiui, siūlomas išsamesnis vizualinės raiškos formų ir meninės kultūros pažinimas. Mokymo plane numatyta antra valanda pasirenkamiems disciplinos dalykams. Meninė veikla organizuojama atsižvelgiant į individualius mokinio interesus, mokyklos papildomo ugdymo būreliuose ar studijose. Pagrindiniai reikalavimai moksleiviams:

1. Skirti įvairių stilių, šakų, žanrų, technikų dailės kūrinius, komunikatyvinį meną, dizainą, žinoti jų specifinius bruožus.
2. Vyresnėse klasėse daugiau dėmesio skirti stilistinei užduočių įvairovei (realistiškai, sąlygiškai, abstrakčiai, dekoratyviai ir kt.).
3. Suvokti meno istorijos pagrindinius epochų bruožus.
4. Analizuoti meno kūrinių istoriniame kultūriniame kontekste.
5. Skleisti meninę patirtį ir sukauptas žinias savo bendraamžiams, visuomenei (paskaitos, pranešimai, straipsniai, referatai, parodos ir kt.).
6. Įžvelgti savo tautos dailės unikalumą, jos santykį su kitais menais, kitų tautų kultūromis.

Sustiprintas lygis gali būti taikomas mokyklose, kurioms suteiktas sustiprinto dailės mokymo statusas. Praktines meninės raiškos užduotis ir lygį numato mokykla, atsižvelgdama į susiklosčiusias meninio ugdymo tradicijas ir tikslus. Profilinio mokymo programas rekomenduojama rengti mokytojams. Programas tvirtina Švietimo ir mokslo ministerija.

1. Dailės istorijos, teorijos ir estetikos dalykų mokiniai mokosi tyrinėdami įvairių kultūros sričių tarpusavio santykius (filosofijos, literatūros, religijos, istorijos, muzikos).
2. Meninę veiklą orientuoja į savo gyvenamosios aplinkos pertvarkymą, gerinimą.
3. Sugeba savarankiškai naudotis informacijos priemonėmis (speciali literatūra, muziejai, informaciniai ženklai, simboliai).
4. Ypač vertinama individuali iniciatyva: įvairių koncepcijų kūrimas, kultūrinių renginių organizavimas, aplinkos apsauga ir kt.
5. Individualios dailės studijos (vaikų dailės, meno ir kitose mokyklose) gali būti įvertintos atitinkamu lygiu po viešo kūrybinės veiklos ir žinių apie dailę atsiskaitymo mokykloje (įskaita, paroda ir kt.).

## Bendri reikalavimai B, A ir sustiprintam lygiui

1. Teorinę medžiagą sieti su praktika.
2. Žinoti vietos kultūros ir meno paminklus.
3. Susipažinti su vietos muziejų turtais (visiems privaloma aplankyti M. K. Čiurlionio muziejų - nacionalinės kultūros paminklą ir Vilniaus senamiestį - architektūros muziejų).

### Literatūra

- Adamonis T., Čerbulėnas K. Lietuvių dailės ir architektūros istorija. - V., 1987.
- Andrejeva A. Apie tris meno šakas. - V., 1981.
- Budrys S. Robertas Antinis - V., 1968.
- Budrys S. Bronius Pundzius - V., 1969.
- Budreika E. Lietuvos klasicizmo architektūros kūrėjas L. Stuoka-Gucevičius: 1753-1793. - V., Mintis, 1965.
- Burianas J. Mouchova B. Paslaptiniai etruskai. - V., 1984.
- Baltrušaitis J. Visuotinė meno istorija. - K., Šviesa, 1992.
- Aleksandravičius E. XIX amžiaus profiliai. - Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1993.
- Drėma V. Pranciškus Smuglevičius. - V., 1973.
- Dailėtyra. Sudarė L. Jasiulis. - V., 1981.
- Dailėtyra. Sudarė L. Jasiulis. - V., 1987.
- Drėma V. Vilniaus Šv. Onos bažnyčia. Vilniaus katedros rekonstrukcija 1782-1801 metais. - V., 1991.
- Dundulienė P. Lietuvių etnografija. - V., 1982.
- Jankevičienė A. Vilniaus senamiesčio architektūra. - V., 1969.
- Galaunė P. Lietuvių liaudies menas. - V., 1988.
- Gaižutis A. Kultūros vertybės ir erzalai. - V., 1993.
- Europos dailė. Lietuviškieji variantai. - V., 1994.
- Vytautas Kairiūkštis. Sudarė R. Brogienė. - V., 1989.
- Kauno architektūra. Sudarė A. Jankevičienė. - V., 1991.
- Korsakaitė I. Gyvybinga grafikos tradicija. - V., 1970.
- Landsbergis V. Čiurlionio dailė. - V., 1976.
- Lietuvos architektūros istorija. - V., 1987.
- Lietuvos tapyba. - V., 1976.
- XX a. lietuvių dailės istorija. T. 1-2 - V., 1982-1983.
- Lietuvos grafika 1907-1940. Sudarė V. Gasiūnas. - V., 1985.
- Lietuvių ekslibrisas. Sudarė V. Kisaraukas. - V., 1991.
- Lietuvos scenografija. Sudarė G. Aleksienė. - V., 1988.
- Rimantas J. Petras Rimša pasakoja. - V., 1964.
- Sakalauskas T. Šventės mansardose. - V., 1992.

- Sakalauskas T. Esu toks, koks esu. - V., 1987 ( apie Vl. Eidukevičių).  
 Sakalauskas T. Antanas Gudaitis. - V., 1989.  
 Sakalauskas T. Kelionė. - V., 1991 ( apie V. K. Jonyną).  
 Šarkadis J. Kelionė į senovės Atėnus. - V., 1987.  
 Širmulis A. Lietuvių liaudies memorialiniai paminklai. - V., 1993.  
 Tarybų Lietuvos enciklopedija. t. 1-4. - V., 1985.  
 Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. t. 1-12. - V., 1977.  
 Tumėnienė N. Petras Kalpokas. - V., 1983.  
 Tumėnienė N. Stasys Ušinskas. - V., 1978.  
 Umbrasas J. Lietuvių tapybos raida 1900-1940. - V., 1987.  
 Umbrasas J., Kunčiuvienė E. Lietuvių dailininkų organizacijos 1900-1940. - V., 1980.  
 Valiuškevičiūtė A. Kauno meno mokykla. - V., 1971.  
 Žemaitytė Z. Paulius Galaunė. - V., 1988.  
 Kostkevičiūtė I. Vincas Svirskis. - V., 1966.  
 Nuo gotikos iki romantizmo. Senoji Lietuvos dailė. - V., 1992.  
 Tapytojas Juozas Oleškevičius (1777-1830). - V., 1994.  
 Vilniaus architektūros mokykla XVIII-XX a. - V., 1993.  
 Tiju Vijrand. Jaunimui apie meną. K., 1994.  
 Adomonis J. Nuo taško iki sintezės. - V., 1995.  
 Ogijienė A., Šakienė A. Kostiumo istorija. - V., 1995.  
 Autorių kolektyvas. Europos dailės istorija. - K., 1995.  
 Gombrich E. H. Meno istorija. - V., 1995.  
 Read H. Trumpa moderniosios tapybos istorija. - V., 1995.  
 Helswood J. Vakarų Europos tapybos istorija. - V., 1995.  
 Helswood J. Vakarų Europos skulptūros istorija. - V., 1995.

## **Muzikinės kultūros pažinimo bilietai**

Remdamasis pateiktomis temomis mokytojas parengia 20 bilietų. Bilietą sudaro dvi dalys: muzikinės kultūros pažinimo klausimas ir muzikos klausymas.

Formuluodamas bilietų klausimus, mokytojas turi teisę pasirinkti pateiktų temų nagrinėjimo aspektus, jungdamas teminę medžiagą sudaryti klausimus iš papildomų temų. Atsakinėjant teorinius klausimus, rekomenduojama taikyti mokykloje susiformavusią apklausos ir vertinimo metodiką (temų iliustravimą balsu ar instrumentu, muzikinio teksto analizę ir kt.).

Kūriniai muzikos klausymui pateikiami atsižvelgiant į pateiktas temas ir dalyko programos reikalavimus.

## *Temos*

1. Lietuvių liaudies dainos.
2. Lietuvių liaudies instrumentai.
3. Muzikinio folkloro savitumai.
4. Neeuropinės muzikinės kultūros.
5. Muzikos rašto raida. Muzikinės kalbos elementai.
6. Klasikinių muzikos instrumentų klasifikacija ir raida.
7. Simfonijos kilmė ir raida.
8. Operos kilmė ir raida. Pirmieji Lietuvos operų kūrėjai.
9. Viduramžių religinė muzika, jos plitimas Lietuvoje.
10. Renesanso muzika.
11. Baroko muzika (A. Vivaldis, J.S. Bachas, G. F. Hendelis).
12. Vienos klasikai (J. Haidnas, V. A. Mocartas, L. Bethovenas).
13. Romantizmo muzika. Lietuvių nacionalinės kompozitorių mokyklos kūrimasis.
14. XX a. muzikos stiliai.
15. Tarpukario Lietuvos ir užsienio lietuvių muzikinė kūryba.
16. Brandusis muzikinis modernizmas. Modernizmas lietuvių kompozitorių kūryboje.
17. Šiuolaikinė Lietuvos muzikinės kūrybos panorama.
18. Lietuvių chorinė muzika. Religinės muzikos kūryba Lietuvoje.
19. Džiazo kilmė ir raida. Džiazas Lietuvoje.
20. Roko muzikos kilmė ir raida. Šiuolaikinės popmuzikos formos.

## *Papildomos temos*

1. Antikos muzikinė kultūra.
2. Dainuojamasis epas. Riterių menas.
3. Muzikos ir kitų menų sąveika. M. K. Čiurlionis.
4. Lietuvos tautinių bendrijų muzikinė kultūra.
5. Šokių muzika.

*Žilvinas Meškuotis*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Papildomojo ugdymo skyriaus  
vyresn. specialistas

## Geografija

Praeitais mokslo metais keitėsi geografijos egzamino forma ir iš dalies - turinys: buvo tikrinama ne tik teorinė, bet ir praktinė geografijos mokymo programos dalis, t.y. mokinių mokėjimai ir įgūdžiai.

Ar pasiteisino nauja egzamino tvarka? Manome, kad iš esmės - taip. Norint sužinoti, ką mano apie tai geografijos mokytojai ir abiturientai, buvo atlikta 34 rajonų ir miestų mokytojų ir moksleivių apklausa. Jos analizė rodo kai kurias tendencijas ir leidžia numatyti būdus egzaminui tobulinti.

78 proc. apklaustų mokytojų siūlo rengti egzaminą pagal naujo tipo užduotis. Net 54 proc. moksleivių taikliai pastebėjo, kad tradiciniam egzaminui trūko probleminių klausimų, o 33,3 proc. - praktinių užduočių.

77,3 proc. mokytojų ir atitinkamai 70,3 proc. moksleivių pareiškė, kad 1994-1995 mokslo metų egzamino praktinės užduotys ir testai buvo normalaus sunkumo.

Suminėti faktai leidžia daryti išvadą, kad tobulinant geografijos egzaminą einama teisingu keliu.

Todėl ir šiais mokslo metais renkamės tą pačią, kaip ir praėjusiais metais, egzamino tvarką.

### 1. Geografijos egzamino struktūrinės dalys

Geografijos egzaminas susidės iš trijų struktūrinių dalių:

- 1) testai (raštu)
- 2) teoriniai klausimai (žodžiu)
- 3) praktinės užduotys (gali būti raštu ir žodžiu)

#### 1.1. Testai

Testų apimtis - 15 klausimų. Jų turinys atlieps VI-VII-VIII klasių programos turinį. Daugiausia dėmesio bus skirta geografinių sąvokų dėsningumų ir priežasties — pasekmės ryšių suvokimui tikrinti. Prie kiekvieno klausimo bus paaiškinta, vieno ar daugiau teisingų atsakymų reikalauja klausimas. Testų atlikimo laikas - 30 minučių.

#### 1.2. Teoriniai klausimai

Teoriniai klausimai žodžiu bus pateikti iš IX-X klasių kurso pagal 1994-1995 m.m. mokymo programą (šiais mokslo metais moksleiviai mokosi pa-



gal minėtą programą). Parenkant klausimus, bus vadovaujamasi motyvacijos principu. Todėl didelis dėmesys bus skirtas aktualiausiems Pasaulio ir Lietuvos visuomeninio gyvenimo klausimams. Dėl šios priežasties gali pasitaikyti ir bendrų, orientuotų į abituriento brandą klausimų. Iš viso bus 30 bilietų. Bilietai gali būti sudaryti įvairiais variantais: a) vienas klausimas iš Pasaulio visuomeninės geografijos, kitas - iš Lietuvos geografijos, b) abu klausimai iš Pasaulio visuomeninės geografijos, c) abu klausimai iš Lietuvos geografijos.

### 1.3. Praktinė užduotis

Praktinė užduotis bus skirta mokėjimų ir įgūdžių, nurodytų geografijos programoje, tikrinimui. Gali būti pateikta klausimų, patvirtinančių moksleivių sugebėjimą įgytas geografines žinias taikyti praktikoje. Daugiausia užduočių bus skirta kartografinių įgūdžių tikrinimui (darbas su teminiais žemėlapiais, atlasais, statistine medžiaga ir pan.).

## 2. Egzamino eiga

Pirmiausia visos Lietuvos abiturientai atsakinės į testą raštu (bus paskirta vieninga diena ir valanda). Po to individualia tvarka bus traukiami bilietai. Bilietą sudarys du teoriniai klausimai ir praktinė užduotis. Abiturientas atsakinės tik į vieną teorinį klausimą, savo noru pasirinktą. Ištraukęs bilietą, turės pranešti egzamino komisijai, į kurį klausimą atsakinės. Komisijos nariai moksleivio pasirinkimą turės fiksuoti. Jei egzamino eigoje atsakinėjantis pareikš norą atsakinėti į kitą klausimą negu pasirinko, toks atvejis turės būti traktuojamas kaip antro bilieto traukimas.

## 3. Egzamino vertinimas

Egzaminas vertinamas atlikus visas užduotis. Maksimalus vertinimas - 10 balų, kurį sudarys visų struktūrinių dalių balai. Jos turėtų būti vertinamos skirtingai, atsižvelgiant į svarbą. Teorinės dalies maksimalus vertinimas - 5, testų - 3, praktinės dalies - 2 balai. Visų struktūrinių dalių balai sudedami ir išvedamas bendras balas. Trupmenas reikės apvalinti. Jei po kablelio bus mažiau nei 0,5, balas bus mažinamas, o jei daugiau, atitinkamai didinamas.

## 4. Kabineto (klasės) parengimas

Testams atlikti reikės erdvesnės patalpos, nes abiturientai turi sėdėti po viena. Būtina pasirūpinti, kad mokiniams būtų patogų naudotis visais turi-

mais sieniniais žemėlapiais, atlasais ir kai kuriais atvejais, praktinei užduo-  
čiai atlikti - VI-VIII klasių vadovėliais. Privalu turėti mineralų, uolienu  
kolekciją, keletą liniuočių, matlankių, balto popieriaus.

## 5. Egzamino užduočių pavyzdžiai

### 5.1. Testo pavyzdys:

- Platformų srityse plyti:
  - raukšliniai kalnai;
  - didžiulės lygumos;
  - žemės drebėjimų sritys (pabraukite teisingą atsakymą).
- Su kuo sutampa seisminės juostos?
  - su senais kalnais;
  - su naujos Žemės plutos formavimosi zonomis;
  - su geografinėmis žemynų ribomis (pabraukite teisingą atsakymą).
- Klimato juosta, kuriai būdinga aukšta temperatūra, sausas žiemos pe-  
riodas ir drėgna vasara.
  - atogrąžų;
  - pusiaujo;
  - subekvatorinė;
  - vidutinių platumų;
  - subtropinė (pabraukite teisingą atsakymą).
- Kokie veiksniai labiausiai lėmė Australijos gyvojo pasaulio savitumą?
  - žemyno raidos istorija;
  - dykuminio klimato vyravimas;
  - vyraujantis lyguminis reljefas (pabraukite teisingą atsakymą).
- Svarbiausi klimatodaros veiksniai yra:
  - Saulės radiacija;
  - paklotinis paviršius;
  - oro masių cirkuliacija;
  - atstumas nuo vandenyno;
  - aukštis virš jūros lygio;
  - gamtinė zona;
  - dirvožemio tipas (pabraukite svarbiausius veiksnius).
- Kurios pagrindinės oro masės vyrauja Žemės rutulyje?
  - arktinės,
  - antarktinės,
  - vidutinių platumų,
  - vidutinių platumų jūrinės,

- e) atogrąžų,
- f) vidutinių platumų žemyninės,
- g) pusiaujo,
- h) subarktinės (pabraukite teisingus atsakymus).

7. Nurodykite du požymius, būdingus Pietryčių Azijai:

- a) vulkanizmas,
- b) griežtai žemyninis klimatas,
- c) ledynų suformuotas reljefas,
- d) ištikus metus vandeningos upės,
- e) musoninis klimatas,
- f) krituliai iškrenta žiemą (pabraukite teisingus atsakymus).

### 5.2. Teorinių klausimų pavyzdys:

1a. Gyvenimo būdas ir žmonių elgesys. Gamtinių ir socialinių veiksnių įtaka žmonių elgesiui.

1b. Žemdirbystė Lietuvoje. Kryptys ir problemos.

2a. Europos valstybių ūkio integracijos procesai, svarbiausi ekonominiai ir politiniai susivienijimai. Lietuvos integravimasis į Europos ekonomines struktūras.

2b. Azijos gamtiniai ištekliai.

3a. Lietuvos Respublikos geopolitinė padėtis, teritorijos dydis, sienos.

3b. Natūralieji Lietuvos dirvožemiai ir jų paplitimas.

### 5.3. Praktinės užduotys

a) iš kokių medžiagų ir kokius tradicinius gyvenamuosius būstus stato eskimai, marokiečiai, Ekvatorinės Afrikos gyventojai? Paaiškinkite gyvenamųjų būstų skirtumo priežastis.

b) pasižiūrėkite pro langą ir nuspręskite, koks orų režimas šiuo metu vyrauja: cikloninis ar anticikloninis. Apibūdinkite šio tipo orų požymius.

c) naudodamiesi gylio skale paaiškinkite vandenyno dugno reljefo formas ir jų kaitą Atlanto vandenyne palei 40° š. pl. lygiagreotę iš Lisabonos į Filadelfiją.

d) pagal V. Janušio vadovėlio „Europa. Fizinė ir socialinė geografija“ priešlapyje esantį žemėlapi papasakokite, kokius gamtinius kompleksus sutiksime keliaudami palei 55° š. pl. lygiagreotę nuo Didžiosios Britanijos iki Uralo.

e) pažiūrėję į Lietuvos fizinį žemėlapi apytikriai nustatykite, kokiame aukštyje virš jūros lygio plyti Klaipėdos, Panevėžio ir Vilniaus miestų labiausiai iškilę taškai.

f) pagal Lietuvos geografijos vadovėlio 38 puslapyje esantį sinoptinį žemėlapi bendrais bruožais nusakykite apie tuo metu vyravusius Europoje orus.

## 6. Rengimosi geografijos egzaminui programa

### 1. Testai

#### Fizinė geografija

Geografiniai atradimai ir tyrinėjimai. Vietovės planas, jo mastelis, sutariniai topografiniai ženklai. Vietovės taškų absoliutinis ir santykinis aukštis, reljefo vaizdavimas horizontalėmis. Aukščio ir gylio skalė. Geografinis tinklas. Geografinės koordinatės. Magminės ir nuosėdinės uolienos, pagrindinės reljefo formos. Didysis vandens apytakos ratas. Pasaulio vandenyno ir jo dalių geografinis apibūdinimas. Sausumos vandenys. Atmosfera, jos sandara ir apsauga. Gamtinio komplekso samprata. Pasaulio dalių geografija

Žemės plutos sandara. Litosfera. Litosferos plokštės. Seisminės juostos. Žemės klimatas ir jį formuojantys veiksniai. Oro masės, atmosferos cirkuliacija. Sinoptinis žemėlapis. Pagrindiniai klimato rodikliai ir jų pasiskirstymas Žemės rutulyje. Klimato juostos. Klimato tipai. Pagrindinės geografinės (gamtinės) zonos. Platuminis ir vertikalusis zoniškumas, jų ryšys. Žmogaus ūkinės veiklos priklausomybė nuo gamtos sąlygų.

Atskirų pasaulio dalių bendrieji geografiniai dėsningumai, gamtos sąlygos, ypatybės, gamtos įvairovė, pagrindiniai gyventojų ir ūkio bruožai.

### 2. Teorinė dalis

#### Lietuvos geografija

Lietuvos geopolitinė padėtis, teritorijos dydis, sienos. Geografinės minties raida. Geografijos mokslo kūrėjai. Administracinis Lietuvos suskirstymas, istorinė apžvalga, dabartis. Lietuvos gelmių sandaros pagrindiniai bruožai. Naudingosios iškasenos, telkinių išdėstymas. Dabartinio Lietuvos reljefo bendra apžvalga. Svarbiausi orografiniai vienetai. Lietuvos klimatas. Požeminiai vandenys. Lietuvos upės. Nemunas. Lietuvos ežerai. Tvenkiniai. Lietuvos pelkės. Baltijos jūra. Kuršių marios. Natūralieji Lietuvos dirvožemiai ir jų paplitimas. Augalija. Didžiausi miškai ir girios. Miškingumas. Gyvūnija. Rūšinė sudėtis. Lietuvos saugomos teritorijos. Raudonoji knyga. Dabarties aplinkosaugos problemos. Lietuvos gamtos ištekliai, jų ekonominis įvertinimas. Lietuvos kraštovaizdžių apžvalga. Kraštotvarka. Lietuvos ekonominė-geografinė padėtis, jos įtaka ūkio plėtotei. Lietuvos gyventojų

skaičius, jo kaita. Natūralus ir migracinis prieaugis. Gyventojų sudėtis. Miesto ir kaimo gyventojai. Gyvenvietės. Vilnius — Lietuvos sostinė. Kitų didžiųjų Lietuvos miestų geografinė apžvalga. Lietuvių išeivija, ryšiai su ja. Darbo išteklių. Užimtumas. Nedarbas. Lietuvos ūkio struktūra. Svarbiausi rodikliai, apibūdinantys krašto ekonomikos lygį. Pramonė, jos struktūra, vieta krašto ūkyje. Kuro ir energetikos pramonė. Lietuvos energetiniai išteklių. Mašinų ir metalo apdirbimo pramonė. Žaliavų problema. Chemijos ir naftos chemijos pramonė. Poveikis aplinkai. Miško ir medžio apdirbimo pramonė. Statybinių medžiagų pramonė. Vietinių žaliavų naudojimas. Maisto pramonė — tradicinė Lietuvos pramonės šaka. Jos pagrindinės šakos. Lengvoji pramonė, jos šakos, pagrindiniai centrai. Žemės ūkio tradicijos, vystymo tendencijos. Žemės ūkio pagrindinės šakos, jų apibūdinimas. Žemės ūkio ryšiai su kitomis ūkio šakomis. Lietuvos transporto geografija. Gyventojų aptarnavimo šakos. Lietuvos ekonominiai ir kultūriniai ryšiai su užsieniu. Lietuvos integravimasis į tarptautines struktūras. Savo rajono (miesto) geografinis apibūdinimas.

### **Pasaulio visuomeninė geografija**

Pasaulio politinis žemėlapis ir jo formavimosi pagrindiniai etapai. Konfliktinės teritorijos. Pasaulio gyventojų skaičius ir jo kitimas. Pasaulio gyventojų sudėtis. Gyventojų tankumas, pasiskirstymas. Gyventojų migracijos. Miesto ir kaimo gyventojai. Urbanizacija. Kaimo gyvenvietės. Didžiausi pasaulio miestai, jų problemos. Demografinė politika, jos skirtumai pasaulio valstybėse. Darbo išteklių ir jų geografija. Kultūrų geografija. Pagrindinės pasaulio kultūros ir jų paplitimas. Religijų geografija. Pagrindinės religijos ir jų paplitimas. Žmonių gyvenimo būdo ir elgesio geografija. Pasaulio gamtos išteklių, jų rūšys. Pasaulio gamtinių išteklių pasiskirstymas. Pasaulio gamtinių išteklių ekonominis įvertinimas. Racionali gamtonauda. Pasaulio aplinkosaugos klausimai. Pasaulio ūkio struktūra. Gamybinės ir aptarnavimo sferos šakos. Mokslo ir technikos pažanga, jos įtaka pasaulio ūkio struktūrai, raidai ir plėtotei. Svarbiausios pasaulio pramonės šakos ir jų geografija. Kuro ir energetikos pramonė. Svarbiausi energetiniai šaltiniai, stambiausios elektrinės. Metalurgija. Pramonės ir žaliavų išdėstymas. Mašinų gamyba ir pasaulinė rinka. Chemijos pramonė. Pagrindinės žaliavos, jų išteklių. Aplinkosaugos klausimai. Maisto pramonė. Žaliavų bazė ir svarbiausios šakos. Lengvoji pramonė. Žaliavų bazė ir svarbiausios šakos. Pasaulio žemės ūkio struktūra. Gamtinių ir ekonominių sąlygų įtaka žemės ūkio plėtotei. Pagrindinės pasaulio žemės ūkio šakos ir jų geografija. Pasaulio miškų ūkis. Miškų kirtimo pagrindiniai rajonai. Medienos naudoji-

mas ir problemos. Pasaulio aptarnavimo sferos geografija. Gamybinės ir socialinės paslaugos. Pasaulio transportas. Pagrindinės transporto rūšys, jų pranašumai ir trūkumai. Tarptautiniai ekonominiai ryšiai ir jų pagrindinės formos. Žmonijos globalinės problemos, jų sprendimo būdai. Europos politinis žemėlapis, jo raida. Europos gamtos ištekliai. Svarbiausi ekonominiai ir politiniai susivienijimai. Lietuvos integravimasis į Europos gynybos ir ekonomines struktūras. Europos valstybių geografinis apibūdinimas: Latvija, Estija, Suomija, Švedija, Danija, Lenkija, Vokietija, Didžioji Britanija, Prancūzija, Baltarusija. Azijos politinio žemėlapio apžvalga. Azijos valstybių geografinis apibūdinimas: Kinija, Indija, Japonija. JAV geografinis apibūdinimas. PAR — ekonomiškai stipriausia Afrikos valstybė. Australijos Sąjungos geografinis apibūdinimas.

### *Praktinė dalis*

**Mokėjimai ir igūdžiai, kuriais remiantis bus sudarytos praktinės užduotys.**

Skaityti miesto planą, išmatuoti atstumus pagal mastelį žemėlapyje, nustatyti nurodyto Žemės taško geografines koordinates žemėlapyje; atpažinti uolienas pagal išorinius požymius; parodyti žemėlapyje programoje numatytus geografinius objektus, apibūdinti nurodyto objekto geografinę padėtį, pateikti jo geografinį apibūdinimą pagal planą; žemėlapyje pagal aukščio ir gylio skalę palyginti atskirų Žemės teritorijų vidutinius gylius ir aukščius; analizuoti reljefo formas; analizuoti klimato, sinoptinį žemėlapi, apskaičiuoti vidutinę mėnesio oro temperatūrą; lyginti, grupuoti, modeliuoti geografinius objektus, analizuoti statistikos lenteles ir kitą geografinę informaciją, apibendrinti ją ir daryti išvadas; skaityti ir lyginti teminius žemėlapius, analizuoti kartoschemas ir diagramas; įvertinti valstybės geopolitinę padėtį, apskaičiuoti vidutinį gyventojų tankumą, darbingo amžiaus žmonių dalį iš bendro gyventojų skaičiaus, palyginti atskirų valstybių ūkį, paaiškinti specializacijos skirtumus ir priežastis, žmogaus ūkinės veiklos ryšį ir priklausomybę nuo gamtos sąlygų, įvertinti ryšį tarp įvairių pasaulio globalinių problemų. Formuluoti teisingus atsakymus į praktinio pobūdžio klausimus.

*Bronislava Kornilova*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Ugdymo turinio skyriaus vyr. specialistė

*Elena Valančienė*

Vilniaus 31-osios vidurinės mokyklos  
mokytoja ekspertė

## Istorija

Istorijos egzaminas žodžiu - pasirenkamasis. Jį galima laikyti B, A ir sustiprintu lygiu. A ir sustiprinto lygio egzamino užduotys yra vienodos visoms Lietuvos mokykloms. Bilietus, kuriuose turi būti Lietuvos ir Visuotinės istorijos užduotys, iš pateikiamų temų savo nuožiūra sudaro mokytojas. Sustiprinto lygio egzamine papildomai nagrinėjamas istorinis dokumentas.

B lygio egzamino bilietus parengia patys istorijos mokytojai. Bilietų turi būti ne mažiau kaip 20, o kiekviename - Lietuvos ir Visuotinės istorijos klausimai iš visų istorinių laikotarpių, bet formuluojami paprasčiau nei A lygio. Bilietuose negal būti temų, kurių laikantis B lygio egzaminą nesimokė.

B lygio bilietus apsarsto mokyklos (rajono) istorijos mokytojų metodinė komisija, o tvirtina mokyklos direktorius ne vėliau kaip prieš mėnesį iki egzaminų pradžios.

### *A lygis*

#### **Lietuvos istorija**

##### **1. Lietuvių etnogenezė**

Pirmieji baltų paminėjimai. Baltų gentys. Baltų materialinės ir dvasinės kultūros bruožai. Lietuvių tautybės susidarymas.

##### **2. Lietuvos valstybės susidarymas**

Geopolitinė padėtis Rytų Pabaltijyje XII a. pabaigoje - XIII a. pradžioje. Mindaugo Lietuva.

##### **3. Lietuvos krikštas**

Senoji Lietuvos valstybė ir krikščioniška Europa. Mindaugo krikštas. Krikšto problema Gedimino, Algirdo ir Kęstučio laikais. Krėvos sutartis ir Lietuvos krikštas.

##### **4. Kryžiaus žygiai į Pabaltijį**

Vokiečių ordinų įsikūrimas Rytų Pabaltijyje. Saulės ir Durbės mūšiai. Kovos su riteriais Gedimino, Algirdo, Kęstučio ir Vytauto laikais.

##### **5. Lietuva Vytauto valdymo laikais**

Vytauto vidaus ir užsienio politika. Centralizacija ir bajorų luomų stiprinimas.

**6. LDK valstybingumo problema nuo Krėvos sutarties iki Liublino unijos**  
Vytauto bandymas karūnotis. Kova dėl valdžios po Vytauto mirties. Ponų įsigalėjimo pradžia. I LDK Statutas. Liublino unija.

**7. LDK kultūros suklestėjimas XVI a.**

Renesanso ir reformacijos įtaka LDK. Reformacija ir kontrreformacija.

**8. LDK valstybingumo problema Lenkijos-Lietuvos valstybėje (XVI-XVIII a.)**

Liublino unijos politinės nuostatos. LDK valdžios institucijos. III Lietuvos Statutas — valstybės suverenumo sergėtojas. Lietuvos bajorijos polonizacija.

**9. Lenkijos-Lietuvos valstybės reformos ir okupacija**

1791 m. gegužės 3 d. Konstitucija ir Lietuvos valstybingumas. Svetimšalių karalių valdymo padariniai. Ūkinis ir politinis nuosmukis. Pagrindinės valstybės reformos (ūkio, socialinė, švietimo). Geopolitinė padėtis XVIII a. antrojoje pusėje. Padalijimai.

**10. Lietuva Rusijos imperijos sudėtyje (XVIII a. pabaiga - XIX a. pirmoji pusė)**

Lietuvos valdymas. Lietuva Napoleono žygio į Rusiją metu. Karo padariniai Lietuvai. Visuomeninis kultūrinis gyvenimas. Vilniaus universitetas. 1830-1831 metų sukilimas.

**11. Tautinis atgimimas XIX a. antrojoje pusėje - XX a. pradžioje**

Rusifikacija ir polonizacija. 1863 m. sukilimas. Spaudos draudimas. S. Daukantas, M. Valančius. „Aušros“ ir „Varpo“ programos. Spaudos atgavimas. Didysis Vilniaus Seimas. Valstybės atkūrimo idėja.

**12. Lietuva Pirmojo pasaulinio karo metais**

Lietuvos okupacija. Lietuvių veikla Europoje, Amerikoje ir Rusijoje, rūpinantis valstybės atkūrimu. Vilniaus konferencija ir Lietuvos Tarybos sudarymas. Lietuvos Tarybos 1917 m. gruodžio 11 d. ir 1918 m. vasario 16 d. aktai.

**13. Lietuvos valstybės atkūrimas 1918-1922 metais**

Politinės padėties kitimas Lietuvoje 1918 m. Pirmosios Lietuvos vyriausybės sudarymas. Nepriklausomybės kovos. Steigiamasis seimas ir jo veikla.

**14. Lietuvos politinė raida 1922-1940 metais**

Lietuvos politinė sistema 1922-1926 metais. Politinės partijos. 1926 m. gruodžio 17 d. valstybės perversmas. Autoritarinis valdymas. Santykiai su kaimynais.



**15. Lietuvos ūkinė ir visuomeninė raida tarpukario laikotarpiu**  
Lietuvos ekonomika. Reikšmingiausi ūkiniai pokyčiai Nepriklausomybės metais. Socialinės sanklodos kaita.

**16. Lietuvos Respublikos kultūra**  
Lietuvos švietimo sistema. Dailė, literatūra, muzika, teatras, architektūra. Filosofija. Iškiliausios kultūros asmenybės. Sporto sąjūdis.

**17. Antrasis pasaulinis karas ir valstybingumo netektis**  
Molotovo-Ribentropo paktas ir Lietuva. Lietuvos-TSRS tarpusavio pagalbos sutartis. 1940 m. birželio 14 d. nota Lietuvai. Lietuvos okupacija ir aneksija. Lietuvos sovietizacija.

**18. Lietuva TSRS-Vokietijos karo metais**  
Lietuvių požiūris į karą. 1941 metų birželio sukilimas. Pastangos atkurti valstybingumą. Hitlerinės okupacijos režimas. Masinis teroras. Žydų genocidas. Lietuvių kolaboravimas ir rezistencija.

**19. Lietuvos visuomenė 1944-1990 m.**  
Lietuvos sovietizacija. Rezistencijos sąjūdis. Partizanų kovos. Rezistencija ir kolaboravimas 1953-1990 metais.

**20. Lietuvos valstybės atkūrimas ir raida**  
Tautinis atgimimas. Sąjūdis ir valstybės atkūrimas. Tarptautinis pripažinimas. Lietuvos visuomenės ir valstybės raidos uždaviniai bei problemos.

**21. XIX a. antrosios pusės - XX amžiaus lietuvių emigracija**  
Emigracijos priežastys ir kryptys. Lietuvių trėmimai. Didžiausios lietuvių kolonijos užsienyje. Išeivijos politinė ir kultūrinė veikla.

**22. Prūsų Lietuvos raidos bruožai**  
Krašto ir prūsų tautos likimas. Karaliaučius — lietuvių kultūros centras. Mažoji Lietuva ir tautinis atgimimas. Krašto tragedija Antrojo pasaulinio karo metais. Iškiliausios krašto asmenybės.

**23. Klaipėdos krašto problema XX amžiuje**  
Versalio taikos sutartis ir Klaipėdos kraštas. Klaipėdos krašto atgavimas. Krašto autonomija ir Vokietijos politika. Klaipėdos krašto netektis 1939 metais. Klaipėdos kraštas po Antrojo pasaulinio karo.

**24. Vilniaus ir Vilniaus krašto problema XX a.**  
Vilnius — Lietuvos sostinė. Lenkijos ir Lietuvos konfrontacija 1919-1920 metais. Vilniaus kraštas Lenkijos sudėtyje. Vilniaus krašto atgavimas 1939 metais. Vilniaus kraštas Antrojo pasaulinio karo metais.

25. Vienos kurios nors (pasirinktinai) didikų giminės indėlis į LDK kultūros ir politinį gyvenimą.

26. Vienos kurios nors (pasirinktinai) istorinės asmenybės aptarimas.

27. Vienos kurios nors (pasirinktinai) tautinės mažumos indėlis į Lietuvos kultūrą.

### Visuotinė istorija

1. Vienos kurios nors (pasirinktinai) Senovės Rytų civilizacijos apžvalga

Pagrindiniai civilizacijos požymiai ir pasiekimai.

2. Graikų civilizacijos įtaka Europos kultūrai

Pagrindiniai civilizacijos požymiai ir pasiekimai. Atėnų demokratija, menas, filosofinė mintis.

3. Romėnai ir Vakarų Europos kultūra

Pagrindiniai civilizacijos požymiai ir pasiekimai. Respublika. Romėnų teisė. Romėniškosios civilizacijos plitimas.

4. Krikščionybės atsiradimas ir jos padėties kitimas Romos imperijoje

Palestina krikščionybės atsiradimo išvakarėse. Jėzus Kristus ir Naujasis testamentas. Pirmųjų krikščionių persekiojimai. Konstantinas Didysis ir 313 m. Milano ediktas. 325 m. Nikėjos Bažnyčios susirinkimas.

5. Viduriniųjų amžių civilizacijos susiformavimas Europoje

Frankų imperija. Alodas. Feodalinių santykių susiformavimas. Karolingų renesansas.

6. Krikščionybės išplitimas Europoje. Katalikų Bažnyčios vaidmuo Vidurinių amžių visuomenėje

Krikščionybės priėmimas. Vienuolynų vaidmuo. Krikščionių Bažnyčios skilimas. Popiežiaus valdžia. Kryžiaus žygių reikšmė.

7. Centralizuotos valstybės (Anglijos arba Prancūzijos) kūrimasis

Centralizacijos prielaidos. Luomų vaidmuo visuomenės gyvenimui. Valstybės valdymas.

8. Didieji geografiniai atradimai

Geografinių atradimų prielaidos. Amerikos ir jūros kelio į Indiją atradimas. Pirmoji kelionė aplink pasaulį. Geografinių atradimų įtaka Naujųjų amžių civilizacijos formavimuisi.

## 9. Renesansas

Renesansinio sąjūdžio gimimas. Humanizmas. Naujųjų vertybių iškilimas. Meno ypatybės.

## 10. Reformacija

Reformacijos priešastys. M. Liuteris ir jo idėjos. Protestantizmas. Reformacijos plitimas ir kontreformacija.

## 11. Rusija XVI amžiuje

Centrinės valdžios stiprinimas. Opičnina. Valstybės plotų didėjimas. Rusija – LDK konkurentė. Livonijos karas.

## 12. Kapitalistinių santykių atsiradimas

Kapitalistiniai santykiai ir jų atsiradimo sąlygos. Kapitalistinių santykių formavimasis Anglijoje ir Olandijoje.

## 13. Absolutizmas Prancūzijoje

Absolutizmas. Absolutizmo atsiradimo priešastys. Centrinės valdžios stiprinimas.

## 14. Anglijos revoliucija

Revoliucijos priešastys. Piliietinis karas. Anglijos paskelbimas respublika. Konstitucinės monarchijos susikūrimas.

## 15. Petro I epocha

Rusija XVII a. pabaigoje. Petro I reformos. Šiaurės karas ir jo rezultatai

## 16. Švietimo epocha

Švietėjai ir jų idėjos. Apšviestasis absolutizmas.

## 17. JAV susikūrimas

Šiaurės Amerikos kolonizavimas. Nepriklausomybės karo pradžia. Nepriklausomybės deklaracija. JAV konstitucijos pagrindiniai principai.

## 18. Didžioji Prancūzijos revoliucija

Prancūzija revoliucijos išvakarėse. Revoliucijos etapai. „Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija“. Respublikos paskelbimas. Jakobinų diktatūra.

## 19. Napoleono karai ir jų reikšmė

Konsulatas ir imperija Prancūzijoje. Napoleono pergalės. Kontinentinė blokada. Žygis į Rusiją. Imperijos žlugimas. Vienos kongresas ir jo nutarimai.

## 20. Kapitalizmo raida XIX a.

Pramoninė revoliucija, jos ūkiniai ir socialiniai padariniai. Socialinės-politinės teorijos.

## 21. Pirmasis pasaulinis karas

Tarptautiniai santykiai karo išvakarėse. Karo kilimas ir pagrindiniai etapai. Karo politiniai padariniai.

## 22. Totalitarinė sistema TSRS

Spalio ginkluotas perversmas. Bolševikų diktatūros įtvirtinimas. Komunistinės sistemos principai. Teroras.

## 23. Diktatūros Vakarų Europoje tarpukario laikotarpiu

Demokratijos ir totalitarizmo kova Europoje. Fašizmo ideologija. Fašizmo įsigalėjimas Italijoje. Totalitarizmas Vokietijoje. Autoritarizmas kitose Europos šalyse.

## 24. Antrasis pasaulinis karas

Tarptautiniai santykiai karo išvakarėse. Karo kilimas ir pagrindiniai etapai. Karo politiniai padariniai.

## 25. Totalitarizmas po Antrojo pasaulinio karo

TSRS raida. Pietryčių ir Vidurio Europos tautos totalitarizmo sąlygomis. Priešinimasis totalitarinei sistemai.

## 26. Tarptautiniai santykiai po Antrojo pasaulinio karo

Nauja geopolitinė padėtis Europoje. „Šaltasis karas“. Svarbiausi kariniai konfliktai. „Šaltojo karo“ pabaiga.

## 27. Europa po socializmo sistemos žlugimo

Socializmo žlugimas Centrinės ir Pietryčių Europos šalyse. TSRS suirimas. Europos šalių sąveikos ir integracijos problemos.

### *Istorijos sustiprinto mokymo egzaminas*

Moksleiviai, pageidaujantys istorijos egzaminą laikyti pagal sustiprinto mokymo reikalavimus, egzamino metu papildomai analizuoja istorinius dokumentus. Jie privalo apibūdinti istorinę epochą, istorinius įvykius, susijusius su šiuo dokumentu, dokumento turinį, dokumento autoriaus poziciją.

### 1

- 1.\* Tacito pasakojimas apie aisčių papročius bei gyvenimo būdą.
3. Vulfstano pasakojimas apie aisčių visuomenę.

### 2

- 4.\* Pirmasis Lietuvos vardo paminėjimas 1009 m., pasakojant apie Brunono mirtį.

\* Lietuvos TSR istorijos chrestomatija. - V., 1972.

3

7.\* Lietuvos kunigaikščių 1219 m. taikos sutartis su Galičo-Volynės kunigaikščiais.

4

8.\* Mūšis ties Saule (Šiauliai) 1236 m.

5

10.\* Mindaugas - Lietuvos valdovas.

6

12.\* Mindaugo atsisakymas nuo krikščionybės 1261-1262 m.

7

11.\* Dusburgo žinios apie mūšį prie Durbės 1260 m.

8

15.\* 1323 m. gegužės 26 d. Gedimino laiškas.

9

16.\* Pilėnų gynimas 1336 m.

10

23.\* 1385 m. Krėvos sutartis.

11

24.\* 1387 m. vasario 20 d. Jogailos privilegija Lietuvos bajorams.

12

28.\* Žalgirio mūšio aprašymai.

13

32.\* Didžiojo kunigaikščio Kazimiero 1447 m. privilegija.

14

35.\* Ponų ir ponų tarybos teisių išplėtimas.

\* Lietuvos TSR istorijos chrestomatija. - V., 1972.

15

38.\* 1498 m. birželio 17 d. Didysis kunigaikštis Aleksandras už gerą tarnybą užrašo bajorui du kaimus valstiečių.

16

43.\* M. Daukšos prakalba į malonųjų skaitytoją.

17

48.\* Lietuvos-Lenkijos 1569 m. Liublino unijos aktas.

18

49.\* Lietuvos kanclerio Leono Sapiegos pratarmė 1588 m. Lietuvos Statutui.

19

65.\* 1794 m. gegužės 4 d. sukilėlių vado Jokūbo Jasinskio atsišaukimas į Lietuvos gyventojus.

20

77.\* Baudžios panaikinimas 1861 m. vasario 19 d.

21

11.\* \*Draudimas lietuviškus leidinius spausdinti lotyniškais raidėmis.

22

31.\*\* Didžiojo Vilniaus Seimo nutarimai.

23

140.\* Lietuvos Tarybos 1917 m. gruodžio 11 d. deklaracija dėl amžinų ir tvirtų ryšių nustatymo su Vokietija.

142.\* 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Aktas.

24

135.\*\* 1940 m. birželio 14 d. TSRS ultimatumas Lietuvai.

136.\*\* TSRS vyriausybės papildomi reikalavimai Lietuvai.

\* Lietuvos TSR istorijos chrestomatija. - V., 1972.

\*\* Lietuvos istorijos chrestomatija 1861-1990 03 11. - K., 1993.

25

197.\*\* Iš generolo S.Raštikio atsiminimų apie jo pokalbį su aukštais vokiečių kariuomenės pareigūnais dėl vokiečių genocido žydų atžvilgiu.

26

235.\*\* Rezistencijos dalyvio priesaikos tekstas.

237.\*\* <...> 1945 m. vasario 9 d. kreipimasis „Į lietuvių tautą“ dėl rezistencijos dalyvių amnestijos.

27

Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos aktas dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d.

Klausimus, naudodamiesi 1995 metų egzamino užduotimis, parengė:

*Rimas Jokimaitis*

Švietimo ir mokslo ministerijos Ugdymo turinio skyriaus  
vyriausiasis specialistas

*Algis Sindaravičius*

Vilniaus gamtos ir tikslųjų mokslų licėjaus  
istorijos mokytojas

*Eugenijus Manelis*

LPKI Socialinių mokslų skyriaus vedėjas

*Darius Kuolys*

Literatūros ir tautosakos instituto  
direktoriaus pavaduotojas

*Algis Kasperavičius*

VU docentas

\*\* Lietuvos istorijos chrestomatija 1861-1990 03 11. - K., 1993.

# Biologija

## Egzaminio struktūra

1. Moksleiviai iš anksto pasirenka, kuriuo lygiu - A ar B - laikys biologijos egzaminą, ir praneša savo mokytojui.

2. A ir B lygių egzaminas susideda iš dviejų dalių:

- 1) 30 klausimų testas (sudaromas mokykloje),
- 2) vieno klausimo atsakinėjimas raštu (skelbiamas per radiją ir televiziją).

3. Testą sudaro mokyklos direktoriaus įpareigotas biologijos mokytojas(-ai). Klausimus testui jis savo nuožiūra parenka iš anksto, naudodamasis K. Beito ir L. Žilėnienės leidiniu „Biologijos testų klausimai“ (1994). Atsakymai į testo klausimus yra išleisti atskiru leidiniu. Šiuos leidinius mokyklos gauna centralizuotai.

4. Sudaromi keli kiekvieno lygio testo variantai (jei egzaminą laiko 6-10 moksleivių, sudaromi du variantai; jei 11-20 - trys variantai; jei daugiau - keturi). Kiekvienam variantui parenkami skirtingi vienodo sunkumo klausimai. Todėl parenkant klausimus patartina atkreipti dėmesį į leidinyje nurodytas klausimų sunkumo kategorijas.

5. Klausimai parenkami iš įvairių biologijos sričių:

Biologijos skyrius	Klausimų skaičius
Augalų biologija	5
Gyvūnų biologija	5
Žmogaus biologija	10
Ekologija ir gamtosauga	5

6. Biologijos mokytojas parengia reikiamą testų skaičių (tiek, kiek yra egzaminą laikančių moksleivių) ne vėliau kaip prieš mėnesį iki egzaminio. Testai sudedami į voką, antspauduojami ir perduodami saugoti mokyklos direktoriui.

7. Testo klausimų slaptumą privalo užtikrinti mokyklos direktorius ir testą sudaręs mokytojas(-ai). Prieš sudarydami testą šie asmenys pasirašo pasižadėjimą išlaikyti ir užtikrinti klausimų slaptumą, objektyviai egzaminuoti ir vertinti.



8. Klausimų atsakinėti raštu sąrašas pateiktas šios instrukcijos pabaigoje. Egzamino dieną Lietuvos televizijos studijoje burtų tvarka iš šio sąrašo bus parinkta po vieną atitinkamo lygio (A ir B) klausimą kiekvienam testo variantui (4 variantai). Mokyklose, kuriose buvo sudarytas tik vienas kiekvieno lygio testo variantas, bus atsakinėjama į pirmą paskelbtą klausimą, ten, kur buvo sudaryti du - į pirmus du klausimus ir t.t.

9. Antspaudoetus popieriaus lapus atsakinėti raštu parengia mokykla.

10. Mokyklos direktorius privalo pasirūpinti, kad mokytojams ir moksleiviams, taip pat ir jų tėvams būtų suteikta galimybė iš anksto susipažinti su leidiniu „Biologijos testų klausimai“.

### Egzamino laikymas

1. 9 val. abiturientams išdalijami testai ir lapai atsakinėti raštu, kuriuose nurodytas egzamino lygis ir testo variantas.

2. Pirmiausia atsakoma į testo klausimus. Testo lape abiturientas įrašo savo vardą bei pavardę ir atsako į testo klausimus. Atsakymams skiriama 1 valanda 45 minutės. Baigęs anksčiau numatyto laiko abiturientas komisijai atiduoda testą ir išeina iš klasės.

3. 10.45 val. abiturientai baigia atsakinėti į testo klausimus. Testai surenkami. 10.45-11.00 val. - pertrauka.

4. 11.00 val. per Lietuvos televiziją skelbiamas klausimas atsakinėti raštu. Abiturientas užsirašo savo lygio ir varianto klausimą.

5. Baigę atsakinėti anksčiau abiturientai gali atiduoti lapus ir išeiti iš klasės.

6. 12 val. 15 min. atsakinėti raštu baigiama. Abiturientai grąžina atsakymų lapus.

### Atsakymų tikrinimas ir vertinimas

1. Maksimalus atsakymų į testo klausimus vertinimo balas - 7. Atsakymai į testų klausimus vertinami pagal šią skalę:

Teisingų atsakymų skaičius	Balų skaičius
0-6	1
7-10	2
11-14	3
15-18	4
19-22	5
23-26	6
27-30	7

2. Maksimalus atsakinėjimo raštu įvertinimo balas - 3, minimalus - 0.
3. Biologijos egzamino pažymį sudaro testo ir atsakymo į klausimą raštu balų suma.

4. Biologijos ekspertų komisija ruošiasi atlikti kai kurių rajonų biologijos egzamino ekspertizę. Todėl prašome švietimo skyrių darbuotojus, kuriojančius biologiją, po egzamino atsiųsti į Švietimo ir mokslo ministerijos Ugdymo turinio skyrių rajono mokyklose teste panaudotų klausimų sąrašą (klausimų numerius).

### Klausimai atsakinėti raštu

#### A lygis

1. Augalinių ir gyvūninių audinių sandaros ir funkcijų palyginimas.
2. Bakterijų sandara, dauginimasis, jų reikšmė biosferos azoto apytakai.
3. Eukariotinės ir prokariotinės ląstelių sandaros ir gyvybinių funkcijų palyginimas.
4. Fotosintezė, anglies ir deguonies apytaka biosferoje.
5. Fotosintezė ir fotosintetinančių organizmų priklausomybė nuo skaidytojų.
6. Individualus gyvūnų vystymasis ir gyvenamoji aplinka.
7. Kvėpavimas ląstelėje ir energijos virsmai organizme.
8. Medžiagų apykaitos atliekų šalinimas organizmuose.
9. Medžiagų pernešimas vienląsčiuose ir daugialąsčiuose organizmuose.
10. Mitozės ir mejozės panašumai, skirtumai, jų ryšys su organizmų augimu ir dauginimusi.
11. Mutacijos, jų tipai ir aplinkoje esantys mutagenai.
12. Naujų augalų ir gyvūnų veislių kūrimas. Biotechnologija.
13. Nervinis ir humoralinis funkcijų reguliavimas žmogaus organizme.
14. Organizmų dauginimosi formos ir jų priklausomybė nuo gyvenamosios aplinkos.
15. Organizmų judėjimas ir atrama.
16. Organizmų kvėpavimo būdai ir jų priklausomybė nuo gyvenamosios aplinkos.
17. Organizmų reikšmė dirvodarai.
18. Paukščių prisitaikymas skraidyti ir sezoniniai paukščių gyvenimo reiškiniai.
19. Populiacijų dydis, tankis bei evoliuciniai procesai populiacijose.
20. Rūšis, jos kriterijai ir vidurūšiniai santykiai populiacijose.

21. Socialinių veiksnių vaidmuo žmogaus evoliucijai ir individualiam vystymuisi.
22. Spygliuočių sandara ir dauginimasis, oro taršos poveikis spygliuočių ir lapuočių miškams.
23. Vandens vaidmuo ląstelėms, organizmams ir ekosistemoms.
24. Žinduolių klasei būdingi požymiai, nulėmę dabartinę žinduolių klestėjimą.
25. Žmogaus jutimo organai ir jų veiklos sutrikimai.

### *B lygis*

1. Alkoholio, nikotino ir kitų narkotinių medžiagų įtaka žmogaus sveikatai, palikuonims ir šeimai.
2. Anglies ir deguonies apytaka biosferoje.
3. Augalijos vystymasis Žemėje.
4. Augalinės ir gyvūninės ląstelių sandaros ir gyvybinių funkcijų palyginimas.
5. Augalų ir gyvūnų veislių išvedimas.
6. Baltymai, jų sandara, savybės ir funkcijos vienaląsčiuose ir daugialąsčiuose organizmuose.
7. Bendradarbiavimas populiacijose ir ekologinėse bendrijose.
8. DNR ir RNR palyginimas.
9. Ekologinė žemdirbystė ir dirvos erozija.
10. Faktai, pagrindžiantys evoliucijos teoriją.
11. Gaubtasėklių ypatumai, nulėmę dabartinę jų klestėjimą.
12. Gyvūnijos vystymasis žemėje.
13. Kvėpavimo ir fotosintezės ryšys.
14. Lytinio ir nelytinio dauginimosi ypatumai.
15. Mejozės ir mitozės palyginimas.
16. Mitybos grandinės, tinklai ir lygmenys bei žmogaus vieta juose.
17. Mutacijos ir kombinacinis kintamumas, jų vaidmuo evoliucijai.
18. Nariuotakojų klasių palyginimas.
19. Oro taršos poveikis gyvajai gamtai.
20. Prokariotai ir jų vaidmuo gyvajai gamtai.
21. Stuburinių organizmų dauginimasis.
22. Sveika gyvensena ir aplinkos tarša.
23. ŽIV virusas ir venerinės ligos.
24. Žmogaus ir kitų stuburinių sandaros ir elgsenos palyginimas.
25. Žmogaus organų sistemos tarpusavio ryšiai.

Klausimus parengė:

*Kastytis Beitas*

Vilniaus universiteto  
Gamtos fakulteto asistentas

*Ramunė Bernotienė*

Vilniaus 59-osios vidurinės mokyklos mokytoja

*Edmundas Lekevičius*

Pedagogikos instituto  
vyresnysis mokslinis bendradarbis

*Stasys Molis*

Vilniaus 43-iosios vidurinės mokyklos mokytojas

*Elena Motiejūnienė*

Pedagogikos instituto grupės vadovė

*Leonora Žilėnienė*

Vilniaus M. Daukšos vidurinės mokyklos  
mokytoja ekspertė

## Chemija

Pasirenkamasis chemijos egzaminas organizuojamas B, A lygiais ir pagal sustiprinto mokymo programas.

Užduočių struktūra:

B lygiui bus pateikiami du teoriniai klausimai, du klausimai - praktinių gebėjimų tikrinimui ir vienas skaičiavimo uždavinys.

Laikantiems A lygiu bei pagal sustiprinto mokymo programas užduotys sudaromos tos pačios, išskyrus du skaičiavimo uždavinius. Teorinių žinių programos atitinka praėjusių mokslo metų programą. Praktinių gebėjimų užduotys ir skaičiavimo uždaviniai bus sudaromi remiantis vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos chemijos programomis VIII-XII klasei. Vienas teorinis klausimas bus testas. Testų pavyzdžiai bus spausdinami „Dialogo“ laikraštyje.

Egzaminą B lygiu laiko mokykloje, pradedamas 9 val. Egzamino trukmė 3 val. Egzaminą A lygiu ir pagal sustiprinto mokymo programas laiko centruose. Egzamino pradžia 10 val. Egzamino trukmė 3 val. Egzaminų užduotys bus skelbiamos per radiją ir televiziją.

### *Teorinių žinių programa*

#### *A lygius ir pagal sustiprinto mokymo programas*

#### **Neorganinė chemija**

Periodinis dėsnis ir periodinė cheminių elementų sistema, elementų ir jų junginių savybių kitimas perioduose ir grupėse. Pagrindinių pogrūpių cheminių elementų apibūdinimas pagal jų padėtį periodinėje elementų sistemoje ir atomo sandarą.

Cheminis ryšys: kovalentinis, joninis, metalinis, vandenilinis.

Vanduo, molekulės sandara, fizikinės ir cheminės savybės. Elektrolitinės disociacijos proceso esmė. Druskų hidrolizė.

Pagrindiniai cheminių reakcijų tipai. Oksidacijos-redukcijos reakcijos. Joninės mainų reakcijos. Oksidai, bazės, rūgštys, druskos, jų klasifikacija, gavimas, fizikinės ir cheminės savybės. Bendra nemetalų charakteristika pagal jų vietą periodinėje elementų sistemoje ir atomų sandarą. Oksidacinės ir redukcinės savybės.

Halogenų padėtis periodinėje elementų sistemoje, atomų sandara, vieni- nių medžiagų sandara. Chloro fizikinės ir cheminės savybės, pritaikymas.

Šeštos grupės pagrindinio pogrupio elementų charakteristika, atomų san- dara. Alotropija. Sieros fizikinės ir cheminės savybės. Sieros rūgštis, jos fizikinės ir cheminės savybės, pritaikymas. Cheminės reakcijos, gaminant sieros rūgštį.

Penktos grupės pagrindinio pogrupio elementų charakteristika, atomų san- dara. Azoto fizikinės ir cheminės savybės, molekulės sandara. Amonia- ko sandara, fizikinės ir cheminės savybės, pritaikymas. Azoto rūgštis. Chemi- nės reakcijos, gaminant azoto rūgštį. Amonio druskos. Nitratai. Fosforo rūgštis ir jos druskos. Mineralinės trąšos.

Ketvirtos grupės pagrindinio pogrupio elementų charakteristika, atomo sandara. Anglis, jos cheminės savybės, alotropija, pritaikymas. Anglies (II) oksido ir anglies (IV) oksido fizikinės ir cheminės savybės, gavimas, pritaikymas. Anglies rūgšties druskos.

Bendra metalų charakteristika pagal jų vietą periodinėje elementų siste- moje ir atomų sandarą. Bendri metalų gavimo būdai. Elektrolizė. Metalų korozija ir apsauga nuo jos.

Šarminių metalų bendra charakteristika pagal jų vietą periodinėje siste- moje ir atomo sandarą. Natrio ir jo svarbiausių junginių savybės ir pritaiky- mas.

Antros grupės pagrindinio pogrupio elementų charakteristika. Kalcio fi- zikinės ir cheminės savybės, svarbiausių kalcio junginių savybės, panaudo- jimas. Vandens kietumas ir jo šalinimo būdai. Ekologinės problemos, susi- jusios su vandens tarša.

Aliuminio atomo sandara, padėtis periodinėje elementų sistemoje, fiziki- nės ir cheminės savybės, panaudojimas. Aliuminio oksido ir hidroksido fi- zikinės ir cheminės savybės, amfoteriškumas.

Bendra šalutinių pogrupių metalų apžvalga.

Geležies padėtis periodinėje elementų sistemoje, atomo sandara, fiziki- nės ir cheminės savybės, svarbiausi geležies junginiai. Geležies ir jos lydi- nių panaudojimas.

Kokybinės jonų atpažinimo reakcijos:  $\text{Cl}^-$ ,  $\text{Br}^-$ ,  $\text{SO}_4^{2-}$ ,  $\text{S}^{2-}$ ,  $\text{NO}_3^-$ ,  $\text{SO}_3^{2-}$ ,  $\text{PO}_4^{3-}$ ,  $\text{OH}^-$ ,  $\text{NH}_4^+$ ,  $\text{Ca}^{2+}$ ,  $\text{Ag}^+$ ,  $\text{Ba}^{2+}$ ,  $\text{H}^+$ ,  $\text{Fe}^{2+}$ ,  $\text{Fe}^{3+}$ ,  $\text{Al}^{3+}$ ,  $\text{K}^+$ ,  $\text{Na}^+$ .

## Organinė chemija

**Sotieji angliavandeniliai.** Metanas, jo molekulės tetraedrinė sandara, che- minių ryšių pobūdis. Metano homologinė eilė, sočiųjų angliavandenilių sis- teminė nomenklatura, cheminės savybės, gavimas ir pritaikymas.

**Nesotieji angliavandeniliai.** Etilenas (etenas), jo molekulės sandara. Homologinė etileno eilė, anglies grandinės izomerija ir dvigubą ryšio vieta, erdvinė izomerija. Cheminės etileno eilės angliavandenilių savybės, gavimas ir naudojimas.

**Dieniniai angliavandeniliai.** Gamtinis kaučiukas.

**Acetileno (etino) molekulės sandara.** Homologinės eilės narių fizikinės ir cheminės savybės. Acetileno gamyba ir naudojimas.

**Aromatiniai angliavandeniliai.** Benzeno molekulės sandara, cheminės savybės, gavimas ir pritaikymas. Atomų tarpusavio sąveika tolueno molekuleje.

**Nafta, sudėtis, gunami produktai iš naftos, jų naudojimas.** Supratimas apie naftos distiliaciją ir naftos produktų krekingą. Gamtos saugos problemos, susijusios su naftos perdirbimu.

**Alkoholiai ir fenoliai.** Sočiųjų monohidroksilių alkoholių sandara, vandenilinis ryšys. Alkoholių nomenklatūra ir izomerija. Cheminės savybės, gavimas ir naudojimas. Polihidroksiliai alkoholiai. Fenolio sandara, fizikinės ir cheminės savybės, gavimas, naudojimas, kokybinė atpažinimo reakcija. Atomų tarpusavio sąveika fenolio molekuleje.

**Aldehidai ir karboksirūgštys.** Aldehidų sandara, karbonilo grupė, jos ypatumai. Cheminės aldehidų savybės, gavimas ir pritaikymas. Kokybinė aldehidų atpažinimo reakcija.

Sočiųjų vienbazių karboksirūgščių homologinė eilė, jų sandara, karboksilo grupė, cheminės savybės, gavimas ir pritaikymas.

Angliavandenilių, alkoholių, aldehidų ir rūgščių ryšys.

**Esteriai. Riebalai.** Esterių sandara, cheminės savybės, naudojimas. Riebalai, jų sandara, fizikinės ir cheminės savybės.

**Angliavandeniniai.** Gliukozė gamtoje, jos sandara, fizikinės ir cheminės savybės, naudojimas. Krakmolo sandara, cheminės savybės, naudojimas. Celiuliozė, jos sandara, savybės ir naudojimas. Gliukozės, sacharozės, krakmolo atpažinimo reakcijos.

**Aminai.** Amino rūgštys. Baltymai. Aminų sandara, cheminės savybės. Anilinas, jo savybės, gavimas, atomų tarpusavio sąveika molekuleje. Aminorūgščių sandara, cheminės savybės, izomerija, jų reikšmė gamtoje. Palyginti amoniako, aminų ir anilino bazinės savybės. Baltymų sudėtis ir sandara, fizikinės ir cheminės savybės, baltymų apykaita organizme. Baltymų atpažinimo reakcijos.

**Stambiamolekuliniai junginiai.** Jų molekulių sandara, gavimas, fizikinės, cheminės savybės, naudojimas.

Teorinės žinios

1. Cheminių reakcijų klasifikavimas, remiantis pavyzdžiais iš neorganinės ir organinės chemijos. Oksidacijos-redukcijos bei mainų reakcijos.
2. Paaiškinkite, remdamiesi reakcija  $N_2 + O_2 \rightleftharpoons 2NO - Q$ , galimą šios reakcijos pusiausvyros poslinkį.
3. Oksidai, jų klasifikavimas. Oksidų cheminės savybės, gavimas.
4. Rūgštys, jų fizikinės ir cheminės savybės, remiantis elektrolitinės disociacijos teorija.
5. Druskos, jų sudėtis, fizikinės ir cheminės savybės, remiantis elektrolitinės disociacijos teorija.
6. Bazės, jų fizikinės ir cheminės savybės, remiantis elektrolitinės disociacijos teorija.
7. Periodinė elementų sistema, periodinis dėsnis.
8. Pagrindinių pogrupių cheminių elementų apibūdinimas, remiantis jų vieta periodinėje elementų sistemoje ir atomų sandara.
9. Cheminių ryšių tipai: kovalentinis, joninis, metalinis, vandenilinis.
10. Halogenai, jų vieta periodinėje elementų sistemoje, fizikinės ir cheminės savybės, imant pavyzdžiu chlorą.
11. Elektrolitinės disociacijos teorija (druskų, šarmų, rūgščių elektrolitinė disociacija, disociacijos laipsnis, stiprūs ir silpni elektrolitai).
12. Deguonis, jo fizikinės ir cheminės savybės, gavimas, naudojimas.
13. Vandenilis, jo fizikinės ir cheminės savybės, gavimas, naudojimas.
14. Sieros rūgštis, jos fizikinės, cheminės savybės, gavimas, naudojimas.
15. Amoniakas, molekulės sandara, fizikinės bei cheminės savybės, gavimas, naudojimas.
16. Azoto rūgštis, jos fizikinės, cheminės savybės, gavimas (reakcijos), naudojimas.
17. Azoto rūgšties druskos. Fizikinės, cheminės savybės, naudojimas.
18. Svarbiausios paprastosios mineralinės trąšos: kalio, azotinės, fosforinės.
19. Svarbiausieji fosforo junginiai: fosforo oksidas, ortofosfatinė rūgštis, ortofosfatai.
20. Anglies pogrupio elementų bendras apibūdinimas. Anglies oksidai, jų fizikinės ir cheminės savybės.
21. Anglies rūgštis, jos druskos, fizikinės bei cheminės savybės.



22. Nemetalai, jų vieta periodinėje elementų sistemoje, fizikinės bei cheminės savybės.
23. Metalai. Jų vieta periodinėje elementų sistemoje, fizikinės bei cheminės savybės.
24. Metalų gavimo būdai.
25. Metalų korozija ir apsauga nuo jos.
26. Kalcis, fizikinės bei cheminės savybės. Svarbiausieji kalcio junginiai:  $\text{CaO}$ ,  $\text{Ca(OH)}_2$ ,  $\text{CaCO}_3$ , jų naudojimas.
27. Vandens kietumas, jo šalinimo būdai. Vandens tarša, su tuo susijusios gamtosaugos problemos.
28. Aliuminis, jo vieta periodinėje elementų sistemoje, atomo sandara, fizikinės bei cheminės savybės, naudojimas.
29. Geležies vieta periodinėje elementų sistemoje, atomo sandara, fizikinės bei cheminės savybės, naudojimas.
30. Organinių junginių izomerija, jos rūšys.
31. Metanas, molekulinė sandara, fizikinės bei cheminės savybės, gavimas bei naudojimas.
32. Etilenas (etenas). Jo molekulinė sandara, fizikinės bei cheminės savybės, gavimas ir naudojimas. Polietilenas kaip stambiamolekulinis junginys.
33. Acetilenas (etinas). Jo molekulinė sandara, fizikinės bei cheminės savybės, gavimas ir naudojimas.
34. Benzenas. Jo molekulinė sandara, fizikinės bei cheminės savybės, gavimas ir naudojimas.
35. Nafta. Fizikinės savybės, sudėtis, iš naftos gaunami produktai, jų naudojimas. Supratimas apie naftos perdirbimą. Gamtosaugos problemos, susijusios su naftos perdirbimu.
36. Etanolis, fizikinės bei cheminės savybės, gavimas ir naudojimas.
37. Fenolis, molekulinė struktūra, fizikinės bei cheminės savybės, gavimas ir naudojimas. Supratimas apie atomų tarpusavio sąveiką.
38. Acto rūgštis. Molekulinė struktūra, fizikinės bei cheminės savybės, gavimas ir naudojimas.
39. Esteriai, gavimas, fizikinės bei cheminės savybės, naudojimas.
40. Riebalai, jų struktūra, fizikinės bei cheminės savybės, naudojimas.
41. Gliukozė, molekulinė struktūra, gavimas, fizikinės bei cheminės savybės, naudojimas.
42. Krakmolo ir celiuliozės molekulių struktūros, fizikinių bei cheminių savybių palyginimas. Krakmolo ir celiuliozės naudojimas.
43. Anilinas, jo gavimas, fizikinės bei cheminės savybės, naudojimas.

44. Amino rūgštys, gavimas, fizikinės bei cheminės savybės, naudojimas.
45. Baltymai, fizikinės bei cheminės savybės. Baltymų reikšmė organizmui.

### *Praktiniai gebėjimai*

1. Kaip renkamos lengvesnės už orą dujos? Pateikite tokių dujų pavyzdį. Nupieškite prietaisą šioms dujoms gauti ir surinkti laboratorijoje.
2. Kaip renkamos sunkesnės už orą dujos? Pateikite tokių dujų pavyzdį. Nupieškite prietaisą šioms dujoms gauti ir surinkti laboratorijoje.
3. Kaip išvalytumėte smėlio priemaišas iš valgomosios druskos. Aprašykite bandymo eigą.
4. Kaip paruoštumėte:
  - a) 1 l 0,1 mol/l koncentracijos valgomosios druskos tirpalą;
  - b) 200 g 20 % cukraus tirpalą?
5. Kokiomis būdingomis reakcijomis nustatytumėte šias trąšas: amonio nitratą, amonio sulfatą ir superfosfatą?
6. Kokiais indikatoriais ir pagal kokius požymius galima nustatyti, kokias savybes turi geriamosios sodos tirpalas, mineralinis vanduo, acto rūgšties tirpalas?
7. Kokiomis būdingomis reakcijomis nustatytumėte cinko hidroksido amfoteriškumą?
8. Kaip iš vario oksido galima būtų gauti vario bazę? Parašykite reakcijų lygtis ir aprašykite atliekamus bandymus.
9. Trijuose mėgintuvėliuose yra natrio chlorido, bario nitrato ir natrio karbonato tirpalai. Kokiomis reakcijomis atskirtumėte šias medžiagas?
10. Kokių bandymų įrodytumėte, kad parafinas savo sudėtyje turi anglies ir vandenilio? Aprašykite bandymo eigą, parašykite reakcijų lygtis, priimdami kad parafino formulė  $C_{17}H_{36}$ .
11. Trijuose mėgintuvėliuose yra acto rūgšties, etanolio ir formalino tirpalai. Kokiomis reakcijomis atskirtumėte šias medžiagas?
12. Trijuose mėgintuvėliuose yra fenolio, gliukozės ir glicerino tirpalai. Kokiomis reakcijomis atskirtumėte šias medžiagas?
13. Trijuose mėgintuvėliuose yra krakmolo kleisteris, baltymo tirpalas ir glicerolio tirpalas. Kokiomis reakcijomis atskirtumėte šias medžiagas?
14. Jūs esate pastebėję, kad iš krano kartais bėga parudavęs vanduo. Kaip įrodytumėte, kad tokia vandenyje yra  $Fe^{3+}$  jonų?
15. Kaip įrodytumėte, kad neprinokusiame obuolyje yra krakmolo?

16. Parašykite lygtis reakcijų, kuriomis galimi šie kitimai:

- 16.1.  $S \rightarrow SO_2 \rightarrow SO_3 \rightarrow H_2SO_4 \rightarrow Na_2SO_4 \rightarrow BaSO_4$
- 16.2.  $N_2 \rightarrow NH_3 \rightarrow NO \rightarrow NO_2 \rightarrow HNO_3 \rightarrow NH_4NO_3$
- 16.3.  $P \rightarrow P_2O_5 \rightarrow H_3PO_4 \rightarrow Ca_3(PO_4)_2 \rightarrow Ca(H_2PO_2)_2$
- 16.4.  $MgCO_3 \rightarrow MgCl_2 \rightarrow Mg(OH)_2 \rightarrow MgSO_4$
- 16.5.  $Al \rightarrow Al_2O_3 \rightarrow Al_2(SO_4)_3 \rightarrow Al(OH)_3 \rightarrow NaAlO_2$
- 16.6.  $Cu \rightarrow CuO \rightarrow CuSO_4 \rightarrow Cu(OH)_2 \rightarrow CuCl_2 \rightarrow Cu$
- 16.7.  $Fe \rightarrow FeCl_2 \rightarrow Fe(OH)_2 \rightarrow Fe(OH)_3 \rightarrow Fe_2O_3 \rightarrow FeCl_3$
- 16.8.  $CH_4 \rightarrow C_2H_2 \rightarrow CH_3CHO \rightarrow C_2H_5OH \rightarrow C_2H_5Br$
- 16.9.  $C_6H_{14} \rightarrow \text{cikloheksanas} \rightarrow C_6H_6 \rightarrow C_6H_5NO_2 \rightarrow C_6H_5NH_2$
- 16.10.  $CH_4 \rightarrow C_2H_2 \rightarrow C_6H_6 \rightarrow C_6H_5Cl \rightarrow C_6H_5OH \rightarrow C_6H_2Br_3OH$
- 16.11.  $C_2H_2 \rightarrow C_2H_4 \rightarrow C_2H_5OH \rightarrow CH_3CHO \rightarrow CH_3COOH \rightarrow CH_3COOC_4H_9$
- 16.12.  $(C_6H_{10}O_5)_n \rightarrow C_6H_{12}O_6 \rightarrow C_2H_5OH \rightarrow C_2H_4 \rightarrow C_2H_5Cl$

### Skaičiavimo uždaviniai

Mokėti spręsti šių tipų uždavinius:

1. Nustatyti medžiagos formulę, kai žinomos ją sudarančių elementų masės dalys.
2. Apskaičiuoti ištirpusios medžiagos masės dalį (%) ir medžiagos masę tirpale.
3. Atlikti skaičiavimus pagal chemines lygtis, kai vienos reaguojančios medžiagos yra perteklius.
4. Atlikti skaičiavimus pagal termochemines lygtis.
5. Apskaičiuoti, kokią teoriškai galimos masės arba tūrio dalį (%) sudaro produkto išėigos masė ar tūris.
6. Apskaičiuoti reakcijos produkto masę arba tūrį, kai žinoma turinčios priemaišų pradinės medžiagos masė ar tūris.
7. Nustatyti dujinės medžiagos molekulinę formulę, kai žinoma ją sudarančių elementų masės dalys ir santykinis dujų tankis.

Egzaminų medžiagą parengė:

*Leokadija Kasperavičienė*

Švietimo ir mokslo ministerijos  
Ugdymo turinio skyriaus vyr. specialistė

*Janina Greblikiene*

Vilniaus 45-osios vidurinės mokyklos mokytoja ekspertė

## Fizika

Pasirenkamąjį fizikos egzaminą moksleiviai gali laikyti B, A lygiais arba pagal sustiprinto mokymo reikalavimus. Į egzamino užduotį bus įtraukti keturi klausimai:

- du teoriniai,
- praktinė užduotis,
- uždavinys.

Pirmas teorijos klausimas bus pakeistas trumpų, reikalaujančių konkretaus atsakymo, klausimų rinkiniu (testu) iš vienos temos. Moksleiviai šią užduotį privalės atlikti anksčiausiai. Vėliausiai po valandos nuo užduočių paskelbimo per televiziją pabaigos moksleiviai egzamino komisijai privalės pateikti užpildytą atsakinėjimo į pirmą užduotį lapą.

Atsakant į antrą užduotį reikės parašyti išsamią pateiktos temos analizę.

Praktinės užduotys parenkamos pagal programinius frontalius laboratorinius darbus. Per egzaminą praktinės užduoties atlikti nereikės, pakaks ją tik aprašyti. Moksleiviai, laikantys egzaminą pagal sustiprinto mokymo reikalavimus, privalės paaiškinti, kaip apskaičiuoti ieškomojo dydžio absoliutinę ir santykinę paklaidas.

Uždavinių sąlygos bus parenkamos iš A. Rymkevičiaus „Fizikos uždavinyno IX-XII kl.“ (K., 1992). Sustiprinto mokymo ir B mokymo lygio pavyzdiniai uždaviniai pateikiami kiekvienam skyriui. A mokymo lygiu laikantiems moksleiviams pavyzdiniais yra visi nepaminėti uždaviniai. Egzamino užduotyse uždavinių sąlygų formuluotės gali būti pakeistos.

Toliau pateikiame teorinių klausimų temas. Visos jos privalomos laikantiems egzaminą pagal sustiprinto mokymo reikalavimus. Dvigubuose skliaustuose pažymėtos temos neprivalomos laikantiems egzaminą A lygiu. Dvigubuose ir viengubuose skliausteliuose pažymėtos temos neprivalomos laikantiems egzaminą B lygiu. Skirtingais lygiais egzaminą laikantiems moksleiviams taikomi skirtingi reikalavimai (skiriasi žinių apimtis ir išsamumas).

Būtina pakartoti ir mokėti visą vidurinės mokyklos fizikos kursą, nes praktinės užduotys ir uždaviniai pateikiami iš visos atitinkamo lygio mokyimo programos.

Mokymo programos neatitinkantys uždaviniai: 1059-1072, 1131-1133, 1138-1141, 1175-1178, 1189-1198, 1244-1246, 1303-1305.

**Šių uždavinių užduotyse nebus.**

## Mechanika

Tiesiaiegis tolygiai kintamasis judėjimas.

Pirmasis, antrasis, trečiasis Niutono dėsniai.

[Impulso tvermės dėsnis. Reaktyvusis judėjimas.]

Visuotinės traukos dėsnis. [Kūno svoris. Nesvarumas.]

Mechaninis darbas ir galia. [[Mechanizmų naudingumo koeficientas.]]

Energijos tvermės dėsnis mechaniniuose procesuose.

[[Kūnų pusiausvyros sąlygos.]]

Archimedo jėga. Plūduriavimas.

**B lygio pavyzdiniai uždaviniai:** 17, 20, 47, 52, 53, 56, 103, 114, 124, 132, 164, 165, 174, 185, 194, 203, 226-228, 244, 246, 270, 277, 285, 315, 318, 341, 347, 355, 363, 377, 379, 389, 398, 400, 408, 411, 415.

**Pavyzdiniai uždaviniai pagal sustiprinto mokymo reikalavimus:** 10, 25, 26, 31, 35, 38, 39, 41, 43, 44-46, 48, 49, 58, 59, 62, 64, 83, 84, 85, 95, 100-102, 110, 148, 156, 175, 176, 181, 186, 188, 189, 197, 199, 200, 209, 213-215, 220-222, 232, 234, 238, 239, 241, 243, 251, 255, 256, 258, 259, 267, 268, 272, 274, 280, 281, 283, 286, 291-293, 316, 323-328, 330, 334, 336, 337, 346, 353, 354, 366, 371, 376, 384, 386-388, 392-394, 403, 405, 407, 409, 410, 420, 424, 427-435.

## Molekulinė fizika

Pagrindiniai molekulinės teorijos teiginiai.

Temperatūra. Jos matavimas. Absoliutinė temperatūra.

Idealiųjų dujų būsenos lygtis. (Mendelejevo ir Klapeirono lygtis.)

Sotieji garai. [Jų savybės.] Oro drėgmė.

[[Deformacija ir jos rūšys. Huko dėsnis.]]

Šiluminis judėjimas. Savitoji šiluma. Šilumos kiekis.

Medžiagos agregatinės būsenos ir jų virsmai.

Pirmasis termodinamikos dėsnis.

[[Šiluminių variklių veikimo principas.]]

**B lygio pavyzdiniai uždaviniai:** 442, 455, 460, 462, 469, 470, 472, 481, 491, 511, 518, 524, 525, 537, 544, 560, 566, 572, 594, 624, 640, 641, 649.

**Pavyzdiniai uždaviniai pagal sustiprinto mokymo reikalavimus:** 444-449, 484, 485, 490, 493, 496, 501-510, 513, 519, 526-528, 531, 532, 548-554, 557, 559, 562, 564, 565, 571, 574, 576, 578-582, 585, 586, 588, 595-597, 609, 616, 626-633, 642, 643, 650-652, 654, 676, 677.

## Elektrodinamika

[Elektros krūvio tvermės dėsnis.] Kulono dėsnis.

Elektrinis laukas. Jo stipris.

[Darbas perkeliant krūvį elektriniame lauke. Potencialų skirtumas.]

Elektrinė talpa. Kondensatoriai.

Elektros srovė. Elektrinė grandinė. Omo dėsnis grandinės daliai.

Nuolatinės srovės darbas ir galia. Džaulio ir Lenco dėsnis.

Elektrovaros jėga. Omo dėsnis uždarai grandinei.

[Elektros srovė metaluose. Laidininko varžos priklausomybė nuo temperatūros.]

Elektros srovė puslaidininkuose. Puslaidininkinis diodas.

Elektros srovė skysčiuose. Elektrolizė. [Elektrolizės dėsnis.]

[Magnetinis laukas ir magnetinė indukcija.] [[Srovių sąveika.]

[Elektringų dalelių judėjimas magnetiniame lauke. Lorenco jėga.]

Elektromagnetinė indukcija. [Elektromagnetinės indukcijos dėsnis.] [[Lenco taisyklė.]]

[[Saviindukcija. Induktyvumas.]]

**B lygio pavyzdiniai uždaviniai:** 680, 698, 711, 720, 722, 725, 731, 737, 739, 749-752, 754, 755, 758, 767, 773, 775, 782, 783, 789-792, 806, 822-825, 828, 843, 844, 858, 862, 879-882, 888-891, 897, 908, 915.

**Pavyzdiniai uždaviniai pagal sustiprinto mokymo reikalavimus:** 685, 688, 690, 691, 693, 704, 706, 728, 729, 747, 748, 763, 771, 793-795, 801, 803-805, 810, 811, 831, 835, 837, 839, 846, 855, 857, 873, 874, 893, 904.

## Svyravimai ir bangos

[Laisvieji ir priverstiniai mechaniniai svyravimai.] [[Harmoniniai svyravimai.]]

Garso bangos. Garso greitis. Garso stiprumas ir tono aukštis.

[Laisvieji elektriniai virpesiai kontūre ir jų periodas.]

Kintamosios srovės gavimo principas. [Transformatorius.]

[[Kintamoji elektros srovė, jos efektinė vertė. Šios srovės galia grandinėje su rezistoriumi.]]

Elektromagnetinis laukas. Elektromagnetinės bangos ir jų savybės.

Radijo ryšio principas.

Šviesos atspindžio ir lūžimo dėsniai. Visiškas atspindys.

Lėšiai. Lėšių gaunamo atvaizdo braižymas. [Lėšio laužiamoji geoba ir jos didinimas.]

[Šviesos interferencija ir difrakcija. Šviesos dispersija.]

**B lygio pavyzdiniai uždaviniai:** 938, 940, 942, 951, 952, 962, 979-981, 993, 994, 1024, 1026, 1030, 1033, 1042, 1073, 1084, 1086, 1090, 1111, 1114, 1118, 1151, 1156.

**Pavyzdiniai uždaviniai pagal sustiprinto mokymo reikalavimus:** 937, 941, 944, 954, 955, 963, 964, 966, 970, 971, 975, 976, 977, 982, 984-988, 991, 998-1002, 1005-1012, 1015, 1016, 1021-1023, 1041, 1051, 1052, 1056-1058, 1076, 1079-1083, 1093, 1097, 1101, 1102, 1105, 1110, 1115, 1129, 1130, 1136, 1137, 1143-1145, 1148, 1149, 1161-1167, 1179-1188.

## **Kvantinė fizika**

Fotoelektrinis efektas ir jo dėsniai. Einšteino fotoefekto lygtis.

Planetinis atomo modelis. Boro postulatai.

[[Emisijos ir absorbcijos spektrai. Ištininiai ir linijiniai spektrai. Spektrinė analizė ir jos taikymas.]]

Atomo branduolio sandara. Izotopai. [Atomo branduolio ryšio energija.]

Radioaktyvumas. Alfa, beta ir gama spinduliai. Radioaktyvieji virsmai.

[[Radioaktyviojo skilimo dėsnis.]]

Urano branduolių dalijimosi grandininė reakcija. Termobranduolinė reakcija.

**B lygio pavyzdiniai uždaviniai:** 1207, 1208, 1222, 1223, 1233, 1247, 1256, 1264, 1269, 1270-1272.

**Pavyzdiniai uždaviniai pagal sustiprinto mokymo reikalavimus:** 1214-1219, 1228-1233, 1235-1237, 1239, 1241-1243, 1254, 1258-1263, 1266, 1290, 1291.

## **Reikalavimai moksleivių žinioms**

### **1. Vertinant moksleivių atsakymus, reikalaujama:**

#### **1.1. Apie fizikinius reiškinius:**

apibūdinti reiškinio pasireiškimo sąlygas;

nusakyti reiškinį charakterizuojančius dydžius;

[moksliškai paaiškinti reiškinį];

[aptarti nagrinėjamo reiškinio ryšius su kitais reiškiniais];

pateikti praktinio panaudojimo pavyzdžius.

#### **1.2. Apie fizikinius dėsnius:**

pateikti dėsnio formuluotę ir matematinę išraišką;

pateikti bandymus, įrodančius dėsnio teisingumą;

pateikti dėsnio taikymo pavyzdžių.

- 1.3. Apie fizikinius dydžius, sąvokas:  
nusakyti dydžio fizikinę prasmę;  
aptarti reiškinius arba savybes, kurias apibūdina nagrinėjama sąvoka;  
nurodyti, ar skaliarinis ar vektorinis nagrinėjamas dydis;  
aptarti matavimo vienetų, jų fizikinę prasmę;  
aptarti dydžio matavimo būdus.

**2. Būtinai uždavinio sprendimo elementai:**

- sutrumpintos sąlygos užrašymas;  
naudojamų fizikinių dydžių vienetų perskaičiavimas į SI vienetus;  
sprendimas su paaiškinimais;  
visas atsakymo užrašymas (formulė ir skaitmeninis atsakymas, nurodant vienetus).

**3. Būtinai praktinės užduoties elementai:**

- darbo schema, eiga;  
rezultatų pateikimas, nurodant visų naudojamų dydžių vienetus;  
išvados;  
[jei įmanoma, nurodyti kelis darbo atlikimo būdus];  
[[įvertinti paklaidas]].

Ne visi šie reikalavimai pateikiami nagrinėjant kiekvieną reiškinį, fizikinių dydį, dėsnį, uždavinį ar praktinę užduotį.

Iš atsakinėjančių pagal sustiprinto mokymo reikalavimus reikalaujama matematiškai pagrįsti pateiktas išvadas, nusakyti dėsnų ir teorijų galiojimo ribas, pateikti platesnių apibendrinimų ir palyginimų.

Atsakinėjantysis A lygiu turi pateikti išsamią nagrinėjamo klausimo analizę pagal mokyklos programą.

Atsakinėjantys B lygiu gali nepateikti dėsnio formulės matematinio išvedimo, svarbu nusakyti tik pagrindinius nagrinėjamos temos akcentus, aptarti dėsnų ir reiškinių taikymą standartinėmis situacijomis.

Aprašydami praktinę užduotį, laikantys egzaminą B lygiu gali pateikti tik vieną iškeltos problemos sprendimo būdą. Atsakinėjantys A lygiu privalėtų pateikti keletą (jei įmanoma) problemos sprendimo būdų, o sustiprinto lygio moksleiviai privalėtų panagrinėti ir pateiktų sprendimo būdų privalumus bei trūkumus.

Visais lygiais egzaminuojama raštu. A lygio bei pagal sustiprinto mokymo reikalavimus egzaminas vyks centruose, o B lygio egzaminą moksleiviai laikys savo mokykloje. Užduotys bus skelbiamos per televiziją. Egzamino trukmė - 4 valandos po užduočių užrašymo lentoje.

Fizikos ir astronomijos  
ekspertų komisija



## Informatika

Pasirenkamasis informatikos egzaminas organizuojamas raštu B, A lygiais ir pagal sustiprinto mokymo programą. Moksleiviai egzaminą (visų mokymo lygių) laikys rajono (miesto) švietimo skyriaus numatytoje mokykloje ar kitoje tam pritaikytoje vietoje. Egzamino užduotis švietimo skyrių įgalioti asmenys nustatytu laiku atsiima iš Švietimo ir mokslo ministerijos. Darbus tikrins komisija, kurios pirmininku skiriamas švietimo skyriaus vedėjas, švietimo skyriaus inspektorius (informatikos dalyko specialistas) ar aukštosios mokyklos informatikos dėstytojas. Bet kuri lygį pasirinkę moksleiviai per egzaminą turės atsakyti į teorinius klausimus ir atlikti praktikos užduotį.

Tarptautinių informatikos olimpiadų ir konkursų bei šių mokslo metų nacionalinės moksleivių informatikos olimpiados trečiojo (baigiamojo) etapo prizininkams informatikos egzaminas pripažįstamas išlaikytu pagal sustiprinto mokymo programos reikalavimus ir įvertinamas 10 balų. Egzamino protokole daromas atitinkamas įrašas. Pasiekimai kituose renginiuose negali būti įskaitomi vietoje egzamino.

Informaciją apie egzaminą teikia Informatikos ir prognozavimo centro specialistas Ričardas Ališauskas (tel.: 65 11 27).

### Reikalavimai informatikos egzaminui

Egzaminą sudarys du teoriniai klausimai ir trys uždaviniai.

Pirmoji teorinių temų grupė (egzamino klausimai gali būti formuluojami siauriau, konkrečiau) aprėpia privalomą informatikos kursą. Išsamius atsakymus galima rasti V. Dagienės ir G. Grigo bandomojoje mokymo knygoje „Informatika“ [3].

#### Informacija

- 1.1. Informacijos ir informatikos samprata.
- 1.2. Informacijos saugojimo, perdavimo ir apdorojimo priemonės.
- 1.3. Pranešimai ir signalai. Diskretieji ir tolydieji dydžiai.
- 1.4. Informacijos matavimas, matavimo vienetai. Informacijos kiekis.
- 1.5. Informacijos kodavimas. Skaitmeninė informacija.

## Skaitmeniniai kompiuterių pagrindai

- 1.6. Pozicinės ir nepozicinės skaičiavimo sistemos.
- 1.7. Dešimtainė ir kitos skaičiavimo sistemos. Skaičių vertimas iš vienos skaičiavimo sistemos į kitą.
- 1.8. Aritmetiniai veiksmai dvejetainėje skaičiavimo sistemoje.

## Loginiai kompiuterių pagrindai

- 1.9. Logikos algebra. Konstantos ir teiginiai.
- 1.10. Loginis neigimas. Dvigubo neigimo dėsnis. Inverteris.
- 1.11. Loginė daugyba ir jos savybės. Sutapimo elementas.
- 1.12. Loginė sudėtis ir jos savybės. Surinkimo elementas.
- 1.13. Loginiai reiškiniai. Teisingumo lentelės.
- 1.14. Logikos dėsniai.
- 1.15. Loginės schemos. Loginiai kompiuterio veikimo pagrindai.

## Kompiuteriai

- 1.16. Kompiuterio sandara ir pagrindiniai įrenginiai.
- 1.17. Kompiuterio atmintis, talpa ir matavimo vienetai.

## Algoritmai

- 1.18. Algoritmo sąvoka ir savybės.
- 1.19. Konstantos ir kintamieji.
- 1.20. Duomenų tipai ir operacijos su tų tipų duomenimis.
- 1.21. Operacijos su sveikaisiais ir realiaisiais skaičiais.
- 1.22. Priskyrimo sakiny.
- 1.23. Savarankiškos programos dalys. (Procedūra ir funkcija.)
- 1.24. Sąlyginis sakiny. Vieno iš kelių veiksmų parinkimas.
- 1.25. Nežinomo kartojimų skaičiaus ciklas.
- 1.26. Žinomo kartojimų skaičiaus ciklas.
- 1.27. Algoritmavimo bei programavimo kultūros elementai.
- 1.28. Programos struktūra.

Egzamino antrosios grupės temos susijusios su bendrąja žmogaus informacine veikla. Apie kiekvieną iš jų galima rasti *V. Dagienės* ir *G. Grigo* „Informatikoje“ [3], *K. Viljamso* ir *R. Maklyno* „Kompiuteriai mokykloje“ [6] ar *A. Jeršovo* ir *V. Monachovo* redaguotuose „Informatikos ir skaičiavimo technikos pagrinduose“ [4; 5]. Moksleivis turės trumpai atsakyti į klausimus iš antrosios grupės temų jam žinomą aspektu, pasinaudojęs savo gy-

venimo patirtimi bei pritaikęs žinias, kurias įgijo praktiškai dirbdamas su kompiuteriu. Kai kurie teorijos klausimai čia kartojasi, nes jie pateikti taip, kad sudarytų loginę visumą - tai turėtų padėti moksleiviams pasirengti egzaminui.

### **Informatikos įvadas**

- 2.1. Informacijos sampratos ir apibrėžimai.
- 2.2. Informatikos sampratos ir apibrėžimai. Informatikos ir kitų mokslų ryšiai.
- 2.3. Informacijos įvairovė.
- 2.4. Informacijos surinkimas.
- 2.5. Informacijos perdavimas.
- 2.6. Pranešimas ir signalas.
- 2.7. Informacijos išraiška. Kalbos.
- 2.8. Informacijos kaupimas ir saugojimas.
- 2.9. Informacija, duomenys, dokumentai.
- 2.10. Informacijos laikmenos.
- 2.11. Informacijos apdorojimas.
- 2.12. Informacijos paieška.
- 2.13. Informacinė asmeninė veikla.
- 2.14. Raštas ir knyga pasaulio civilizacijos istorijoje.
- 2.15. Kompiuteris šiuolaikinėje visuomenėje.

### **Kompiuteriai ir jų taikymas**

- 2.16. Kompiuterių klasifikavimas.
- 2.17. Kompiuterio komponentų ryšys. Magistralė.
- 2.18. Kompiuterio centrinis procesorius. Programinis kompiuterio veikimo principas.
- 2.19. Kompiuterio atminties įrenginiai.
- 2.20. Kompiuterio įvesties ir išvesties įrenginiai.
- 2.21. Kompiuterių tinklai.
- 2.22. Operacinės sistemos ir kita sisteminė programinė įranga.
- 2.23. Taikomoji programinė įranga.
- 2.24. Uždavinių sprendimo kompiuteriu etapai.
- 2.25. Kompiuteriai mokymo procese.
- 2.26. Kompiuterių taikymas gamyboje.
- 2.27. Kompiuterių taikymas moksle.
- 2.28. Saugus darbas kompiuteriu.

Georg-Eckert-Institut  
für internationale  
Schulbuchforschung  
Braunschweig  
-Schulbuchbibliothek -

Pirmieji du uždaviniai bus iš informacijos bei logikos ir parodys, kaip moksleivis sugeba naudotis bendriausiomis šios srities žiniomis. Trečiasis uždavinys - iš algoritmvimo. Moksleivis jo sprendimą turės užrašyti žinomos programavimo kalbos žymenimis, o laikydamas egzaminą A lygiu ir pagal sustiprinto mokymo programą šio uždavinio sprendimą teks parodyti kompiuteriu.

Laikantiems egzaminą B ir A lygiu pateikiami to paties sudėtingumo uždaviniai, o laikantys egzaminą pagal sustiprinto mokymo programą gaus sunkesnius uždavinius, pagrįstus ta pačia mokomąja medžiaga.

Taigi moksleivis, pasirinkęs B lygio egzaminą, turės atsakyti į du klausimus, parinktus iš pirmosios čia pateiktų teorinių temų grupės, ir išspręsti visus tris uždavinius. Kompiuteriu naudotis nereikės. Egzamino trukmė - trys valandos.

Moksleivis, norintis gauti A lygio įvertinimą, taip pat turės atsakyti į du teorinius pirmosios grupės temų klausimus ir išspręsti tris uždavinius, be to, algoritmvimo uždavinio sprendimą parodyti kompiuteriu. Egzamino trukmė - keturios valandos. Atsakymams į teorinius klausimus parašyti ir dviem uždaviniams atlikti skiriamos trys valandos. Algoritmvimo uždaviniui išspręsti ir suderinti kompiuteriu skiriama viena valanda.

Moksleivis, laikantis egzaminą pagal sustiprinto mokymo programą, turės atsakyti į du teorijos klausimus, kurių vienas būtinai bus iš antrosios temų grupės, ir išspręsti tris sudėtingesnius uždavinius. Algoritmvimo uždavinio sprendimą reikės parodyti kompiuteriu. Egzamino trukmė - keturios valandos. Pirmasis uždavinys gali būti pakeistas uždaviniu iš moksleivio mokykloje dėstomo sustiprinto mokymo programos modulio medžiagos. Jei šiam uždaviniui išspręsti reikia kompiuterio, tuomet egzamino trukmė - 4 val. 30 min. Atsakymams į teorinius klausimus parašyti ir vienam uždaviniui atlikti skiriama trys valandos, o likusiems dviem uždaviniams išspręsti ir suderinti kompiuteriu skiriama 1 val. 30 min.

Laikant egzaminą A lygiu arba pagal sustiprinto mokymo programą pirmoje egzamino dalyje sutaupytas laikas gali būti panaudotas sprendžiant uždavinius prie kompiuterio.

### Literatūra

1. Vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos programos: Informatika. - V., 1993.
2. Bendrojo lavinimo mokyklos programos: Informatika. - V., 1994.
3. *Dagienė V., Grigas G.* Informatika: Band. mokymo priemonė X-XII klasei. -K., 1991 (1992).

4. Informatikos ir skaičiavimo technikos pagrindai: Band. mokymo priemonė vid. mokykloms / Orig. red. A. Jeršovas, V. Monachovas. - D. 1. - K., 1986.
5. Informatikos ir skaičiavimo technikos pagrindai: Band. mokymo priemonė vid. mokykloms / Orig. red. A. Jeršovas, V. Monachovas. - D. 2. - K., 1987.
6. Viljamsas R., Maklynas K. Kompiuteriai mokykloje: Knyga mokytojams. - K., 1989.

## Pirmojo ir antrojo uždavinio pavyzdžiai

*B ir A lygis*

1. Žinoma, kad dviejų dvejetainių skaičių suma lygi 1100100, o skirtumas - 10000. Raskite šiuos skaičius. Visus tarpinius skaičiavimus atlikite dvejetaine sistema.
2. Daugyba atlikta dvejetaine skaičiavimo sistema. Raskite, kokios skaitmenų reikšmės turi būti žvaigždučių (\*) vietose.

$$\begin{array}{r}
 \phantom{x} \phantom{+} \phantom{*} \phantom{*} \phantom{*} \phantom{*} \\
 x \phantom{+} \phantom{*} \phantom{*} \phantom{*} \phantom{*} \\
 \hline
 \phantom{x} \phantom{+} \phantom{*} \phantom{*} 1 \phantom{*} \\
 + \phantom{x} \phantom{+} \phantom{*} \phantom{*} 0 \phantom{*} \\
 \phantom{x} \phantom{+} \phantom{*} \phantom{*} \phantom{*} \phantom{*} \\
 \hline
 1 \ 0 \ 0 \ 0 \ 1 \ 1 \ 0
 \end{array}$$

3. Duoti teiginiai:

- a: „Aš nusipirkau dviratį“;
- b: „Aš dalyvausiu dviračių varžybose“;
- c: „Aš keliausiu po Lietuvą“.

Suformuluokite teiginius pagal šias logines formules:

$$a \wedge \bar{c}, \quad a \wedge (b \vee c)$$

4. Duotas loginis reiškiny:  $\bar{a} \wedge c \vee b \wedge \bar{c}$ . Sudarykite reiškinių teisingumo lentelę ir nubraižykite loginę schemą.
5. Žinome, kad klasės draugas gyvena 123 butų name. Kiek informacijos gauname, kai sužinome, kuriame bute jis gyvena?
6. Abėcėlė turi keturis simbolius: A, B, C, D. Parašykite visus trijų ženklų žodžius, sudarytus iš šios abėcėlės simbolių.
7. Paašikinkite, kodėl kai kurioms raidėms žymėti Morzės abėcėle reikia net penkių ženklų. (Pavyzdžiui, Ė žymima ...).

Pagal sustiprinto mokymo programą

1. Išspręskite lygtį:  $24x + 32x = 100x$ .
2. Žinoma, kad dviejų teigiamų dvejetainių skaičių sandauga lygi 1011011001, o dalmuo 1001. Raskite šiuos skaičius. Visus tarpinius skaičiavimus atlikite dvejetainė sistema.
3. Nubraižykite loginę schemą, kuri atliktų veiksmus, užrašytus loginiu reiškiniu

$$avb \wedge \bar{c}va \wedge \bar{b}v\bar{a}$$

Jeigu galima, prieš atlikdami veiksmus suprastinkite reiškinį. Sudarykite reiškinio teisingumo lentelę.

4. Duota teisingumo lentelė:

a	b	c	Reikšmė
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	1
0	1	1	0
1	0	0	0
1	0	1	1
1	1	0	0
1	1	1	1

Sudarykite loginį reiškinį, atitinkantį šią teisingumo lentelę, jei galima, suprastinkite ir nubraižykite loginę schemą pagal gautą reiškinį.

5. Automatinėms spynoms užrakinti vartojami slapti užraktai, kurie atsidaro tik tada, kai klavišais, ant kurių užrašytos raidės arba skaitmenys, surenkamas slaptažodis. Tarkime, kad užraktą sudaro 5 klavišai su skirtingomis raidėmis ir 10 skaitmenų klavišų, o slaptažodis turi tik tris ženklus: pirmasis - raidė, kiti du - skaitmenys. Kiek nesėkmingų bandymų gali padaryti žmogus, jei jis nežino slaptažodžio, tačiau žino:

- a) kad jis sudarytas iš trijų ženklų?
- b) kad jis sudarytas iš trijų ženklų, kurių pirmasis yra raidė?

Skaičiavimus pagrįskite.

6. Kiek aštuonetainėje sistemoje yra penkiaženklų skaičių? Paaiškinkite, kaip skaičiavote.

7. Tekstai su sukeistomis raidėmis vadinami anagramomis. Pavyzdžiui, žodžiai „katė“ ir „takė“ - anagramos. Raskite, kiek žodis „informatika“ turi anagramų. Paaiškinkite, kaip skaičiavote.

## Trečiojo uždavinio pavyzdžiai

### B ir A lygis

1. Pradinis duomuo - natūralusis skaičius  $n$ . Sudarykite algoritmą rasti iš eilės einančių natūraliųjų skaičių sekai (1, 2, 3, ...), kurios narių suma lygi duotajam skaičiui.
2. Danijos krona turi 100 erių. Viena erė - per smulkus piniginis vienetas ir dabar nebevertojamas. Mažiausia dar vartojama moneta yra 25 erių vertės. Parašykite algoritmą, kuris suapvalintų duotą pinigų sumą, išreikštą trupmeniniu kronų skaičiumi.
3. Duota  $n$  degtukų. Parašykite algoritmą trikampiams, sudėliotiems iš visų degtukų, rasti. Pavyzdžiui, kai  $n = 10$ , tai galima sudėlioti du trikampus:

$$\begin{array}{ccc} 2 & 4 & 4 \\ 3 & 3 & 4 \end{array}$$

4. Triušių pora kas mėnesį atsiveda po du triušius (patinėlių ir patelę), o iš atvestųjų triušiuų po dviejų mėnesių jau gaunamas naujas priauglis. Taigi triušiuų porų skaičių kiekvieną mėnesį galima rasti sudėjus ankstesnių mėnesių triušiuų porų skaičių. Tai populiaros Fibonacci sekos (1, 2, 3, 5, 8, 13, ...) interpretacija. Raskite, po kiek mėnesių triušiuų porų bus daugiau nei duotas natūralusis skaičius  $n$ .
5. Yra žinoma, kad varlė kiekvieną dieną suėda 20% uodų daugiau ir dar du uodus. (Jei varlei teko nugnybti bent dalį uodo, tai laikoma, kad to uodo gyvo nebėra.) Parašykite algoritmą suskaičiuoti, per kiek dienų negyvų uodų skaičius viršys 1000, jei pirmą dieną varlė suėdė  $n$  uodų.

### Pagal sustiprinto mokymo programą

1. Duotas dešimtainis skaičius  $n$  ir skaičiavimo sistema  $p$  ( $2 \leq p \leq 10$ ). Parašykite algoritmą skaičiui užrašyti  $p$ -taine sistema.
2. Turime voką, kurio dydis  $m \times n$ . Ar galima į jį įkišti  $p \times q$  stačiakampio formos atvirutę? Atvirutės negalima lankstyti, bet ją galima įkišti į voką įstrižai. Sudarykite algoritmą šiam uždaviniui išspręsti.
3. Kiek reikia „vinukų“ norint pagaminti plaukams šukuoti šepetį? Šepetys - skritulio formos. Jo skersmuo  $d$ . „Vinukai“ išdėstyti simetriškai skritulio centrui. Atstumas tarp „vinukų“ - duotas skaičius  $n$ . Parašykite algoritmą šiam uždaviniui išspręsti.

4. Turime miestų ir atstumų tarp jų sąrašą. Sudarykite algoritmą rasti trims artimiausiems miestams, kuriuos būtų galima aplankyti žiedu. Jeigu yra keletas variantų, tuomet nurodykite juos visus.
5. Skaičius baigiasi skaitmeniu 5. Jeigu šį skaitmenį perkeltume į skaičiaus pradžią, tai gautume skaičių 5 kartus didesnį už pradinį. Sudarykite algoritmą tokiam skaičiui rasti, kad ir koks didelis jis būtų.

Informatikos mokymo ekspertų komisija



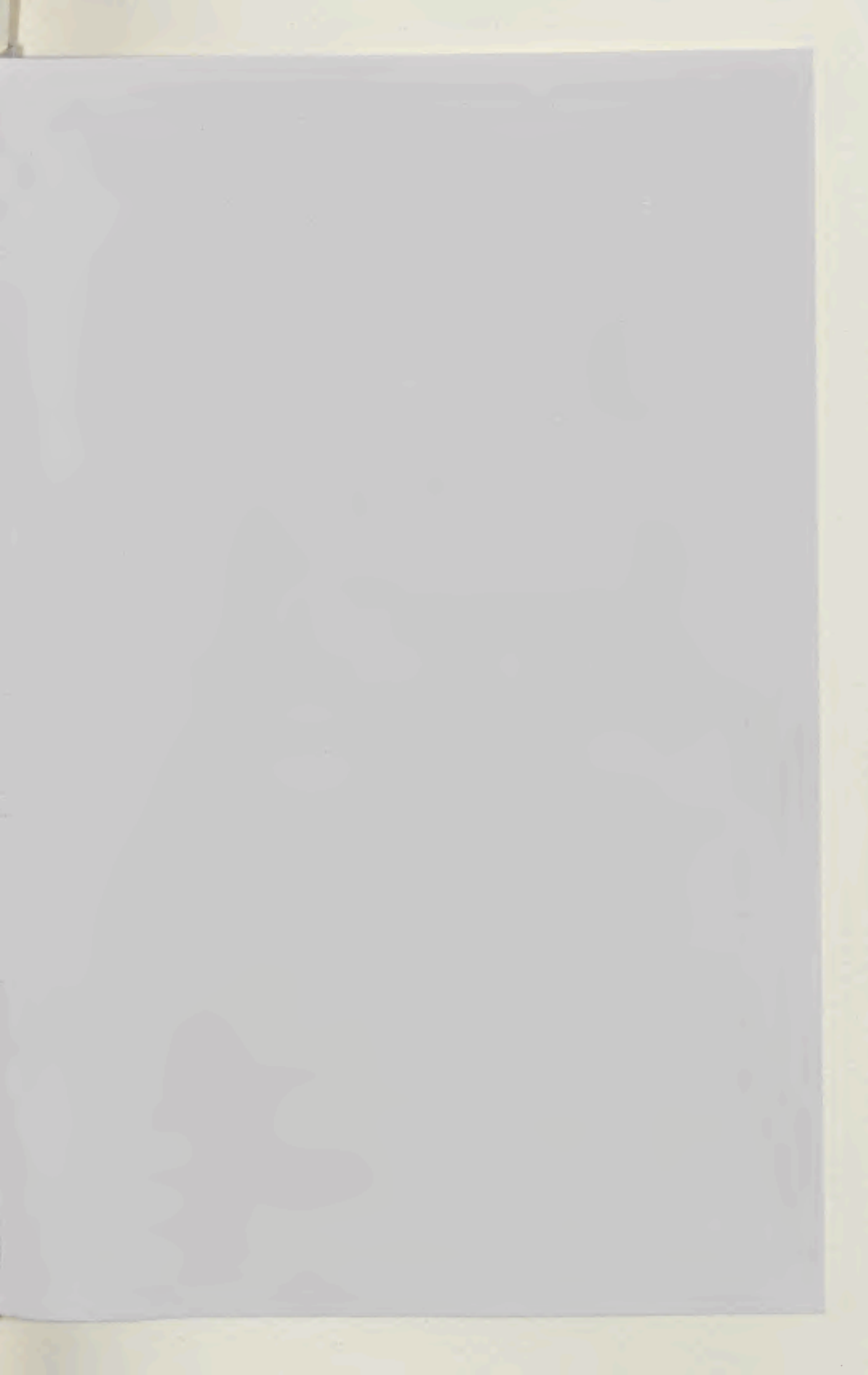
## Turinys

Pratarmė .....	3
Lietuvių kalba (raštu) .....	10
Matematika (raštu) .....	11
Anglų kalba .....	13
Prancūzų kalba .....	59
Rusų kalba .....	61
Vokiečių kalba .....	67
Lietuvių kalba (žodžiu) .....	86
Menai (dailė ir muzika) .....	92
Geografija .....	102
Istorija .....	109
Biologija .....	118
Chemija .....	123
Fizika .....	130
Informatika .....	135

I	.....	1
II	.....	1
III	.....	1
IV	.....	1
V	.....	1
VI	.....	1
VII	.....	1
VIII	.....	1
IX	.....	1
X	.....	1
XI	.....	1
XII	.....	1
XIII	.....	1
XIV	.....	1
XV	.....	1

**XII KLASĖS EGZAMINAI**  
1995-1996 M.M.

SL 1086. 1996 01 30. Tir. 19000 egz. Užs. 21  
Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos  
Leidybos centras, Geležinio Vilko g. 12, 2600 Vilnius  
Spausdino AB "Standartų spaustuvė"  
Dariaus ir Girėno g. 39, 2038 Vilnius



ISBN 9986-03-199-0